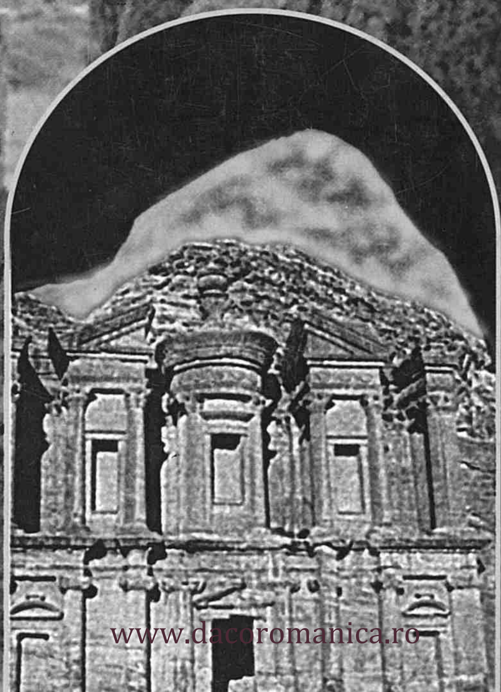
Dr. ANATOL MĂCRIŞ
Membru al Asociaţiei de Istorie Comparativă a Instituţiilor şi Dreptului - AICID

Fragmente de Istorie şi nu numai

Dr. Anatol Măcriș
Membru al Asociației de Istorie Comparativă
a Instituțiilor și Dreptului
AICID

Fragmente de istorie
și nu numai

Editura Agerpress Typo
București 2001

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
MĂCRIȘ, ANATOL

Fragmente de istorie și nu numai / dr. Anatol Măcriș - București: Agerpress Typo, 2001
p. : cm
Bibliogr.
ISBN 973-99414-8-6

94(100)

Editura: Agerpress Typo
Consilier: Nicolae Arsenie

Coperta: Ilie Victor
Culegere și tehnoredactare computerizată:
Daniel Dulgheru

Cuvânt înainte

Prezentul volum este o continuare a volumului "Segmente și fragmente de istorie", dar se intitulează "Fragmente de istorie și nu numai" pentru că, pe lângă fragmente din diferite segmente ale istoriei, mai conține un capitol vast dedicat unei călătorii în Siria și Iordania cu vizitarea unor situri arheologice cu aspecte inedite pentru mulți români (Ugarit, Petra, Bosra, Orașele bizantine părăsite, ș.a.). În cazul acesta se aplică proverbul chinezesc "este mai bine să vezi ceva o dată, decât să citești de o sută de ori despre acel ceva."

Autorul

1. Opinii privind colaborațiunea româno-cumană în secolele XII-XIV

În capitolul "Românii și cumanii în perioada care a precedat organizarea primelor state românești" din lucrarea "Segmente și fragmente de istorie" (Buc., Agerpress-Typo, 2000), am arătat părerea unor savanți români privind aspectul real și pozitiv al colaborațiunii româno-cumane în perioada premergătoare organizării primelor state românești. Este vorba de Nicolae Iorga, care a elaborat teoria sintezei româno-cumane, a "colaborațiunii româno-cumane". Mai este vorba de Gheorghe Șincai, Alexandru Philippide, Ovidiu Densușeanu, Lazăr Săinenanu, K. Horedt, Gheorghe Popa Lisseanu, Alexandru Boldur, Titus Hotnog, iar dintre istoricii contemporani Ștefan Stefănescu, Iancu Maxim, Florin Constantiniu, Neagu Djuvara și unii istorici tineri de la Universitatea din București.

Vom arăta, mai jos, și părerea altor oameni de știință. Astfel Răzvan Theodorescu exprimă același lucru, dar mai puțin tranșant: "Dans ce coin de monde, à la fin du XII-ème siècle, les éléments nomades envahisseurs, les Coumans en l'éspece, semblent déja, commencer à s'assimiler dans le millieu roumain, d'ailleurs sur toute le terittoire extra carpatique; dans les zones de la steppe et de la plaine, en Moldavie meridionale et dans la plaine danubienne de la Valachie, la toponyme touranienne dénote un habitat couman, au contact plus serré avec les Roumains que celui des Petchénègues et des Ouzes, ainsi que le signe d'un processus d'établissement commencé avec le première moitié du XIII-ième siècle" (Roumains et Balkaniques dans la civilisation sud-est européenne, Editura Enciclopedică, Buc. 1999, pag. 63)

Gh. Popa-Lisseanu în introducere la Cronica lui Nestor (Izvoarele Istoriei Românilor, vol. 7, pag. 28) spune:

"Între vlahi și Cumani, născându-se o comunitate de interese, în timpul celor peste o sută și cinci zeci de ani de conviețuire în același teritoriu, se vor fi născut, fără îndoială, și legături familiare între conducătorii celor două națiuni și mai ales după încreștinarea cumanilor-pentru biserica de rit catolic ei au fost atrași numai în preajma marii invazii tătărești din 1241 - și astfel atât numele de Basarab, cât și cel de Asan, au putut fi împrumutate de la Cumani,

cu care vlahii au trăit în simbioză.

Până la întemeierea Principatelor române întâlnim numele de Cumania dat țării noastre Documentul din 11 martie 1291 vorbește despre Adunarea de la Alba Iulia "cum universis nobilibus Saxonibus, Syculis et Olahis"; în următoarea Adunare de la Buda din 29 iulie 1292 se vorbeste de "universitas nobilium Ongarorum, Siculorum, Saxonum et Comanorum", prin aceștia înțelegându-se și românii. (Popa-Lisseanu, Gh, Izvoarele istoriei românilor, vol. XI, pag. XXXVIII, 1937).

Se pare că târgul Putnei, un oraș important în secolul XIV și XV (ultima mențiune asupra Târgului Putnei este un document din 1503) a fost sediul Prințului cuman din sudul Moldovei, după cum Câmpulung era sediul (după înformația lui Alexandru Boldur, în Istoria Basarabiei, ed. 1992, Buc., pag. 77) Prințului cuman din Muntenia, anume Borz.

A. A. Bolșacov-Ghimpu, un cercetător al acelei epoci consideră că:

"În Muntenia se găseau două formații: Cumania (toată Țara Românească în afară de Voievodatul lui Seneslau) și Țara românească a lui Senselau. Cumania, în ultimii ani înainte de năvălirea tătarilor era condusă de Kuten. După 1241, regatul cuman al lui Kuten este condus de tătarul Borundai. Cumania din Muntenia a continuat să existe și după invazia tătarilor din 1241 ca un stătuleț cumano-român cu conducători tătari, unde în anul 1304 se amintește de preoți și episcopi ortodocși." (A. A. Bolașcov-Ghimpu, Cronica Țării Moldovei până la întemeiere, Buc. 1979, Litera, pag. 86).

Alți autori consideră real personajul istoric Radu Negru:

"Cronicile muntenești sunt unanime în afirmația că fondatorul Țării Românești, legendarul Negru-Vodă, a trecut Carpații plecând din Făgăraș. În Letopisețul Cantacuzinesc întemeierea primului stat românesc este descrisă astfel: "Iar când au fost la cursul anilor de la Adam 6798 (1290), fiind în Țara Ungurească un voievod ce l-au chemat Radul Negru Voievod, mare hațeg pe Amlaș și pe Făgăraș, rădicatu-s-au de acolo cu toată casa lui și cu mulțime de noroade: români, papistași, sași, de tot felul de oameni, pogorându-se pe apa Dâmboviței, început-au a face țară noao. Întâi au făcut orașul ce-i zic Câmpul Lung. Acolo au făcut și o biserică mare și frumoasă și înaltă. De acolo au descălecat la Argeș, și iar au

făcut oraş mare şi s-au pus scaunul de domnie, făcând curţi de piatră şi case domneşti şi o biserică mare şi frumoasă. Iar noroadele ce pogorâse ce dânsul, unii s-au dat pe supt podgorie, ajungând până la apa Siretului şi până la Brăila; iar alţii s-au tins în jos, preste tot locul, de-au făcut oraşă şi sate până la marginea Dunării şi până la Olt. Atunce şi Băsărăbeştii cu toată boierimea ce era mai înainte peste Olt s-au sculat cu toţii de au venit la Radul-Vodă, închinându-se să fie sput porunca lui şi numai el să fie peste toţi... Si într-acest chip tocmitu-s-au Radul-Vodă ţara cu bună pace, că încă nu era de turci împresurată. Si au domnit până la moarte, îngropându-l în biserica lui din Argeş. Si au domnit ani 24. De aice începe povestea altor domni, carii au venit pe urma Negrului-Vodă".

• Demetru Popescu scrie: "Populaţia autohtonă a plătit tribut cumanilor "stăpânitori", dar aceştia au sfârşit prin a fi asimilaţi. Asimilarea presupune dominaţia celor mulţo. Românii i-au asimilat pe cumani". (Popescu Demetru, Basarabii, Ed. Albatros, 1989, pg. 43).

Mulţi istorici mai ignoră problema sintezei şi colaboraţiunii româno-cumane. Astfel, deşi se citează lucrarea lui Robert de Clari "La conquête de Constantinople" în Historiens et chroniqueurs du Moyen Age" (ed. A. Paiphilet, Paris, 1952) nu amintesc informaţia "si s'en alla li un san une terre qui on appele Blackie, chis avoit non Kyrsac" (unul din ei a fugit într-o ţară care se numeşte Vlahia, pe care Împăratul Isac nu o stăpâneşte))(Gh. Brătianu, Tradiţie istorică despre întemeerea statelor româneşti, Buc. 1980).

Vorbind de relaţiile matrimoniale dintre cumani şi nobilii din vestul Europei, mulţi istorici nu-l citează pe Philippe de Musket, poet francez din prima jumătate a secolului al XIII-lea, care, în "Historia regnum Francorum" scrie: "una din fiicele lui Henric de Angs (Hainault) a fost măritată cu Iohanas, regele blasilor şi cumanilor (Iohanus) Sires des Blas et des Comins" (după Gh. Popa Liseanu, Isvoarele istoriei româneşti, III, 1934, pag. 26-27.). Este vorba de vlahii nord-dunăreni; cumanii nu au ocupat teritorii din sudul Dunării şi, în plus, Philippe de Musket continuă: "Des Tartares revient noviele, ki partot le monde fu biele, Que li rois de la tiere as Blas, les ont descomfis a un pas "-versul 30959. " (Tătarii bătuţi de regii din ţara Blaşilor au avut pierderi mari.) Tătarii nu erau stabiliţi în sudul Dunării, ci în Cumania.

Deci Ionas, regele valahilor şi al cumanilor era căsătorit cu o fiică a lui Henric de Hainaut. La rândul său, una din fiicele lor s-a căsătorit cu Nariot de Toucey, înrudit cu regele Franţei şi regent al Regatului latin de Răsărit (Constantinopol) în perioada 1238-1241. Regele Ionas a condus în perioada 1230 (?) -1238. Deci Ionas este primul rege al românilor şi al cumanilor menţionat în documente cercetate până în prezent. În 1238 Ionas s-a retras la Constantinopol, la fiica sa. Lui Ionas I-a urmat Kuten (1238-1241). În 1285, Kaplan, care se găsea sub conducerea tătarilor, trece la Varna, în despotatul Cavarna.

În anul 1238, Ionas s-a retras la Constantinopol, la fiica sa. A murit în acelaşi an şi a fost înmormântat la Constanitnopol. Soldaţii franci ai Imperiului latin priveau cu uimire ceremonialul înmormântării lui Ionas. Trupul lui acoperit cu veştminte bogate, alte şi multe podoabe este purtat până la un mormânt, construit din pământ sub forma unei movile. În camera mortuară de sub movilă, în stânga ei şi în dreapta lui Ionas, câte opt soldaţi îşi pun capăt zilelor de bunăvoie. Apoi intrarea este astupată pentru totdeauna.

În ţara noastră, în acest an se va decoperta o asemenea movilă, în localitatea Traian la 6 km de Bacău, pe drumul spre Bârlad. Sperăm că se vor afla informaţii despre unul din şefii cumani din sudul Moldovei.

La apariţia primelor state româneşti aparatul de stat al acestora era perfect articulat. Este de ajuns să semnalăm protocolul de la curţile domneşti şi însemnele puterii ca să ne dăm seama că erau inspirate de Curţile imperiilor asiatice şi a celui Bizantin.

Nu se poate concepe existenţa paralelă timp de 200 de ani, pe acelaşi teritoriu a două popoare fără ca acestea să nu se amestece, mai ales că unul din popoare a dispărut din istorie pe acest teritoriu. Cel puţin la nivel de conducători ai românilor - cnezii şi voievozii s-au înrudit prin căsătorii şi s-au amestecat cu cumanii. Se cunosc nume de femei cumane care s-au căsătorit cu nobili francezi, cu regi unguri, cu ţari bulgari; este logic ca şi conducătorii românilor să se fi căsătorit cu femei cumane. Contopirea conducerii cumane cu conducerea română şi afirmarea statelor româneşti perfect articulat din primul moment a fost un proces continuu. De aceea, nici nu prezintă interes originea etnică a lui Basarab cel mare, cel ce poartă un nume cuman, poate fi româno-cuman sau român, important este

că statul creat care a preluat organizarea și fastul imperial de la regii cumani, este un stat românesc de sine stătător, având o armată bine pusă la punct și relații diplomatice cu alte state, în special cu unii vecini. Peste Românіile noastre cumanii au suprapus o organizație cu caracter imperial din estul asiatic al monarhiilor divine (N. Iorga).

În 1285, cumanii din teritoriul Românesc s-au împrăștiat: cea mai mare parte a lor era asimilată cu populația autohtonă, împrumutându-I acesteia un număr important de toponime și de cuvinte. Prin consultarea Codexului cuman se constată că o bună parte din cuvintele considerate turcești (osmanlîi) din limba noastră sunt cumane; o altă parte a cumanilor s-a deplasat peste Dunăre, instalându-se în statul oguzilor; de la Cavarna; o a treia parte s-a mutat în Ungaria, în regiunea de vărsare a Mureșului în Tisa; acești cumani se mențin și în secolele XV, XVI și chiar mai târziu. A patra parte a cumanilor din România s-au amestecat cu tătarii și s-au stabilit în Crimeea. În Crimeea, limba cumană s-a vorbit până târziu și este de fapt baza limbii tătarilor crimeeni. A fost folosită de hanii tătari, într-o anumită perioadă și în cancelaria Hoardei de Aur.

Îon Popescu Longin, în AS (Baia de Fier, anul X,nr. 431, sept 2000, pg.21), scrie: Bunicul meu, Ion Sclamna, nume cuman, avea mulți prieteni la Tilișca.

Toponimul Cumania s-a menținut și după constituirea Hoardei de Aur, desemnând regiunea deținută anterior de româno-cumanii din Țările românești. Toponimul Cumania a dispărut odată cu organizarea primelor state românești.

În afara bibliografiei suplimentare pe care o menționăm mai jos:

1. Theodorescu Răzvan, Roumains et Balkaniques dans la civilisation sud-est europeénne, Ed. Enciclopedică, 1999, Buc.

2. Popa-Lisseanu, Gh, Izvoarele Istoriei românilor, vol. XI, pag. XXXVIII, 1937

3. Bolșacov- Ghimpu, A.A Cronica Țării Moldovei până la întemeiere, Buc. 1979, Litera.

4. Popescu, Demetru, Basarabii, Ed. Albatros, 1989.

Am găsit bibiliografie referitoare la Cumani a savanților ruși, până la războilul din 1917. O redăm în cele ce urmează:

Bibliografie referitoare la Cumani:

1. Gogol, N.V - Pecheneghi, polovți i uzi (în limba rusă) în

Materialî po sla veanskoi i Russkoi istorii" în vol. V.A.Jukovski şi N.V.Gogol, vol. III. Secţia limbii ruse şi slave a Academiei din Sankt Petersburg, 1909, pag. 152 sqq şi 161 sqq.

2. **Golubwski, P.V - Pecheneghi, tiurchi i cumanî do naşestvia tatar**, Kiev, 1884.

3. **De Tott, Mémoire sur les turcs et tatars, Amsterdam, 1785**

4. **Pogodin, M.P. - Polovţî ili Cumanî**, Nacertanie Russkoi Istorii, Moscova, 1837 pag. 36-37 sqq din vol. Jizn' I trudî M.P. Pogodina, 32 volume vol. II

5. **Radlov, Vasile V. - Phönetik der nordlichen Türkischen Sprachen**, Leipzig, 1882

O cumanskom slovare i iazîke

Opât slovarea tiurskih narecei. Ed. Academiei Imp Skt. Petersburej Nauka, 1888.

6. **Ramizov, A.M. - Stan poloveţkii**, Russkaia misl', 1910

7. **Simoni, Pavel K. - Slovar' poloveţkogo iazîka**, Izvesţia 2, Skt. Petersburg, 1908

8. **Uspenski, Theodor Iv. - Obraazovanie vtorogo bolgarscogo ţarstava**, Odessa, 1879 (despre cumani ca strămoşi ai găgăuzilor; despre aportul cumanilor la dărâmarea regatului latin al Constantinopolui)

9. **Bartold, V.O. - O hristianstve v domongol'skii period. Zapiski oteldenia Imperatorskogo Russkogo Arhiva. 1892-1894**

10. **Blau, Otto - Volksthum und Sprache der Kumanen. Zeitschrift des Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft,** BXXIX, 1880, p.576-578, Odessa

Primele izvoare relativ la limba găgăuzilor. O încercare de a se traduce în limba găgăuză a uneia din tragediile lui Euripide. Acest fragment de traducere este tipărit cu litere greceşti.

3. Hotarul de sud-est al Moldovei

Hotarul de sud-est al Moldovei a avut mai multe fluctuaţii în cursul secolelor XV-XIX.

"Stăpânit, după 1401, când de Muntenia, când de Moldova, sudul Basarabiei (Basarabia propriu-zisă) devine integral moldovenesc în anul 1465, având hotar pe Dunăre şi Braţul Sf. Gheorghe, până în 1484.

În vreme ce în cea mai mare parte a Dobrogei se instalează

dominația otomană, ținutul gurilor Dunării continuă, în tot cursul secolului al XV-lea până în 1484, să se afle sub administrație românească având centrul de reședință la Chilia".

(Anca Ghiață, Toponimie și geografie istorică în Dobrogea medievală și modernă, Acad. RSR, Memoriile Secției de științe istorice, seria IV, tom. VI, 1980, pg. 42)

În anul 1484 turcii ocupă cetățile Chiliei și Cetatea Albă și zonele înconjurătoare.

"Pierderea Cetății Albe și a Chiliei a avut drept urmare o deplasare către miazănoapte a hotarului sudic al Moldovei dintre Prut și Nistru. Pârcălabii de Cetatea Albă s-au așezat provizoriu, la începutul veacului al XVI-lea, în neînsemnatul Ciubărciu de astăzi, iar târgul Lăpușna a început să capete importanță" (A. Savu, Documente privitoare la târgul și ținutul Lăpușna, Buc., 1937, pag. VII).

Hotarul dinspre tătari a fost o grijă permanentă a domnitorilor Moldovei.

Ștefan cel Mare colonizează țărani la Gangura, Răzeni și Mălușeni "ca să fie strajă împotriva tătarilor, așa cum au fost din ceata boierului vostru Gangur"

Se știe că după 1484, când turcii au cucerit Chilia și Cetatea Albă o zonă importantă din teritoriul sud-estic al Moldovei a trecut în stăpânirea Porții otomane. Dar, ulterior, posibil în anul 1486, o parte din aceste terenuri au fost cedate Moldovei. Într-un act de privilegii acordat domnului Moldovei Bogdan al III-lea la 25 noiembrie 1512, de către viitorul sultan Selim I se arată: "Îți dăm de știre domniei tale că marele împărat Baiazid han v-a miluit cu gârlele care curg din Dunăre și umplu bălțile și gârlele până se vărsă în Dunăre, mai jos de acest mal, pentru prins pește, încă cu Oblucița..."

(Tahsin Gemil, Zona moldo-dobrogeană în sec. XVII, Muzeul Național, VII, pag. 166-167)

La 8 iunie 1538 Soliman Magnificul a plecat din Istanbul spre Moldova să-l pedepsească pe Petru Rareș pentru neplata haraciului și pentru atacul Poloniei. A trecut Dunărea pe la Isaccea - Oblucița la 21 august, la 31 august, Prutul pa la Fălciu, iar la 9 septembrie a făcut joncțiune cu hanul Crimeii Sahib Ghirai.

La 15 septembrie, la Suceava, a fost instalat ca domn în locul lui

Petru Rareș, fugit în Transilvania, Ștefan Lăcustă.

O parte considerabilă din pământul Moldovei începând de la Tighina, căreia I se zice de către turci Bender (schelă, loc de comerț), pe fluviul Nistru spre apus până în aproape de Prut, în apropiere de Fălciu, se rășluește de la Moldova și se anexează imperiului otoman, formând sangeacul de Cetatea Albă, în care era cuprinsă și Chilia, mai târziu, constituindu-se aici al doile sangeac de Bender, întreg acest teritoriu fiind denumit Bugeac; se interzisese ca moldovenii să ridice fortificații de-a lungul graniței Bugeacului.

(A. Decei, Istoria Imperiului Otoman, Buc., 1978, pag. 188)

Ocuparea teritoriului arătat s-a făcut în etape. În anul 1538 s-a format raiaua Bender cu 12 sate din jurul ei și s-a ocupat Bugeacul, câmpia ce se limitează la est și la nord de dealurile împădurite ale Moldovei. Ulterior, în 1595, 1621 și 1672 hotarul dintre Hanatul tătăresc și Moldova a ajuns cel indicat de A. Decei. În prima sa întindere, teritoriul a avut forma de colț, unghi (bugeac).

Sub stăpânirea Moldovei, după 1538, în sudul Basarabiei, rămăseseră satele pârcălăbiei de Ciubărciu, așeazate pe Nistru, la sud de Tighina și satele dintre Reni și Ismail, cedate de Selim I.

În anul 1581, vătaful Bodei al Lăpușnei avea în competența sa așezarea Copanca, de pe Nistru, la sud de Tighina.

În anul 1595, la intrarea lui Zamoiski în Moldova, "Gherai, hanul Crîmului, avu același gând, socotind a se folosi de acele tulburări spre a cuprinde Moldova și a o împopula cu tătari.

Pentru aceasta se sculă împreună cu fratele său, Fede-Gherai și cu nepotul său și totodată cumnatul său, sangeacul Teghinei și plecase spre Moldova cu 70 de mii de tătari cu copiii și nevestele lor...

Ieremia Movilă, văzând primejdia în care se afla polonii, nu dormise în vremea acestor zile de bătaie, ci veghie spre a-I mântui pe ei și pe sine. El trimise daruri hanului, dându-i 5 sate ce până astăzi se numesc satele Hănești..."

(N. Bălcescu, Românii supt Mihai voievod Viteazul, Iași, 1988, pag. 200-203)

De fapt sunt șapte sate, Ciubărciul inclusiv, conform lui P. P. Panaitescu:

"Ieremia făcuse o înțelegere separată cu hanul și-i dărui câteva mii de cântare de miere anual și cele șapte sate de la Nistru cu

Ciumbărciu, la sud de Tighina să fie de câşlele hanului în Bugeac" (M. Costin în Mihai Viteazul, 1936, pag. 130)

Astfel se pierdură satele de pe Nistru. Satele dintre Reni şi Ismail mai erau în stăpânirea Moldovei.

Apartenenţa la domnia Moldovei a lacurilor Cahul şi Cartal este atestată de documente interne româneşti. "Ultima mărturie cunoscută în acest sens este de la 3 noiemvrie 1617, când Radu Mihnea porunceşte vameşilor mănăstirii Galata din Iaşi căreia, la 2 septemvrie 1588, Petre Schiopul îi donase o parte din iezerul nostru de la Cavor (Cahul)".

"Documente turceşti de la începutul secolului al XVIII-lea arată că Moldova deţinea întreaga zonă din nordul Dunării, până la limita vestică a cazalei Ismail. Pretenţii asupra acestei zone manifesta muteveli-ul din Ismail, dar investigaţiile cadiului au confirmat apartenenta lor la Moldova." (Tahsin Gemil. Zona moldo-dobrogeană, în sec XVIII, Muzeul Naţional, VII, pg. 166-167).

În anul 1616 s-a ajuns la un război între Polonia şi Imperiul Otoman: "Împotriva domnului instalat de turci, Ştefan Tomşa al II-lea, care luptase în războiul franco-spaniol, dar şi în rândurile otomanilor împotriva iranienilor - şi care a cedat turcilor câteva sate româneşti ca vacuf în părţile Chiliei - a intrat peste Nistru apriga văduvă a lui Ieremia Movilă, Elisabeta.

(A. Decei, Istoria Imperiului Otoman, ed. cit, pag. 318).

În anul 1621, sultanul Osman, în fruntea unei puternice armate a intrat în Moldova înaintând spre Polonia. Lupta s-a dat lângă Hotin, şi s-a terminat indecis, încheindu-se o înţelegere prin care polonezii au trebuit să evacueze Hotinul.

În vremea acestui război, turcii au ocupat şi oraşul Reni, pe care l-au alipit raialei Ismail.

Miron Costin relatează astfel: "Pre care mergând împărăţie, marea scădere a avut loc în oameni; hămesită oastea şi caii, că lovise nişte răceală şi ploi cu ninsoare, şi de atunci sunt luate şi Renii şi câteva sate de sultan Osman, sat de ţară pe Dunăre, ascultătorii către ocolul Gălaţilor şi sunt date împărăţie către Smil, de atunci, căruia olatul venitul ieşte închinat la mormântul lui Mehmet..."

Fondarea vakafului de la Isaccea în anul 1621 explică dispariţia din actele oficiale ale Moldovei a referirilor la aceste sate.

Din cele 10 sate de la nord de Dunăre înglobate în văkaful de

la Isaccea, 9 sate erau populate de români și un singur sat Deniz Aga de musulmani. Aceste sate sunt: Tomarova (Reni), Cerceluș, Barta, Ienichioi, Cartal, Brânză, Babuiș, Grecul, Denis - Aga și Hendek-Derbent. Pentru precizarea hotarelor se folosesc toponimii și hidronimii românești: Fântâna, Repedea, Brânza, Sipote, Grădiștea gârlasî.

În preambulul registului fiscal din 25 iulie 1645 sunt înregistrate aceste sate la nordul Dunării cu specificația că au fost desprinse din țara Moldovei (Bogdân, Vilâyetinden ifraz idüb).

Astfel Bugeacul, devenit tătăresc, după ce Ieremia Movilă mai dăruise hanului Gazi-Ghirai, la 1595 și cele șapte sate cu pârcălăbia de Ciubărciu, de la sud de Tighina, urmat de hotarul lui Halil-Pașa din 1672, adăugat la cele 3 ținuturi Chilia, Cetatea Albă și Tighina prefăcute în raiale în secolele XV-XVI a mărit teritoriile în care ordinea feudală moldovenească a fost înlocuită cu cea a cășlelor tătărești și militaro-feudală turcească.

(Gonța, Satul în Moldova Feudală, pg. 274)

Hotarul lui Halil Pașa cuprinde o zonă importantă, în estul și nordul Bugeacului care se cedează tătarilor, în anul 1672; au fost aduși tătari din triburile Orakoglu și Börü-Mehmet-oglu. Acest teritoriu se numea Halil Pașa Yurdu sau "Vatra Halil Pașa"

Ocuparea acestui teritoriu s-a produs astfel:

"Duca Vodă, în a doua sa domnie, ceruse ajutorul lui Halil Pașa seracherul de Babadag și comandantului cetății Camenița și a lui El Agasî din Bugeac pentru a potoli răscoala din1672 a lăpușnenilor, orheienilor și sorocenilor conduși de Hâncu Serdorul, Constantin Clucerul și Apostol Durac.

Tătarii după înăbușirea răscoalei rămaseră și, în lipsa oricărui obstacol, înaintară până de-a lungul valului superior al lui Traian.

În cronica lui Amiras se spune că "începe de la hindiciul lui Traian, împăratul Râmnului și merge până la Nistru".

Hotarul începe la Luțeni (pe Bâc) - veche așezae a călărașilor domnești și lasă la tătari următoarele așezări: Balmaz, Scroafa, Baccealia, Țaraclia, Ialpujel, Sărățica Nouă și Copcui.

Între țărmul Bîcului și Nistru se alfa ocolul Tohatinului din care la Gian-Mârza, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, s-au așezat sate tătărești "dar pentru scurtă vreme până în 1699".

(Sava, Documente privitoare la Târgul și ținutul Lăpușna, Buc.

1937, p. XIII-XIV).

În anul 1756 se reconfirmă hotarul lui Halil Paşa care între timp fusese călcat în mai multe rânduri de către tătari.

"Teritoriul liber dintre hotarul Moldovei şi cazalele Akerman, Bender, Chilia, Ismail şi Sărata care nu se află în posesia nimănui şi care este cunoscut ca vatra lui Halil Paşa (Halil Paşa Yurdu). Se dăduse voie înainte de război, ca pe o întindere de 32 de ceasuri lungime şi 2 ceasuri lăţime din acest teritoriu să poată fi utilizat de tătari, aceştia plătiseră zeciuiala şi dările şi alâmul şi darea de stupi şi taxa pentru iarba cosită şi darea de familie (Documente turceşti privind istoria României, Buc. vol. I, II, III, 1976, 1983, 1986)

Tătarii însă încălcară deseori înţelegerea. Astfel tătarii de la Bei Mârza, o localitate pe Coglănic, la sud de Hânceşti, în anul 1756 au ocupat terenul agricol al locuitorilor din Hânceşti până la marginea satului.

În anul 1763 ajung de folosesc terenul satului Bubuiogi al Mănăstirii Golia.

În ambele cazuri s-au retras după ameninţări din partea domnilor Moldovei şi în special din ordinul Porţii.

În 1778 Kasâm Mârza recunoaşte că a ocupat cinci-şase sate care sunt ale boierului moldovean Delanu şi le restituie.

(Documente turceşti privind istoria României, vol. II, 1983, Bucureşti)

Tătarii şi-au aşezat sălaşe pe acest teritoriu. La plângerea domnului Moldovei turcii au dat ordin în 12 mai 1793 tătarilor să se întâlnească cu moldovenii pentru a cădea la pace. Întâlnirea (medjilisul) a avut loc în localiatea Tigheciu, din ţinutul Codru şi s-a convenit ca un număr de şapte sate de pe întinderea cu hotarele cunoscute de "16 ceasuri", cunoscute sub numele de "moşia Hotărniciei" (imediat la sud de ţinutul Lăpuşna) să fie ridicate şi duse la Hotarul lui Halil Paşa.

Din cele 42 de sate rămase în celelalte "16 ceasuri" să fie scoase cu totul 6 sate şi anume: Haidaroglu, Togan şi Cigur, aflate pe malul pârâului Sărata, Miş, de pe malul pârâului Tigheci; Ticheci-Borogani şi Islan, aflat pe malul pârâului Larga; iar celelalte 36 de sate să rămână, dar în afara bugecenilor care locuiesc în ele să nu primească alţi locuitori" (Documente turceşti privind istoria Românieim vol. III, doc. 20)

La finele secolului al XVIII-lea, când organizarea militară a

Moldovei era aproape inexistetă, paza marginii la Tighina și Bugeac era asigurată de două căpitănii: Salcea și Băleni.

Prin pacea de la București din anul 1812 Moldova dintre Prut și Nistru a fost ocupată de imperiul rus.

În urma tratatului de la Paris, când s-au retrocedat Moldovei județele Cahul, Bolgrad și Ismail, hotarul pe brațul Chilia fusese trasat defectuos - nu urma, potrivit uzanțelor internaționale, talvegul și o serie din insulele deltei Vâlcovului rămânea la Imperiul otoman. Chestiunea ajunge în fața Comisiei europene a Dunării; domnitorul Alexandru Ioan Cuza se adresează Porții. La 18 august 1860, Negri îl anunță pe domn de rezolvarea favorabilă a chestiunii.

(C. C. Giurescu, Viața și opera lui Cuza-Vodă, Buc. 1969, pag. 114)

În ceea ce privește insula Serpilor dacă aparține sau nu Basarabiei, legea pentru organizarea Dobrogei din 9 martie 1880 împarte Dobrogea în două județe: Tulcea (cu plășile Babadag, Tulcea, Măcin și Sulina cu Insula Șerpilor) si Constanța (cu plășile Constanța, Mangalia, Hârșova, Medgidia și Siliștea Nouă)

(A. Rădulescu, I. Bitoleanu, Istoria românilor dintre Dunăre și Mare, Buc. 1979, pg. 286)

Insula Șerpilor a aparținut administrativ de Sulina încă din Evul Mediu: în porțelanul lui Marinp Sanudo din anul 1320 este denumită Sidonissi și este marcată în fața localității Sellina (Sulina).

4. Un cavaler al stepei Bugeacului - Cantemir Mârza

Aparține tribului Nogai, al cărui prim conducător a fost Nogai, nepotul lui Ginghis-Han. Acest Nogai, în ultimile trrei decenii ale secolului al XIII-lea, ajunsese unul din cei mai capabili și energici generali (emiri) mongoli. Regiuni întinse între Don și Balcani se aflau sub directa sa subordine. În anul 1298 ca urmare a unor divergențe dintre Nogai și hanul Hoardei de Aur, Toqtai, s-au declanșat ciocniri armate directe. În lupta decisivă dată la Kukanlâk (în anul 1330) Nogai își găsește sfârșitul. Tătarii Nogai sunt trimiși de han în spațiul dintre Ural și Irtâș.

Prăbușirea Hoardei de Aur a dus la apaiția unor formațiuni politice proprii nogailor care s-au divizat în trei: Ulu Orda (Hoarda cea mare), Altî Ul (Sase feciori) și Kici Orada (Hoarda cea Mică). Primele două au căzut sub dominația rușilor, iar nogaii mici

au avansat spre apus, intrând sub autoritatea hanatului Crimeiii, cu reședința la Solhatu, apoi la Bacciserai. Ei se divizau în mai multe grupări denumite în special după teritoriul ocupat (Kuban, Iedkül, Djanbuyuk, Iedisan, Bugeac). Nogaii din Bugeac se compuneau din clanuri mari, rivale (Tahsin Gemil, Țările române în contextul politic internațional, 1621-1672, București, 1979). Ei au fost aduși în Bugeac (cca. 30000 de tătari nogai) în anul 1568 de către hanul Crimeei Devlet Ghirai I ibn Mengli, din ordinul sultanului Selim al II-lea.

În anii următori, întrucât nogaii se manifestau prea independent, hanii din Crimeea i-au retras, pe malul estic al Mării de Azov, în stepa Cubanului.

Dar conducătorii nogailor și-au propus să se înapoieze în Bugeac, neputând suporta jugul hanilor din Crimeea.

În anul 1610, sub conducerea lui Cantemir Mârza, cel mai vestit emir al tătarilor nogai, aceștia s-au reîntors în Bugeac. Cantemir Mârza a condus autarhic Bugeacul aproape trei decenii (până în anul 1637). În cronicile noastre este cunoscută că mârza, pașa, bei și prinț.

Contemporanii cu Cantemir Mârza au fost următorii domni ai Moldovei: Ștefan Tomșa (1611-1615), Alexandru Movilă (1615-1616), Radu Mihnea (1616-1619), Gaspar Grațiani (1619-1620), Alexandru Iliaș (1620-1261), Ștefan Tomșa în a doua domnie (1621-1623), Radu Mihnea în a doua domnie (1623-1626), Miron Barnovski (1626-1629), Alexandru Coconul (1629-1630), Moise Movilă (1630-1631), Alexandru Coconul în a doua domnie (1631-1632), Moise Movilă în a doua domnie (1632-1634) și Vasile Lupu (1634-1653).

Iată cum descrie cronicarul muntean Radu Popescu întoarcerea tătarilor nogai în Bugeac: "Că această pricină fu între tătari: Cantemir - mârza, carele era vestit și viteaz și avea 20.000 de oameni de război, fiind hulit totdeauna de sultanii carii sunt domnii tătarilor și nevrând să se supuie lor, s-au ridicat cu toată familia lui de la Crâm și au venit în Bugeac; și s-au sălășluit lângă Moncastrum Cromin (Cetatea Albă), Tighina, Achileia (cum zic ăștia de acm: Chillia), până la marginea Moldovei și cu dânsul fiind veniți și alți mârzeci, Orac mârzea, Salamaș mârzea și alți tari ai oștilor, carii lățind-se și înmulțindu-se, trecea hotarele

moldovenilor și ale leșilor, dă făcea multe rele și temându-se de mai ău au trimis craiul leșesc soli la împăratul turcesc, ca să scroată tătarii din Bugeac și le-au făgăduit că vor face așa".

Cantemir era cel mai remarcabil mârzac al tătarilor Nogai din Mansur, era conducătorul tribului și nu recunoștea autoritatea hanilor Crimeei.

Cantemir Mârza a fost contemporan cu următorii hani ai Crimeei: Ghazi Ghirai (1597-1608), Selamet Ghirai I ibn Devlet (1608-1610), Djanibek Ghirai ibn Mubarak ibn Devlet (1610-1623), Muhamad Ghirai III ibn Saadat (1623-1627), Djanibek Ghirai (a doua oară) (1627-1635), Inaiet Ghirai ibn Ghazi II (1635-1637).

Nicolae Iorga (În "Ofensiva otomană a küprülü-ilor și țările române" din vol. "Locul românilor în istoria universală", București, 1985) spune.

"În ceea ce-i privește pe tătari se lăsau cuprinși de acest curent dizolvant și, puțin înaintea jumătății sec. XVII, un mârzac din Bugeac, Cantemir, își cârmuise supușii fără nici o legătuă de adevărată subordonare, în această Basarabie, ocupată de războinicii Hoardei, avea într-adevăr aerul că vrea să se despartă de metropola taurică din Crimeea".

Tătarii aveau în memorie înfrângerile suferite din partea moldovenilor.

Iată cum descrie Jan Dulgosz ciocnirea dintre Ștefan cel Mare și tătarii lui Eminek mârza: "Ștefan s-a năpustit fără de teamă asupra oastei tătarilor, de a cărei putere se temea mai mult decât de a turcilor. Si cu ajutorul lui Dumnezeu i-a zdrobit și nimicit într-un măcel crâncen și cu atâta vigoare i-a urmărit pe fugari că mai mulți a ucis în fugă decât în luptă. Tătarii fugeau cuprinși de groază, aruncau nu numai armele, ci, ca să fie mai iuți, aruncau chiar arcurile, tolbele, șeile, hainele și ca să scape, fie și neînarmați, se aruncau în râul Nistru ca niște smintiți" (N. Grigoraș, Moldova lui Ștefan cel Mare, Iași, 1982).

Cantemir Mârza a ocolit Moldova în incursiunile sale în timpul domniilor lui Ștefan Tomșa și Miron Bernovschi, cu care a fost prieten. În rest a pustiit de nenumărate ori Moldova, Țara Românească și mai ales Polonia.

În anul 1612, îl ajută pe Ștefan Tomșa să-i bată pe polonezi.

Cu Radu Mihnea Vodă nu a fost în relaţii bune. Acesta considera necontenitele prădăciuni ale nogailor bugeceni asupra Moldovei drept motiv al concentrării forţelor poloneze la graniţa Moldovei (T. Gemil, Ţările române, ... pg. 56)

În timpul domniei în Moldova a lui Radu Mihnea Vodă tătarii lui Cantemir atacau şi Moldova, dar deseori au fost opriţi de oştile locale constituite din ţărani şi slujitori, care au reuşit să le smulgă jafurile şi robii.

Tătarii ale căor invazii au afectat mai ales Moldova, au fost adesea loviţi, la intrare ori la retragere, de locuitorii vestitului codru al Tigheciului, din partea de răsărit a ţării. Este pădurea pe care Dimitrie Cantemir o considera "apărarea ce mai puternică a Moldovei în calea tătarilor. Vegetaţia era acolo atât de deasă încât, nici măcar un om care merge pe jos nu poate înainta decât pe poteci cunoscute doar celor din partea locului".

Iar Miron Costin spune:

„... iară Codrul Tigheciului, la Fălciu, foarte puţină pagubă au făcut tătarii atunci, că îndată au năvălit la codrişorul lor, ce au ei acolea, anume Chigheciul. Si s-au apărat Chighecenii de nu li-au putut strica nimica tătarii".

În timpul domniei lui Radu Mihnea a avut loc campania otomană împotriva Poloniei din vara anului 1617, terminată cu cucerirea cetăţii Raşkov şi cu pacea de la Iaruga (22 sept. 1617), Radu Mihnea, ajutat de Miron Barnovschi au mijlocit încheierea păcii între cele două puteri. Cetatea Hotin a fost restituită Moldovei, iar Miron Barnovschi a fost numit pârcălab. La tratativele de pace polono-turceşti, polonezii au cerut îndepăratrea tătarilor lui Cantemir mârza din Bugeac. Turcii au promis, dar Cantemir mârza nu s-a conformat.

Ascensiunea lui Cantemir mârza, care s-a detaşat şi de autoritatea Porţii, acţionând independent în Bugeac, s-a datorat, în primă fază, folosirii sale succesive de către poartă împotriva Poloniei, a cazacilo şi tătarilor crimleni.

În toată perioada cât Miron Barnovschi a fost pârcălab, apoi hatman şi domn, Cantemir mârza nu a atacat Moldova, fiind prieten cu Miron Barnovschi.

Iată ce spune Miron Costin: "Era Cantemir, fârtatu lui

Barnovschi hatmanul și satele lui la boierie niciodată nu fugiia din calea lor, când trecea pe la Cernăuți ordele în țara leșească. Ce petrecea Cantemir la Toporăuți cu dzilele în casele lui Barnovschi hatmanul".

Cantemir mârza nu a fost în relații bune cu Gaspar Grațiani.

Acesta prinde niște scrisori ale lui Gabor Bethlen, partizanul turcilor, către tătari, prin care principele Transilvaniei îi îndemna pe aceștia împotriva polonilor. La încercarea turcilor de a-l mazili, Gaspar Grațiani s-a retras la Hotin, unde intră în tabăra polonilor. Dar oastea lui Grațiani, ajutată de poloni a fost înfrântă de tătari, la 19 septembrie 1620.

Grațiani a contat pe cearta dintre hanul Djanibek Ghirai al II-lea și Devlet Ghirai, fratele și calgaua (moștenitorul) sa; aceștia însă s-au împăcat "și au venit șaptezeci de mii". (M. Costin).

În anul 1620, Cantemir mârza îl ajută pe Alexandru Iliaș Vodă în lupta acestuia cu cazacii. În anul 1621 izbucnește un război între turci și poloni. Cantemir mârza participă la acest război alături de turci.

Războiul se termină indecis și se încheie pace, la Hotin, la 29 septembrie 1621.

Si de data aceasta se hotărăște expulzarea tătarilor lui Cantemir mârza din Bugeac. Dar "în van au fost strădaniile, începând din 1617 și mai ales după pacea din 1621 dintre poloni și turci, când se stipulase ca tătarii din "Canaanul" Bugeacului, aceşti cavaleri ai pustiului, "Tătari Bucya-kiensis" după documentele poloneze să se mute înapoi în Crimeea, iar polonii, la rândul lor să-i înfrâneze pe cazaci. În ciuda tuturor stipulațiilor turco-polone, trupele trufașului mârzac Cantemir prădau de la Prut până la Nistru, de la Dunăre până la Hotin" (A. Golimaș, Un domnitor, o epocă, Buc. 1980, pag. 55).

Dașovul sau Oceakoul, la estuarul Niprului, era un centru căzăcesc de unde se recrutau pretendenții la domnie, la sfârșitul veacului al XVI-lea, după uciderea lui Nicoară Potcoavă. Oceakovul a fost cucerit de turci și devenit vilaet numit Ozu, în cadrul sangeacului de Silistra, a fost condus și de Cantemir mârza în perioada 1623-1628, ca o răsplată din partea sultanului Osman al II-lea pentru ajutorul dat în timpul expediției de la Hotin din anul 1621.

În această funcție Cantemir mârza avea rangul de vizir și de pașă

cu trei tuiuri.

Acest vilaet juca un rol foarte important ca supraveghetor al graniței polono-cazace și ale celor trei țări românești.

"Un alt motiv al numirii lui Cantemir mârza ca beglerbeg de Silistra și Ozu era să-l combată pe Mehemt Ghirai și fratele său calagiul Sahin, sprijiniți de cazaci. (A. Golimaș, Un domnitor, o epocă, Buc. 1980, pg. 175).

Sahin Ghirai începe prin a prăda îngrozitor Moldova și Țara Românească în anul 1624.

În prima fază, Cantemir mârza a participat și a condus această expediție ca represalii pentru înlocuirea lui Ștefan Tomșa, prietenul său.

Iată cum descrie cronicarul Radu Popescu această invazie: "au intrat tătarii în țară de au robit țara până la Olt și s-au întors de acolo cu mare plean, cat au rămas până astăzi tot pământul acela pustiu." (Istoria Țării Românești).

Foarte multe sate au rămas pustii. Un exemplu: satul Sivița (la nord de Galați, aproape de Prut) "care a fost mai înainte vreme a lui Ceacârle grecul, încă de la el nu s-a ales nimeni căci n-a avut copii; și a rămas acest sat pustiu și a stat 25 de ani pentru că este la marginea țării și este în drumul păgânilor tătari. Si am aflat domnia mea acest sat luat domnesc de Ștefan voevod Tomșa și a adus acolo câțiva oameni din alte părți" (DIR, A, XVIII, vol. IV, pg. 255)

În anul 1626, tătarii din Bugeac și cei din Crimeea conduși de Sahin Ghirai, în număr de 40.000 au făcut o expediție în Polonia, prădând până la Lwow, când la Hârlău abia se terminaseră formalitățile de înmormântare ale lui Radu Vodă și înscăunarera lui Barnovschi. La repliere, tătarii, înfuriați de insuccesul lor, se abat asupra Moldovei, ajungând până aproape de Iași. Barnovschi le trimite vești și daruri să renunțe la gândul "ce gătise asupra țării". Demersurile au avut ca rezultat cruțarea Moldovei.

Iată cum descrie Miron Costin aceste relații: "Îndată ce au stătut Barnovschi Vodă la domnie, întâiu au stătut după grijea țării ce-i venise asupră de tătari și au trimis la Calga sultan și la Cantemir-pașea și au întors vrăjmășia tătarilor ce gătise asupa țării, care se stricase foarte rău la Radu-Vodă.

Iară războiul atuncea a tătarilor cu leșii au fost așea: netindându-

se leșii de cuvânt ce-l legase la Hotin să dea Crâmului den anu în an 30.000 de cojoace, s-au sculat singur Calga sultan, fratele hanului și Cantemir pașa cu 40.000 tătari și au lovit Țara Leșească în trei părți. Pe o parte singur Calga-sultan, pe de altă parte Salmașa mârza, pe a treia parte Cantemir-pașea și au prădat până la Socol și mai sus de Liov... și au pierit acolo mulțime de tătari și feciorul lui Cantemir și au căzut la robie și un frate a hanului, mai mic de calga sultan, robu la leși, carele apoi a ieșit și cădzusă han la Crimu.

Iară partea lui Salmașa mârza și a lui Cantemir pașea nu era tot răsipite... Ce strângându-se iar ordele la Nistru la cari scăpase și Calga sultan, numai ce era să prade țara, dând vina Radului Vodă, că au dat de știre leșilor de dânșii. Si să nu fie prilejuită moartea Radului Vodă și nevoința lui Barnovschi Vodă, n-ar fi hălăduit țara atuncea de mare primejdie".

"Hanii Crimeii doreau să-l numească pe tronul Moldovei pe un pretendent refugiat la curtea lor, un oarecare Mihnea din Cipru.

Nu au reușit întrucât Catemir pașa nu era de acord. El asigura interesele otomane în zonă și "propria sa independență față de Crimeea". (T. Gemil, Țările române în contextul politicii internaționale).

Tătarii băgaseră groază în moldoveni, care erau refugiați în munți, păduri și peste hotare. Stăruințele lui Miron Barnovschi de a repopula Moldova se loveau de această teamă a moldovenilor ca tătarii să nu-l pună domn pe Mihnea din Cipru ce stătea adăpostit la curtea hanului.

În anul 1627 turcii încep reconstrucția cetății Ozu. Miron Vodă a primit ordin de la Poartă să fortifice cetatea Ozu. Cu ajutorul lui Cantemir, Miron Barnovschi a reușit să-și îndeplinească obligațiile.

Miron Barnovschi, în mai multe împrejurări, a căutat să-i împace pe tătarii din Bugeac și Crimeea cu polonii. De asemenea, Miron Barnovschi încerca să aplaneze discordiile și conflictele dintre Sahin Ghirai pe de o parte și Cantemir mârza și ocrotitorul lui, noul han Djanibek, pe de altă parte.

Cantemir unul din cei mai remarcabili mârza din tribul Nogai, din Mansur, având dreptul să arboreze tuiuri ca pașalele, nu recunoștea autoritatea hanului Mahamed Ghirai din Crimeea. Acesta trimisese, în anul 1628, împotriva sa pe calgay-ul său Sahin Ghirai în fruntea unei oști tătare. Cantemir pașa, înștiințat de

această mișcare trecu Dunărea. Sahin Ghirai îl urmări, dar locuitorii acestei țări, dând ajutor lui Cantemir Pașa, Sahin Ghirai a fost înfrânt și s-a întots la Bahcisarai. Cantemir l-a urmărit și a asediat orașul, unde se afla sultanul și calgayul său: acesta s-a întâmplat la începutul Ramazanului, din 1026 (1628)

(N. Iorga, Studii asupra evului mediu românesc, Buc. 1984, pg. 303)

Poarta a numit pe Djanibek Ghirai, în locul lui Mehmet și pe Devlet Ghirai în locul lui Sahin.

După căderea lui Mehmet și Sahin Ghirai, poziția lui Cantemir pașa la gurile Dunării s-a întărit. În ianuarie 1629, Cantemir pașa a apelat la Miron Vodă Barnovschi să meargă alături de el împotriva lui Sahin Ghirai. Miron Vodă refuză și dimpotrivă îl ajută pe Sahin Ghirai cu vreo 500 ostași.

Sultanul turcesc Murad al II-lea nu putea suporta acest afront și su-i putea ierta lui Miron Vodă nici sprijinul militar pe cae îl dăduse în 1627 lui Mehmet pașa și fratelui său, Sahin Ghirai în lupta de la Perekop, în care tătarii au fost înfrânți.

În aceste condiții, Miron Vodă nu mai putea rămâne la Iași căci Djanibek Ghirai, noul stăpân al Crimeei și Cantemir mârza, autoritate necontestată din zona gurilor dunării îi punea existența sub semnul întrebării. (A. Galâmaș, Un domnitor, o epocă, 1980, pg. 97-98).

La 28 ianuarie 1629 a avut loc, la Hotin, o luptă între Barnovschi și tătari, în număr de peste 80.000 conduși de fratele hanului Cnmeei, Devlet Ghirai și de Cantemir mârza, luptă pe care Barnovschi o pierde și astfel se încheie prima domnie a acestuia în Moldova.

În anul 1631, Cantemir pașa primește ordin de la sublima poartă să-l mazilească pe Moise Moghilă.

Iată cum scrie Miron Costin (Cronicarii Moldoveni, pag. 139) acest episod:

"Moise Vodă având neprieteni la împărăție, îi scornise cum că va să fugă în Țara Leșească, pre urma lui Barnovschi Voda. Care lucru înțelegându împărățiia, în taină au trimis poruncă la Centemir-pașa, să mearga să-l pornească din scaun spre impăratul să vie iară ori vrea spre altă parte să-l prindă și să-l trimeată la Poarta".

Nogaii din Bugeac treceau deseori în Polonia, prădând, jefuind,

luând robi.

În contextul legăturilor diplomatioe dintre Polonia și Sublima Poartă prablema tătarilor din Bugeac și a cazacilor era mereu reluată, turcii angajându-se să-i trimieată pe nogai dincolo de Don, iar polonii să-i stăpânească pe cazaci. În anul 1634, oardele lui Cantemir au trecut Nistrul în Polonia, mai jos de Hotin. La intervenția polonilor turcii și tătarii din Crimeea ai hanului Djanibek, în conformitate cu înțelegerile cu polonezii, i-au scos pe nogai din Bugeac, ducându-i în Cuban. "Deci amu se temea și Vodă să nu intre tătarii și la noi în tară, ce au pus la vro patru mii de călărași pe margine". În anul următor apoi când se gătește expediția turcească în Bugeac, pentru a nimici cuibul de pradă al lui Cantemir, o scrisoare a mitropolitului Varlaam o pomenește ca și concursul lui Vasile" (N. Iorga, despre cronici și cronicari, Buc, 1988, pag. 222).

Parțial nogaii s-au reîntors imediat în Bugeac. În anii 1635-1636, Cantemir obține din nou încrederea turcilor și devine apărătorul intereselor otomane la Gurile Dunării (T. Gemil, Țările române în contextul politicii internaționale).

În anul 1937, Cantemir mârza îi readuce pe toți nogaii săi în Bugeac, Iată cum descriu cronicarrii acest episod:

Miron Costin "Tot în acel an Cantemir-pașea cu ordele sale peste voia hanului au ieșit den Crîm și s-au așezat iară în Bugeac, care lucru nesuferid hanul... deci au venit hanul cu oști și a purces și domnii(români) cu imbe țările asupra lui Cantemir, care temându-se de hanul, au fugit în Tarigrad, iar ordele lui le-a luat hanul cu sine la Crâm. Si de pâra hanului la împărăție, au pierit și Cantemir, zugrumat la Tarigrad".

Radu Popescu: "Deci au Poruncit hanului de au venit cu toată Puterea lui den Crâm având și pizmă pe Cantemir mârzea, unde nu se supunea lor și având între dânșii răsboi mare au biruit hanul și Cantemir a fugit peste Dunăre; căruia i-au scris împăratul să meargă la dânsul. Si îndată ce au mers la Tarigrad au sugrumat pe Cantemir-mârzea și au poruncit pe toți tătarii acelei mârze să-i ducă la Crâm".

Inayet Ghirai îl somează pe sultanul Murdad al IV-lea să-i predea pe Cantemir mârza care este supus tătar. Dar Murad al IV-lea îl omoră atât pe Cantemir cât și pe hanul Inayet Ghirai pentru a se

rezolva definitiv conflictul.

Si astfel Cantemir mârzea, după ce a făcut nenumărat servicii Porții și-a făcut jocul turcilor, ajungând la rangul de vizir și beglerbeg de Silistra, după ce fusese numit și Sangeac beg în Anatolia, a căzut în dizgrația sultanului, care a dispus, în acel an 1937, uciderea sa ca un semn al bunăvoinței Porții față de Polonia. Dar în anul 1666 vizirul Ahmed Küprürlü îi readuce pe nogai în Bugeac, formând un voieviodat al nogailor, care va atârna dierct de turci. În anul 1670 Antonie Vodă din Popești și Gheorghe Duca, din ordinul Sultanului, i-au trecut pe nogai peste Nistru, mai mult cu cuvinte bune și cu pace. (I. Ionașcu, Din politica externă și internă a Țării Românești în domnia lui Antonie Vodă, în Pagini din trecut, jud. Prahova, 1971, pg.23)

Nogaii revin în Bugeac, dar în anul 1672, hanul Selim Ghirai, din ordinul sultanului, îi scoate din nou din Bugeac. Nogaii însă vin în permanență în Bugeac. Scoși din nou din Bugeac în anul 1769, 12.000 de nogai se întorc în Bugeac, în 1784, după alipirea Crimeei la Rusia.

În ceea ce îi privește pe urmașii lui Cantemir mârza, Miron Costin (Cronicarii moldoveni, pg. 187) povestește " Ce câți erau din sângele lui Cantemir mai capete, într-una din dzile cu meșteșug i-au împărțitu (hanul), pre unii la o samă de agii curții sale, la ospățu, văzu doamne, pe alții la alți agi și la masa sa oprindu pe unii. Si la acel ospățu i-a omorât pe toți câți erau cantemirești mai aproape. Si de atunci s-au stins aceea răgulă da dânșii, care era mai frunte decât toate ordele precum pe aceste vremuri sunt Sârâneștii. Unul din Cantamirești atuncea, anume Azametu-mârza, pe care l-am apucatu și eu, dvoreau la craiul leșescu Vladislav, neprilejuindu-se la acel ospățu, ce le făcuse hanul, au scăpat din Crâm în țara leșească și slujia la Craiul leșescu între dvorani..."

În deceniile doi și trei ale secolului al 18-lea Moldova a suferit în permanență din cauza turcilor, ajutați de tătari, care se îndreptau spre Polonia, miza fiind ocuparea cetății Hotin. Drumurile turcilor erau pe la Focșani, pe Siret și pe la Botoșani, altul pe la Bârlad, Iași, altul pe la Prut, iar al tătarilor pe Nistru. Scrie Ion Neculce "Si ca niște oșteni păgâni ce era, tot stricăciuni făcea cu fel de fel de râsuri și batjocuri a fete fecioare și a femei întelepte".

-"începând de la apa Prutului și până la Nistru nu a mai

rămas nici o casă, toate le-au ars, și pe mulți dintre ai noștri i-au luat în robie".

Tătarii în perioada domniei lui Miron Barnovschi au cruțat Moldova, îndreptându-se în incursiunile lor spre Polonia, de-a lungul Nistrului și ocolind Soroca căci "poporațiunea acestui district, o amestecătură de români cu tătari, pecenegi (cumani) din secolul al 13-lea și cu o colonie de genovezi din sec al XIV-lea se distingea prin spiritul său războinic (Bogdan P.Hașdeu, Ion Vodă cel Cumplit, pag. 145)

Si astfel Cantemir Mârza a rămas în istoria noastră. când ca prieten al lui Ștefan Tomșa, Iliaș vodă, dar mai ales al lui Miron Barnovschi, când ca dușman al lui Radu Mihnea și Moise Movilă, alternâd menajarea Moldovei cu pustiiri cumplite, suferind uneori și riposte, mai ales din partee tighecenilor, pe cere ii ocolea sistematic.

5. Țările Române și insulele grecești din Marea Egee si Marea Ionică.

Între Țările Române și insulele grecești din Marea Egee(Arhipelag) și din Marea Ionică au existat, în decursul timpului legături, în special culturale și în unele perioade o soartă comună, insulele acestea având o oarecare autonomie, ele fiind despotate sub suzeranitatea Imperiului Otoman.

5.1 Insulele Arhipelagului și Țările române.

Insulele arhipelagului grecesc sunt:

- *Insulele din nord sau Sporadele din Nord;*
- *Insulele Orientale de pe lângă țămul Asiei Mici: Lemnos, Lesbos, Chios, Samos, Patmos,*
- *Insulele Dodecanezului:Icaria, Carpatos, Cos, Rodos* ș.a. (13 insule);
- *Eubeea și Sporadele de Sud;*
- *Insulele Ciclade: Naxos, Paros, Delos, Mikonos, Santorini și altele.*

Aceste insule au fost locuite de greci încă din secolul al X î.e.n. În aceste insule și in orașele de pe țărmul Asiei Mici, în secolele VI-V î.e.n., civilizatia și cultura erau într-un stadiu mai avansat decât în Grecia peninsulară. Insulele au trecut sub dominația

Imperiului Roman, odată cu Grecia peninsulară, apoi au făcut parte din Imperiul Bizantin. În anul 1084 insulele Chios, Lesbos, Samos și Rodos au căzut în mâinile turcilor seledjukizi. În anul 1190 Richard Inimă-de-Leu a ocupat insula Cipru. Odată cu înființarea Imperiului Latin de Răsarit (1204), majoritatea insulelor din Arhipelag se repartizeaza veneţienilor. Aceştia creează în Ciclade Ducatul de Naxos, condus de familia Andrea si Geremia Ghisi. Insula Santorini aparține Ducatului de Naxos, dar ulterior se detașează ca Baronia lui Giacomo Barocci.

Abia în 1335 Baronia de Santorini se reatașeaza ducatului de Naxos. Rodosul este cucerit în 1310 de Cavalerii Ioaniți. Dodecanezul este ocupat de Cruciați. Insulele Lesbos, Chios, Samos devin despotate. În anii 1225 și 1240, Imperiul Bizantin de la Niceea cucerește insulele Lesbos, Chios, Samos Ikaria și Cos de la latini. În anul 1295 despotul Gatelusi din Lesbos si mahonele din Chios constituie o Ligă. În anul 1236, veneţienii oferă insula Eubeea principatului Ahaia. În anul 1301, Bailul venețian din Negroponte și seniorii venețieni din Arhipelag cuceresc insulele care mai aparţineau Imperiului Bizantin. Împăratul Andronic al II-lea acceptă această situație. Dar, în anul 1334, aceste insule, cu excepţia Lesbosului, apărat de Ioan Cantacuzino, deci Chios, Samos și Ikeria, sunt ocupate de Genovezi. Împăratul Andronic al III-lea reuseste să le recucereasca, dar în 1346, mahonele genovez pune din nou stăpânire pe aceste insule. Lesbosul rămâne pe mai departe despotat. În anul 1462 Lesbosul intră în stapânirea Imperiului otoman.

În anul 1390, insula Mikoaos iese de sub conducerea Ducatului de Naxos și intră în dependenţă directă a Veneției.

În 1391 Mahonele din Chios și Ducele de Naxos obțin privilegii importante de la Imperiul Bizantin. În anul. 1462 , turcii ocupă despotatul Samos, aflat dub dominația genoveză și despotatul Lesbos care plătea tribut turcilor, iar în 1470 ocupă Eubeea. În anul 1487 veneţienii ocupă despotatele Samos și Chios, ducatul de Naxos, inclusiv Santorini, dar fara Mikonos, iar în anul 1501 cuceresc de la turci și Lesbosul. În anul 1522, Mustafa Pașa cucerește Rhodosul. Cavalerii Ioaniţi pleacă in Malta. În anul 1537, turcii cuceresc Mikonos, în 1539 Naxos, Siros, Tinos, în 1566 despotatele Chios și Samos, în 1570 Ciprul, iar în 1579 Santorini.

Creta în 1669. In 1715 veneţienii pierd ultimele posesiuni din arhipelag, acestea fiind ocupate de turci şi cu ajutorul oştilor valahe trimise de Serban Cantacuzino.

În anul 1812, bancherii şi armatorii greci din Arhipelag au subvenţionat Imperiul Rus şi au grăbit încheierea Păcii de la Bucureşti, prin care Moldova pierde Basarabia. Eteria avea secţii şi în insulele Chios, Samos şi altele. Grecii au visat mereu la realizarea Greciei Mari cu ajutorul ruşilor. În timpul Eteriei s-au convins că ruşii vor să-şi extindă stăpânirea în Peninsula Balcanică pe seama Imperiului Otoman si nu erau interesaţi de realizarea Greciei Mari. Ruşii intenţionau să refacă imperiul Bizantin sub conducerea lor.

• Dodecanezul este cucerit de Italia în anul 1912; Italia l-a cedat Greciei în 1946.

5.1.2. Ţările române şi insulele Arhipelagului grecesc

În insula Cos locuiau traci, iar Hipocrate, părintele medicinei a fost elevul tracului Herodicos.

În anul 536, provinciile romane Scynthia Minor şi Moesia II sunt desprinse din Dioceza Tracia şi puse sub conducerea unui questor Justinianus exercitus asupra unui teritoriu în a cărui întindere apar şi insulele Ciclade, insula Cipru şi provincia Caria. Asocierea acelor povincii într-o circumscripţie mare este justificată de caracterul maritim şi fluvial, Dunărea fiind considerată un apendice al Mării Negre (Vulpe, R., Barnea, Ion, Din istoria Dobrogei, II, Buc., Ed. Academiei, 1968, pag. 428).

În 1285 Andronic II Paleologul strămută aromâni în Creta, Eubeea, Corfu, Cefalonia.

În 1452 când Vlad Tepeş îi bătea pe turci, clopotele din Insula Rhodos erau trase zile întregi pentru a anunţa victoria. Era după fatidicul an 1453.

În anul 1556 Petre Cercel este exilat în insula Rhodos.

Între 1570-1620 principii români din ramura Mihneştilor care au domnit alternativ la Bucureşti şi Iaşi, Petre Schiopul şi fratele său Alexandru al II-lea Mircea erau căsătoriţi cu fiicele unor familii din Arhipelag, din Rodos şi Chios.

Un ascendent din ce în ce mai mare îl capătă, mai ales în Moldova, grecii şi italienii din insule:

• Dregătoria de mare vameş: Const Cenmact, Gran Battista

Amorasi şi Sima Varsi.

• Boieri ai lui Petre Schiopul: Bartolomeo Bruti, postelnic 1580-1591, Cristofor Bruti, paharnic, 1590, Bernardino Borosi, tălmaci, 1587.

• În Bucureşti şi Iaşi erau colonii ale negustorilor din Chios. Tot din Chios erau: Filipo Fregaso şi familiile genoveze Salversso şi Adorno, înrudite cu domnul Ţării Româneşti, Alexandru II Mircea.

• În anii 1624-1625, Radu Mihnea era înconjurat de Bernardo Borosi, mare postelnic (1613-1618), Benedetto Bruti, paharnic şi Bartolomeo Multi, stolnic.

• Despot Vodă, despot de Samos şi marchiz de Paros, conte palatin al Imperiului lui Carul Quintul, a fost domn al Moldovei între anii 1561 şi 1563.

• Iancu Sasul, fiu nelegitim al lui Petre Rareş, făcut cu o săsoaică, a fost Domn al Moldovei între anii 1579 şi 1582. Era căsătorit cu Maria, o grecoaică din Arhipelag; a avut doi băieţi şi patru fete cu nume de rezonanţă dinastică: Alexandru, Bogdan, Elena, Chiajna, Voica şi Despina.

• La curtea lui Ieremia Movilă erau Paleologi din ramura Rodas, Emanoil cu fiii săi Dumitrachi şi Pavel. Din această familie era şi Maria, soţia lui Iancu Sasu.

• În anul 1610, postelnicul Cantacuzino îl aduce la Târgovişte pe Pantaleone Ligaridis, născut în insula Chios, absolvent al Colegiului Iezuit Sf.Atanase din Roma, ca profesor pentru copiii săi. Pantaleone Ligaridis a fost şi profesor la Schola graeca e latina, între anii 1640-1652.

• În anul 1615, Gaspar Graţiani, român maurovlah(morlac) originar din Gradciane de pe coasta Dalmaţiei este numit duce de Naxos şi Paros. devine apoi Domn al Moldovei (1619-1620)

• Tatăl cronicarului Ion Neculce, vistiernicul Neculce este din insula Chios, căsătorit cu Catrina fiica lui Iordache Cantacuzino. Fratelui lui Ion Neculce i se spunea Hiotul (din Chios).

• În anul 1693, Nicola de Porta, originar din insula Chios a fost numit secretar, pentru corespondenţe în limba franceză, al lui Constantin Duca, Domn al Moldovei.

• În anul 1771 se naşte la Mitilene în Lesbos, Mihail N.Paleologu, medelnicer pe timpul domniei lui Alexandru Ipsilanti. Mihail N.Paleologu este un strămoş al lui Alexandru Paleologu.

• Între anii 1800-1820 Mavrocordații subvenționează școala părintească din Chios. Scoala a avut rang de Academie, la fel cu Academiile din Țara Românească și Moldova. Au mai subvenționat-o Alex.Moruzi, C.Ipsilanti, I.Caragea, Scarlat Calimachi.

• Între anii 1713-1778 N.Mavrocordat subvenționează și o școală din insula Patmos; au mai subvenționat-o Mihai Racoviță, Al.Ipsilanti, Mihai Suțu, Al.Moruzi, C.Hangerliu, C.Ipsilanti, Ioan Caragea, Al. Suțu, C.Moruzi.

• Gavriil Bădulescu Bodoru, mitropolit al Moldovei și apoi, după 1812, al Basarabiei, după absolvirea studiilor de la Academia Teologică din Kiev (1771-1773) își desăvârșește studiile la Scolile superioare grecești de teologie de pe insulele Chios și Patmos (1773-1779).

• În 1818 Nicolae mavrogheni subvenționează școli în Naxos, Paros, Ikeria și Mikonos.

• În anul 1822, Mando Mavrogheni, nepoata domnitorului Dimitrie Mavrogheni, devine eroina luptei pentru independența Greciei.

• Soția lui Mihai Sturdza, Domn al Moldovei era fiica lui Ștefanaki Vogoride, bey de Samos

• Între anii 1853 și 1856, Ion Ghica este numit bey de Samos, cu titlul de prinț.

• La Academia Domnească din București au funcționat profesori erudiți, născuți în Arhipelag: Neofit din Mitilen, Veniamin de Lesbos și Maru Porphilocopoulos din Creta.

• În 1910, Ion Caradja, vărul lui Constantin Caradja, este în serviciul diplomatic elen, consul la Mitilene.

5.2. Insulele Ionice și Țările Române

Insulele Ionice (2257 km2), cunoscute și sub numele de Heptanes sînt constituite dintr-un grup de 7 insule mari: Corfu, Paxos, Leucos (Sf.Maura), Cefalonia, Itaca, Zante, Cerigo și numeroase insule mai mici.

Au fost colonizate de grecii antici; au făcut parte din imperiul roman, apoi bizantin. În perioada domniei împăratului Vasile al II-lea Bulgaroctonul alcătuiau thema (provincia) Cefalonia. În perioada domniei lui Alexis, Ioan și Manuel Comnen, venețienii aveau concedate privilegii în aceste insule și se bucurau de scutiri de dări. dar spre sfârșitul secolului al XII-lea apar conflicte între

Imperiul bizantin și Veneția (în anii 1171, 1182).

În anul 1147, normanzii cuceresc insula Corfu, care revine apoi Imperiului bizantin, cu sprijinul Veneției.

În anii 1183, normanzii, cuceresc insulele Corfu, Cefalonia și Zante. În 1183 părăsesc Corfu, dar păstrează Zante și Cefalonia.

În anul 1204, convenția "Partitio Romaniae" atribuie insulele Ionice Veneției, care a depus mult efort pentru stăpânirea lor. Venețienii le-au cedat ca feude ereditare unui număr de patricieni venețieni.

În anul 1214, Mihail I Anghelos Ducas, despotul Epirului, a luptat cu cruciații și venețienii și a ocupat insula Corfu. Între anii 1265-1355, Corfu a aparținut Regatului celor două Sicilii. Celelalte insule formează, în această perioadă, ducataul Cataloniei (iar în Cerigo un marchizat) sub patronajul Regatului Neapolelui.

În anul 1356 Veneție cumpără insulele Corfu și Cefalonia de la Robert de Anjou cu 60.000 ducați. În anul 1386 Veneția ocupă toate insulele Ionice. În anul 1479 Cefalonia este ocupat de Imperiul otoman, dar revine la Veneția în anul 1500. Insula Zante este ocupată de asemenea, în anul 1479, de Imperiul otoman dar revine la Veneția în anul 1481. În anul 1509 Imperiul otoman ocupă insulele Sf. Maura.

După victoria Veneției asupra Imperiului otoman de la Lepanto (1573) Veneția păstrează Creta, insulele Ionice și Dalmația. În urma acestui război insula Corfu care avea mai înainte 40.000 de locuitori nu mai avea decât 17.000, de asemenea Cefalonia 20.000 de locuitori și Zante 15.000 de locuitori.

În războiul din 1576, flota Veneției și a Spaniei au atacat flota turcească în fața Medonului, apoi s-au retras la Zante (9 octombrie), Cefalonia (13 octombrie) și Corfu (18 octombrie). La încheierea păcii venețienii se obligă să plătească turcilor un tribut de 2.5000 țechini anual.

În anul 1684, Francesco Morosini, comandând flota venețiană în insulele Ionice, pe litoralul epirot, cucerind cu ajutorul lefegiilor germani o bună parte din Moreea, Corintul și Atena (bombardată iresponsabil, ceea ce a dus la aruncarea în aer a Partenonului și distrugeri în restul Acropolei) recucerește de la turci insula Sf. Maura, care prin pacea de la Carlowitz îi revine Veneției. Dar în anul 1714 turcii reocupă insula Sf. Maura și Cerigo. Pacea de la

Passsarowitz atribuie aceste insule Imperiului otoman.

În anul 1792, Rusia, care apăruse în Marea Mediterană din anul 1770, își extinde influența asupra insulelor din Arhipelag și ocupă Corfu, dar această acțiune este de scurtă durată.

În planurile de expansiune ale Imperiului țarist intră și insulele Ionice, locuite de ortodocși.

La pacea de la Campo Formio (17 octombrie 1797), Franța își rezervă insulele Ionice (Corfu, Zante, Cefalonia, Sf.Maura, Cerigo, etc.) deja ocupate de aceasta. Aceste posesiuni îi confereau Frantei o poziție dominantă în Mediterana Centrală.

Dar, în septembrie 1798, flota ruso-turcă îi alungă pe francezi din Cerigo, Zante, Sf.Maura și Cefalonia, dar garnizoana franceză din Corfu a rezistat până la 2 martie 1799. Insulele Ionice au fost declarate republică sub denumirea Cele-șapte-insule-unite și puse sub protectoratul Rusiei și Turciei. La pacea de la Amiens (21 martie 1802) Franța a recunoscut starea de lucruri existentă.

Republica celor șapte insule unite, înființată în 1799 a fost o concesie făcută de ruși și turci sentimentului național al popoarelor balcanice.

Acest dublu protectorat ruso-turc este ceea ce aseamănă soarta Republicii Celor-Sapte-Insule-Unite cu ale Principatelor Unite, cu deosebirea că în cazul insulelor Ionice acest protectorat nu a durat mult, pe când în cazul țărilor române a durat până la cucerirea independenței totale (1878).

În tratatul de la Tilsit între Franța și Rusia (1807) în articole secrete se prevedea ocuparea principatelor române și a Constantinopolului de către Rusia precum și a Republicii Celor Sapte Insule Unite, precum și gurile Caattaro-ului de către Franța.

Din ianuarie 1808 Franța și-a făcut apariția în insulele Ionice, întărind Corfu.

Dar englezii ocupă în 1809 insulele Zante, Cefalonia, Ithaca și Cerigo, în 1810 Sf.Maura, iar în 1814 Corfu "Cheia Adriaticii".

Republica Celor-Sapte-Insule a fost pusă sub protectoratul Marii Britanii. În anul 1864, insulele Ionice au fost alipite Greciei.

Insula Corfu (695 km2) este cea mai populată, având în zilele noastre 100.000 de locuitori, care se ocupă de pomicultură, viticultură, agricultură și turism. Orașul reședință Kerhira (27.000 locuitori) a fost un centru artistic și cultural important. Insula

Cefalonia, cea mai mare (786 km2) are în zilele noastre 37.000 de locuitori care se ocupă de creșterea viței de vie, cu plantațiile de măslini, portocali, lămâi. Principalul oraș este Argostolion.

Între Insulele Ionice și Principatele Române au existat relații culturale:

• Astfel medicul lui Serban Cantacuzino și al lui Constantin Brâncoveanu a fost un grec din Cefalonia, Iacob Pylarinos. În aceeași perioadă un alt medic, din Corfu, Andrei Likinios era medicul Curții din Moldova.

• Predicatorul Curții lui Brâncoveanu, Ion Avramios originar din Creta, fusese înainte de venirea sa la București, profesor la Zante.

• Pe Athanase Skiades, din Cefalonia, l-a cunoscut în Moldova, Petru cel Mare, în anul 1711 și l-a invitat la Moscova.

• Filaret Michalites, un fiu al insulei Zante, a fost mitropolitul Țării Românești între anii 1754-1760.

Domnul Moldovei, Constantin Racoviță, îl invită ca oaspete pe prelatul grec Nicolae Mavroides din Cefalonia.

• Nichifor Teotakis, din Corfu, a fost rectorul Academiei Domnești din Iași, în perioada 1764-1765 și 1776-1775. Tratatul său "Elemente de fizică", publicat la Leipzig, este dedicat domnitorului Grigore Ghica.

• Cărturarul Eugen Vulgaris este autorul unui tratat de Logică publicat la Leipzig, în 1766 și studiat la Academiile Domnești din Iași și București.

• Familia Hagi Moscu provine din nobilimea venețiană din Corfu, sec.XVI. Ioan Hagi Moscu s-a stabilit în București în 1782 ca om de afaceri al lui Nicolae Vodă Caragea. Soția acad. Bălăceanu Stolnici este din familia Hagi Moscu.

• Ioan Capo d'Istria s-a născut în insula Corfu, în 1776. Între 1799-1807 colaborează cu administrația rusă de pe Insulele Ionice. După încheierea păcii din București din 1812 Capo d'Istria a avut misiunea de a elabora proiectul organizării temporare a administrației Basarabiei.

Exemplele pot continua. Zone destul de depărtate au destine comune și relații culturale, care sunt cele mai stabile.

Așezăminte ctitorite de domnii din Principate

Chios - biserica Sf. Chiriaca ctitoria lui Nicoale Mavrocordat (1714).

Patmos - mănăstirea Sf. Ioan Teologul din danille lui Petru

Schiopul (1584), Antonie din Popești și Gh. Duca (1670), Antioh Cantemir (1706), Mihai Racoviță (1706, 1725), Grigore II Ghica (1728, 1768), Constantin Racoviță (1750), Mihai Suțu (1820).

Nexos - așezământ susținut de Ian Cavagea (1817).

Thodos - Metohul schitului românesc Sf. Ioan Botezătorul (1864).

Rhodos - Mănăstirea Prea Sfintei Fecioara Kalopetra, ctitorită de Alexandru Ipsilanti

Paros - Fântâna ornamentală sculptată în piatră, donația lui Nic. Mavrogheni.

Corfu - lăcașul Sf. Spiridon, întreținut de Mănăstirea Sf. Spiridon din București (1771).

Bibliografie

1. Brezeanu, St - O istorie a Imperiului Bizantin, București, 1981

2. Diehl, Ch.- Veneția, București 1942

3. Braudel, F. - Mediterana și lumea mediteraneeană în epoca lui Filip al II-lea, vol I-VI, București 1985-1986

4. Oțetea, A.- Scrieri istorice alese, Cluj, 1980, pag. 68-187

5. Berza, M. - Pentru o istorie a vechii culturi românești, București 1985, pg. 168 - 173

6. Mazilu, Dan Horia - Noi despre ceilalți, fals tratat de imagologie, București, Polirom, 1999, 257 pag.

7. Theodorescu, Răzvan - Roumains et Balkaniques dans la civilisation Sud-est européenne, București, Ed. Enciclopedică, 1999, 484 pag.

8. Giurescu, C. Const - Țările Românești sprijinitoare ale învățământului din Pen. Balcanică și Orientul apropiat, în vol. Contribuții la istoria învățământului românesc, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1970, pag. 7-19

6. Aniversarea a 750 de ani de existență documentară a localității Celei.

În acest an - 1997 - se împlinesc 750 de ani de existență documentară a Celeiului. Vom arăta mai jos conținutul documentului emis în anul 1247, în care se amintește de existența localității Celei. Dar localitatea este cu mult mai veche. Vom începe cu prezentarea sumară a informațiilor arheologice referitoare la acest colț străvechi de țară. Colțul de sud-est al Olteniei își are începuturile locuirii umane din epoca neoliticului, aparținând culturii Vădastra II (mileniul IV î.e.n), după cum dovedesc descoperirile arheologice de la Vădastra, Orlea, Crușovu, Studina, Celei, ș.a. Cultura neolitică Vădastra II este caracterizată printr-o ceramică specifică, având desene excizate și vopsite în alb și roșu (E. Condurachi, V. Dumitrescu, M. Matei, Harta arheologică a României, București, 1972).

La Celei, s-au descoperit urmele unei așezări geto-dacice din secolele IV-III î.e.n din care s-a dezvoltat Sucidava geto-dacică, unul dintre cele mai importante centre economice, politice și militare din câmpia Dunării. Distrugerea de către romani a cetății Sucidava, cu prilejul expediției din anul 87 e.n a generalului Cornelius Fuscus a pus capăt existenței puternicei cetăți. (O. Toropu, C. Tătulea, Sucidava-Celei, București, 1987).

Bogățiile naturale ale zonei: câmpii mănoase, păduri întinse, bălți și iazuri erau cunoscute încă înainte de cucerirea romană. Primii romani care au atins malul Dunării s-a înspăimântat de întunecimea codrilor Daciei. Generalul roman Caius Scribonius Curio (75. î. e. n) s-a exprimat: "Dacia tenus venit, sed tenebras saltuum expavit" (C.C. Giurescu, Isotria Românilor, I, pag. 17).

După cucerirea romană ținutul a fost puternic romanizat, teritoriile celor două cetăți importante Sucidava și Romula-Malva cuprindeau peste 30 de sate romane.

Cetatea romană Sucidava este astăzi distrusă și acoperită în parte de gospodăriile locuitorilor din Celei. În grădina școlii genrale din Celei se găsește un "puteus", o fântână în formă de puț circular, zidită cu cărămidă și care se folosește și astăzi.

Cetățuia romano-bizantină, situată în colțul de SE al cetății, a fost, în secolele III-IV, cea mai puternică și însemnată fortificație

romană la nord de Dunăre. (D. Tudor, Oltenia romană, Bucureşti, 1978).

Când Aurelian părăseşte Dacia, el păstrează importante capete de pod la nord de Dunăre şi o importantă zonă din câmpia Olteniei. D. Tudor expune evoluţia ulterioară a Sucidavei: "Constantin cel Mare a restaurat cetăţuia, legând-o de drumul şi de podul său. Când încep presiunile gotice asupra teritoriilor romane la nord de Dunăre, Valens reîntăreşte Sucidava prin anii 367-269. În anul 442-447 se produc incursiunile pustiitoare ale hunilor. Sucidava cade pradă flăcărilor. Timp de trei sferturi de veac Sucidava nu a fost refăcută şi nici locuită. Sub Justin (517-527) şi sub Justinian (527-565) Sucidava a fost restaurată şi a ajuns la o înflorire însemnată. La sfârşitul domniei lui Mauriciu, anul 602, Sucidava a fost atacată şi distrusă definitiv de avari (Oltenia romană, Bucureşti, 1978)

Biserica bizantină de la Sucidava este unul din cele mai vechi monumente arhitectonice (sec. VI) descoperit la nord de Dunăre.

Legătura territorium-ului cu provincia Moesia Inferior din sudul Dunării se realiza prin două poduri: Sucidava-Oescus şi Orlea-Vadin (Valeriana). Atât la Sucidava (Celei) cât şi la Orlea se păstrează pilele de pe ambele maluri ale podurilor. Drumul roman dintre Sucidava şi Romula-Malva a funcţionat continuu, din vremea romană până la 1900, când s-a construit drumul modern Corabia-Vişina-Caracal.

Romanii au avut construcţii solide din cărămidă şi piatră. Al. Odobescu, în "Note de călători" (Bucuresti, 1981, pag. 284) scrie: „... s-au găsit ziduri de piatră mică şi cărămidă foarte mate. De aici se înţelege că acel loc a fost aşezământ strămoşesc sau de pe vremile când erau uriaşii şi jidovii".

În legendele poporului român jidovii apar alături de uriaşi. Din descrierea construcţiilor se presupune că uriaşii sunt romanii, care au impresionat prin urmaşii lor din evul mediu cu grandoarea construcţiilor. La popoarele balcanice, în special la turci, amintirea Genevei este aşa de puternică, încât orice ruină grandioasă este o cetate genoveză "giniviz-kale". Tot la aceste popoare "uriaşii" sunt giniviz, pentru că numai uriaşii puteau construi castele ca cele genoveze. (A. Arbore, Câteva însemnări etno-istorice asupra Dobrogei raguzane, Constanţa, 1922, pag. 32). Este vorba deci de un paralelism al legendelor româneşti despre romani.

Noțiunea de jidovi este legată de chazari și de tătarii care i-au înglobat pe chazari în Hoarda de Aur. Chazarii, un popor turcic, au adoptat religia mozaică.

Furia tătarilor jidovi a vârât groaza în români, care au văzut în jidovii tătari niște oameni fără lege-uriași (Lazăr Săineanu, Convorbiri Literare, XXIII, 1889).

Deci denumirea de uriași dată de poporul român romanilor pentru construcțiile lor gigantice s-a dat și tătarilor jidovi pentru sălbăticiile lor. În comuna Ianca este o măgura care se numește Măgura Jidova (Al. Odobescu, ibidem, pag. 174).

În perioada evului mediu, după părăsirea teritoriului Romanaților de către Bizantini (602) primele urme arheologice importante, la Celei, apar în secolele IX-X și sunt de origine românească. Două mari ulcioare decorate cu cruci și semne s-au descoperit într-un mormânt, datat din secolul al X-lea, din valea Sneagului, nu departe de platoul pe care se înalță Sucidava. (O. Toropu, C. Tătulea, Sucidava, Celei, București, 1987).

Cât privește renunțarea la felul de a trăi din locuințe de piatră și preferința pentru casele de tip bordei această mutație s-a petrecut pe teritoriul nord-dunărean încă din perioada primelor migrații, constituind una din modalitățile de adaptare a daco-romanilor la situația creată de prezența valurilor migratoare. Noii veniți, permanent preocupați de obținerea de la băștinași de bunuri materiale și alimentare, erau atrași de orice construcție aspectuasă pe care o întâlneau, făcând imposibilă locuirea acestora (L. Marghitan, Banatul în lumina arheologiei, 3, Timișoara, 1985, pag. 182).

Prezența ultimilor barbar pecenegi, cumani, tătari (secolele X-XIII) este sporadică în Oltenia, constând din cetele venite pentru încasarea tributului.

Atestarea documentară a Celeiului.

La câțiva ani după năvălirea tătarilor (1241) apare un document important care atestă exitența localității Celei. Este vorba de Diploma cavalerilor Ioaniți, din anul 1247, cărora regele maghiar Bela al Iv-lea le cedează toată țara Severinului cu munții ce se țin de dânsa și cu celelalte dependențe, de asemenea cu cnezatele lui Ioan (Romanați) și Farcaș (Vâlcea) până la râul Olt, afară de țara cnezatului lui Litovoi Voievod, pe care o lăsăm românilor, precum

au ţinut-o ei până acum; le dăm acestea păstrând pentru noi şi urmaşii noştri jumătate din toate foloasele, veniturile şi slujbele din întreaga ţară a Severinului şi din cnezatele amintite mai sus, cealaltă jumătate cedând-o Ordinului. Fac excepţie însă bisericile; din veniturile acestor biserice noi nu ne oprim nimic, rămânând însă neatinse drepturile ce se cuvin arhiepiscopilor şi episcopilor.

Fac, de asemenea, excepţie toate morile în fiinţă sau care se vor face în ţinuturile amintite mai sus, afară de cele din Ţara lui Litovoi; de asemenea toate clădirile şi semănăturile făcute cu cheltuiala zisului ordin, fâneţele şi păşunile pentru vitele şi turmele lor, tot aşa şi heleşteele în fiinţă sau care se vor face; toate aceste le dăm în întregime zişilor fraţi, afară de pescăriile de la Dunăre şi iazurile de la Celei, pe care le dăm pe din două (C.C. Giurescu, Istoria românilor, I).

Încă din primii ani de existenţă a statului Ţara Românească a existat judeţul Romanaţi, după cum reiese din hrisoave şi alte acte.

Pe vetrele aşezărilor romane îşi continuă existenţa satele româneşti. "Satul Celei, ce se identifică pe terasele dinspre Valea Sneagului îşi încetează existenţa după marea invazie tătară pentru ca să apară în acelaşi secol pe platoul cetăţii romano-bizantină cu bordee şi locuinţe modeste din chirpici şi trestie" (O. Toropu, C. Tătulea, Sucidava-Celei, Bucureşti, 1987).

Ultimele cercetări arheologice de la Celei au descoperit o cetăţuie feudală amenajată în perioada de la sfârşitul secolului al XIII-lea şi începutul secolului al XIV-lea, pe o porţiune a vechilor ruine paleobizantine. Această fortificaţie este arătată pe harta anexă la Codex Latinus Parisinus a italianului Paulus Sanetinus Ducensis, întocmită cel mai probabil în preajma bătăliei de la Nicopole (O. Toropu, C. Tătulea, op. cit).

Fortificaţia medievală de la Celei a fost utilizată până la sfârşitul secolului al XVI-lea, până la domnia lui Mihai Viteazul. După această dată fortificatia a fost dărâmată, dar satul Celei a continuat să existe.

În perioada lui Mircea cel Bătrân, satele din părţile de câmpie ale Ţării Româneşti erau alcătuite din bordee săpate în pământ. Bordeele aveau două încăpei: în prima încăpere se afla vatra, iar în a doua exista o mică banchetă de pământ folosită ca laviţă. Aproximativ 2/3 din pereţii bordeiului, din pereti de stejar, se

găseau la suprafața solului, acoperișul fiind în două ape (C. Mateescu, Săpături arheologice la Vădastra, în "Materiale și cercetări arheologice", VII pg. 61.)

Domnitorul Neagoe Basarab, având relații bune cu Sublima Poartă, prin ruda sa Mehmed beg, pașa de la Nicopol, a realizat o primă retrasare a frontierei din sudul țării, obținând de partea Țării Românești balta Mamina. Domnul declara într-un act de danie că a intărit și a dat "den balta Mamina, jumătate din partea domniei, pe care am scos-o domnia mea de la împăratul turcesc".

Balta Mamina, având în secolul XVI-lea o lungime de peste 25 km este situată la est de râul Jiu, între actualele sate Sărata și Orlea. Între secolele XII și XV a purtat numele de Celei, apoi până în veacul al XVII-lea pe cel de Mamina, pentru ca, în final să fie cunoscută de lacul Potelu.

Redobândirea acestei oglinzi de apă și a malurilor ei nu a însemnat numai readucerea hotarului dintre Țara Românească și Sublima Poartă pe traseul firesc - cursul Dunării - ci și creearea posibilității ca românii să exploateze bogățiile bălții Mamina (R. St. Ciobanu, Neagoe Basarab, București, 1986, pag. 121-122).

În anul 1571, domnitorul Alexandru al II-lea "dă poruncă domniei mele sfintei și dumenzeieștii mănăstiri Cozia ca să-i fie ocină Orlea toată, cu tot hotarul"(DRH, B, VII, 17).

Tot Alexandru al II-lea la 13 mai 1573 "dă lui Mareș cu fii săi, lui Neagoe cu frații săi, ca să le fie ocină și Seleștioara, de peste tot hotarul și hotarele să se știe, la apus până la hotarul Celeiului, la răsărit până la hotarul Izbicenior și până la hotarul Gârcovului și partea de miazănoapte de la malul Dunării până la hotarul Vișinei" (DRH, B, VII, 135).

Într-un hrisov din 1 aprilie 1635, Matei Basarb dărueşte mănăstirii Cozia "satul Studinița din județul Romanați tot, cu tot hotarul și cu tot venitul din câmp și din pădure și din apă și din vatra satului pe vechile hotare și pe hotarul care s-a hotărnicit de Mihai Voievod". De fapt acest sat fusese liber condus de cnezi, apoi a fost vândut lui Mihai Viteazul, care l-a dăruit mamei sale, doamna Teodora. Aceasta, la rândul ei, l-a dăruit mănăstirii Cozia, unde a fost călugăriță. Dar în decurs de trei decenii sătenii reușiră să se scuture de această stăpânire până când Matei Basarab i-a rumânit din nou.

Matei Basarab avea numeroase proprietăți în Romanați. El a dăruit moșii mănăstirilor și unor dregători:

Astel la 10 august 1636 „... dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfinte dumenzeiești mănăstiri Potoc ... și toată ocina Celeiului cu gârla și cu balta" (DRH, B; XXV, 363).

Constantin Serban Vodă l-a acuzat pe Matei Basarab, după moartea acestuia de abuz de putere față de boieri cât și față de țărani. Iată câteva cazuri: la 10 mai 1654, Constantin Serban îl acuza pe domnul decedat că a luat "în silă și fără dreptate" parte din balta Celei a mănăstirii Potoc și a dat-o mănăstirii Arnota, ctitoria sa, comițând o "mare strâmbătate".

Pentru perioada ocupației austriece a Olteniei (1718-1739) citām unele informații dintr-un strudiu al lui Serban Papacostea (Oltenia sub stăpânire austriacă, București, 1971): "După războiul din anii 1716-1718, Oltenia era foarte pustiită, în special în județele din câmpie. În județul Romanați s-au înregistrat 46 sate pustiite, din care 16 s-au repopulat până în 1718. Pentru a atrage populație, în special în această regiune de margine, s-au dat scutiri de tribut pe timp de un an și jumătate și exonerarea de toate îndatoririle publice ale străinilor și ale înstrăinaților înapoiați. Astfel dintr-o noținue geografică, marginea s-a transformat într-o noțiune social-fiscală; în terminologia actelor oficiale, mărginașii erau nu numai cei ce locuiau la marginea țării, dar în același timp și cei ce beneficiau de un regim fiscal privilegiat.

Foarte multe pământuri nu erau cultivate. Românii din satul Orlea recunoșteau că în afara terenurilor ocupate de ei pentru arătură, pășuni și fânețe "încă rămâne moșia trei părți și mai mult nelucrată".

În conformitate cu conscripția austriacă din anii 1722-1723 în județul Romanați erau 81 de sate boierești, mănăstirești și fiscale și 23 de sate moșnenești. Celeiul era sat mănăstiresc. Aparținea mănăstirilor Bistrița și Butoi, la fel Corabia, Dașova și Orlea.

Pescuitul în Dunăre și în bălți nu era liber. Un grup de bulgari care intenționau să se așeze în sudul Olteniei, în anul 1731, solicitau dreptul de a "pescui în locurile rânduite".

Satele romănățene erau constitiuita și în secolele XVIII și XIX în majoritate din bordee. În statistica lui C. Locusteanu din anul 1889, în plasa Oltului de Jos-Balta se numărau 11.148 bordeie și

1757 "case deasupra". In satul Celei, moșie mânăstirească locuitorii trăiau în bordeie, în calitate de clăcași. Legea rurală din 1864 i-a ridicat pe celeieni din starea de clăcași, i-a determinat să renunțe la bordee și să-și construiască locuințe de suprafață. Victimele acestor construcții au fost ruinele romano-bizantine. (I. Ricman ș.a, Monografia județului Romanați, Craiova, 1928).

Județul Romanați a fost leagănul revoluției din 1848. Prima revoltă a izbucnit la 9 iunie 1848 la Izlaz, apoi la 11 iunie 1848 la București, pentru ca în zilele următoare să se întindă în toată țara. La chemarea preotului din Celei, Radu Șapcă, a lui Ioan Heliade și a altor fruntași revoluționari, sute de săteni și târgoveți s-a strâns într-o adunare populară pe "Câmpul Regenerării" de la Izlaz. Printre participanți se găseau și militari sub conducerea căpitanului Pleșoianu, care s-au alăturat poporului.

Unirea Principatelor a fost primită cu entuziasm de locuitorii județului Romanați.

În anul 1862, din dispoziția Domnitorului Alexandru Ioan Cuza a luat ființă portul la Dunăre, Portul Mircea. În anul 1872 s-a înființat comuna Corabia, pe domeniile statului, luând numele comunei vechi, care a rămas Corabia Veche. În anul 1881, Corabia este declarată comună urbană. Biserica din Corabia Veche datează din 1842, aceea, din Celei din 1832, din Valea Seacă din 1889, din Dașova din 1898 și Catedrala Sfânta Treime din anii 1895-1899.

Corabia joacă un rol important în războiul de independență din anul 1877. Trecerea Dunării de către trupele române s-a făcut, în mai 1877, pe un pod de vase la Siliștioara.

În anul 1893, județul Romanați avea 102 școli comunale. La Celei, în acel an școlar erau 52 elevi.

Începând cu anul 1968, Celeiul s-a dezvoltat ca o localitate aparținătoare de orașul Corabia. S-au obținut realizări in decopertarea și conservarea cetății Sucidava, fapt care a transformat Celeiul în zonă turistică.

Pentru viitorul apropiat este necesară modernizarea infrastructurii Celeiului: apă, canalizare, gaze și în special o rețea telefonică modernă. De asemenea este necesară apariția unor servicii la nivelul confortului urban modern.

Un motel și amenajări turistice locale pot introduce localitatea Celei în circuitele turistice organizate de agențiile de turism.

Toate acestea cer un efort susţinut, material şi organizatoric. Începutul ar trebui să-l constituie reînfiinţarea judeţului Romanaţi pentru a apropia centrul de decizie de viaţa concretă.

7. Siria şi Iordania - actualitate şi antichităţi

7.1. Damasc

Nume cu rezonanţe adânci în memoria celor ce au trecut prin şcoli şi s-au aplecat asupra cărţilor.

Sosim la Damasc, cu avionul, într-o zi de iulie. La ieşirea din avion ne cufundăm într-o baie de aer fierbinte. Ne obişnuim greu cu căldura toridă a atmosferei din Damasc. Ce "rece" ni se pare acum căldura din ţara noastră.

Damascul aşezat la marginea pustiului şi la poalele munţilor Jabal Kassionu, este un amestec de antic şi modern. Sectorul de vest al oraşului conţine partea modernă a Damascului, cu bulevarde largi, cu palmieri şi blocuri elegante. Sectorul de est cuprinde oraşul vechi închigat între puternice ziduri, cu un labirint de străduţe înguste, întortocheate, care ţin probabil de începuturile oraşului şi zona adiacentă oraşului vechi, în care predomină ca material de construcţie, piatra şi painata.

Istoria Damascului este foarte veche. În acnul 1150 î.e.n în zona Damascului migrează arameii, o populaţie semită din peninsula Arabiei. În jurul anului 1000 î.e.n ia fiinţă statul Aram care capătă o mare dezvoltare şi strălucire.

Ulterior acest stat cade succesiv, sub influenţa Asiriei, Egiptului, Persiei, a imperiului roman şi celui bizantin, după care urmează cucerirea arabă.

Momentul de apoteoză l-a avut sub dinastia Omaiazilor. Această perioadă a înzestrat oraşul cu o bijuterie arhitectonică excepţională - moscheea Omaiazilor (Jaameh el Oumawy).

Oraşul Damasc este străbătut de mai multe râuri, care traversează oraşul, pentru a se pierde apoi în deşert, fără suflu.

Damascul are respiraţia unei mari capitale: circulaţia rutieră intensă, ambasade elegante, stadioane şi piscine şi un numeros tineret studios. Fac o deosebită impresie liceenele, în uniforme, care au înlăturat astfel, îmbrăcămintea tradiţională, inadecvată activităţii

publice. Numai în apropierea casei, pentru a nu supăra pe bunici, unele fete scot chipiul din cap și își înfășoară voalul negru - tribut acordat tradiției.

În orașul vechi se găsește suk-ul, bazarul acoperit, labirintic, variat, zgomotos. Pe stradela aurarilor, metalul galben inundă vitrinele. Pe celelalte stradele se găsește marfa cea mai variată. O parte se execută la fața locului, în magazin, în care de multe ori nu încape decât scaunul meșteșugarului-comerciant. În fața unor magazine așteaptă, resemnați, asinii, care îi vor transporta pe proprietari acasă, la închiderea suk-ului.

În orașul vechi se găsesc multe clădiri istorice ale Damascului musulman, ca moscheea Omaiazilor, construită în secolul al VII-lea al erei noastre, de califul Ommaui Walid Ibn Abd-El-Malek, palatul califilor, școală, bibilioteci, cetatea și multe moschei. Partea răsăriteană a orașului vechi este locuită de creștini și are monumente de valoare istorică și arhitectonică, în special biserici, construite în stilul numit sirian, închise ca niște cetăți, având curți interioare cu arcade și porticuri. Biserica crucii (Kanissat el Salyb), biserica primăriei (Kanissat al Mariamgah), Capela Sf. Paul (Kanissat Bab Keggane) sunt câteva din aceste interesante monumente.

Deși religia musulmană domină într-o mare măsură viața spirituală și politică a Siriei, toleranța față de alte culte este evidentă. Pe partea dreaptă a autostrăzii moderne ce leagă aeroportul internațional al Damascului de metropolă, la intrare în oraș sunt înșirate: cimitirul israelit, cimitirul creștin și un cimitir musulman.

Damascul este orașul contrastelor, nu numai în privința clădirilor și a aspectului edilitar, dar și în privința vestimentației, a gradului de cultură, a posibilităților materiale. Astfel, de la hotelurile foarte elegante se poate ajunge la altele, minuscule, cu 2-3 camere și cu aspect mizer. Si totuși hotelurile acestea au clienți, cetățeni cu venituri foarte modeste, aproape în situații limită.

Îmbrăcămintea femeilor este de asemeni variată: în orașul modern: blue jeans, minijupe, maxi; în orașul vechi; sariruri negre și feregele care învăluie tot capul, apoi rochii colorate viu ca cele țigănești, la femeile aparținând triburilor nomade.

Căldura intensă și nemiloasă ne obligă să consumăm sucuri răcoritoare. Cele mai bune sunt cele care se prepară pe loc, cu ajutorul unei mici prese, din mandarine, grape-fruit sau alte fructe.

De asemenea foarte bun este un fel de sandwich, prezentat sub forma unor rulade, umplută succesiv cu bucăți de carne și cu diferite legume, stropite cu chefir sau lapte acru.

Interiorul apartamentelor moderne este foarte elegant și funcțional. Pardoselele sunt de marmură, pereții sunt acoperiți cu tapete, care conțin imagini estompate din peisajul sirian, oaze, caravane, moschei. Aceste paisaje dau impresia de profunzime, părând a îndepărta pereții.

În Damasc sunt foarte multe librării, cu o varietate mare de cărți, tratând cele mai diferite subiecte, artă, știință, diplomație, numeroase biografii ale unor personalități de la Napoleon, Stalin, Trotzki, Hitler, până la actualii oameni politici. De asemenea foarte multe cărți din istoria și geografia țărilor arabe. Lângă hotelul Semiramis o frumosă librărie cu cărți franceze într-o prezentare foarte elegantă.

7.2. Spre țărmul Mediteranei. Maalula

Plecăm spre localitatea Banias, unde s-a construit de români o mare rafinărie cu echipament românesc.

Ieșim din Damasc și ne înscriem pe autostrada spre Alep. În scurt timp plantațiile de măslini se răresc pentru a da loc unei zone semideșerte.

La o depărtare relativ mică de Damasc sunt două așezări mănăstirești Seidnaia și Maalula. Ne ducem să vizităm numai una dintre ele, și anume ultima. Ne abatem din autostradă și după un drum de jumătate de oră ajungem în localitatea Maalula, locuită de creștini. Aspectul locuințelor nu diferă mult de acela al locuințelor musulmane, însă lipsa vălului în portul femeilor contribuie la formarea unei impresii radical deosebite de așezările musulmane.

Vizităm o mănăstire, care nu are nimic deosebit, dar este destul de nouă și monumentală. Este o mănăstire de maici și maica stareță se oferă, într-o franceză aproximativă, să facă pe ghidul. Prezintă interes un schit al Sf. George amenajat într-o peșteră, la care se ajunge pe o scară, care solicită un oarecare efort. Maica stareță fiind în vârstă urcă foarte greu. Unul din noi încearcă să-i ofere ajutor dându-i brațul. Acest gest a speriat-o: în Siria chiar și la creștini, manifestările publice față de femei sunt de o rezervă indiscutabilă. Cânt te întâlnești cu un bărbat cunoscut cunoscut însoțit de nevasta

sa este foarte politicos să eviți orice salut sau discuție cu aceasta. Ignorarea soției nu numai că nu este o impolitețe, dar este un semn de bună creștere, de discreție, de bune maniere.

Ieșim din mănăstire și ne îndreptăm spre niște chei, cu maluri lutoase. Ni se arată nenumărate peșteri practicate în aceste maluri și așezate într-o oarecare ordine. Sunt locuințele primilor creștini care le-au construit și ocupat, atât din motive de asceză, cât și pentru a evita persecuțiile ocupanților romani.

Suntem foarte aproape sau chiar în zona în care a luat naștere creștinismul; suntem la originile topografice ale acestei mari religii. De altfel, zona este regiunea a trei mari religii. Se pare că pustiul și ariditatea climei și a peisajului favorizează gândirea și aplecarea omului spre problemele fundamentale ale vieții, spre filozofie, care la acele timpuri s-a transpus sub forma religiilor. Peisajul este biblic, asinii, caprele, măslinii, îmbrăcămintea oamenilor și calmul mișcărilor te transpun la începuturile erei creștine.

Localitatea, fiind la înățime, are o climă plăcută, căldura este suportabilă, există o anumită vegetație, care se bucură de multă atenție, fiecare pom este îngrijit, păzit pe cât posibil de vânturi și de revărsarea apelor în perioada de ploi, care nu sunt de durată, dar sunt catastrofale. Localitatea este o stațiune climaterică.

Mai sus, urcând în munți, se ajunge la o mănăstire mai veche. Ne ia în primire "le père", o figură blândă, vorbind o franceză fluentă, dar lipsită de nazalitate și cu pronunțarea cuvintelor cu o intensitate variabilă, astfel că ultimele silabe se transformă în șoapte tocmai în limba franceză, care accentuează aceste silabe.

Mănăstirea este foarte veche, refăcută de mai multe ori. Prima constucție aparține secolului al II-lea al erei noastre.

Se păstrează o ușă masivă din acea perioadă. Modul de îmbinare a lemnelor masive și de prelucrare a feroneriei au condus la stabilirea certă a vârstei. Interiorul bisericii seamănă cu cel al bisericilor noastre vechi. Altarul are o formă de masă mai joasă, pătrată. Este împrumutată de la religiile anterioare care foloseau astfel de mese pentru sacrificii.

Localitatea Maalula este singura localitate din Siria unde s-a conservat și se vorbește limba siriană, mai bine zis limba arameică care era o limbă de circulație largă în orientul apropiat. Este o limbă semită. Ascultăm o slujbă religioasă în limba arameică imprimată

pe o bandă de magnetofon. "Le père" are o serie de albume și cărți primite în dar de la vizitatorii mănăstirii. Are și albumul "Mănăstirile din Bucovina" pe care îl mângâie cu delicatețe.

Cu ajutorul acestor albume, cărți și ghiduri părintele călătorește cu imaginația în toată lumea. Este un universalist din punctul de vedere al religiilor, consideră că ortodocșii și catolicii ar trebui să se unească într-o singură ecumenie. Are unele rezerve numai asupra maroniților, rezerve datorate, cel puțin din câte putem sesiza, situației economice foarte înfloritoare a acestora.

În jurul mănăstirii se cultivă vița de vie. Aceasta se întinde pe pământ, nu se ridică pe araci sau pe spalieri.

Vinul, din care părintele ne oferă câte un păhărel spre degustare, este foarte dulce, însă și foarte tare. Aflăm că vinul produs în vecinătate în Liban, în Câmpia Baalbek-ului este excepțional, dulce, aromat, puternic, de neuitat.

Părărsim Maalula și revenim pe autostrada Damasc-Alep. Drumul continuă prin regiuni aride. Turme de capre pasc un simulacru de mărăcine, care crește mic printre pietre. Se spune că au cerul gurii foarte tăbăcit pentru a putea paște acele ace, care însă conțin apă și substanțe active.

Ne apropiem de Homs, un oraș mare, de talia Timisoarei sau Craiovei. I se spune de către sirienii care au studiat în România "Craiova Siriei" cu referire la calitățile și cusururile oltenești, care ar fi de asemenea proprii și locuitorilor Homsului.

Facem un popas, consumăm sucuri de mandarine preparate la fața locului și continuăm drumul spre țărmul mediteranei. După o oră de mers pătrundem în teritoriul libanez. Soseaua parcurge pe o distanță de circa 7 km. teritoriul libanez care se bucură de statutul de zonă francă. Prețurile sunt sensibil mai reduse. Pe ambele părți ale drumului s-au construit, în ritm de far-west magazine în barăci provizorii, din tablă ondulată, astfel că drumul este un tunel ce traversează un adevărat bazar. Se găsește marfă japoneză, chineză, inclusiv din Hong-Kong și Taiwan, tailandeză, occidentală, din România și din multe alte țări. La prețuri relativ accesibile sunt covoarele persane încântătoare, variate și tentante.

Ieșim din teritoriul libanez și traversăm calea ferată cu ecartament normal Istambul-Alep-Homs-Tripoli-Beirut și imediat înainte de Tell-Kalach facem o derivație spre dreapta. La capătul a

19 km în direcția nord este bifurcație: la dreapta mănăstirea Sf. Gheorghe, la stânga, după 5 km fortăreața Crac des chevaliers. Construită pe o colină înaltă și înconjurată de văi profunde, această fortăreață, adevărat cuib de vulturi, era pe vremuri inexpugnabilă. Crac des chevaliers este un exemplu perfect al fortificațiilor militare care s-au construit înainte invenției prafului de pușcă și a tunului.

Plină de o viață agitată in periaodele trecute, astăzi citadela nelocuită se integrează liniștit în mijlocul unei regiuni foarte pitorești. Parcurgând citadela rămâi impresionat de sălile de recepție, de refectoriu, de capelă și de alte încăperi. Chiar și grajdurile sunt interesante prin amenajările lor realizate în întregime din piatră, inclusiv inelul de prindere a căpăstrului.

La început o mică fortăreață a emirului din Homs, după cucerirea sa de către cavalerii cruciați este reconstruită în actuala formă putând să cuprindă o garnizoană de 4000 persoane. A aparținut, pe rând, conților de Antiohia, de Tripoli, ordinului Ospitalierilor, până în anul 1271, când a fost ocupată de regele sirian Al-Zaher-Baybars, devenind sediul unui vice-sultanat.

Cu timpul pierde importanța politică și militară, devenind însă un centru turistic și arheologic.

Crac des chevaliers este considerată ca fiind una din cele mai celebre fortărețe medievale din lume, prin arhitectura sa, mărimea sa și mai ales prin starea perfectă de conservare.

Un tânăr de 14 ani, cunoscând mediocru engleza și franceza, ne ghidează cu multă conștiinciozitate prin toate încăperile fortăreței.

De altfel, traseele sunt foarte bine alese și marcate. După o vizită de 2-3 ore cu un mers destul de rapid, se ajunge într-un punct înalt al fortăreței, având o belvedere asupra întregii regiuni. De aici, pe un drum scurt, se ajunge la poarta principală.

Mănăstirea Sf. Gheorghe, o construcție din secolul IV, reconstituită și adăugită de-a lungul secolelor posedă astăzi 2 capele, 52 săli diferite și este obiectul a numeroase pelerinaje.

În apropierea mănăstirii se află un izvor denumit al-Faoner, celebru prin legenda sa care spune că acest izvor devine abundent când este necesară irigarea terenurilor mănăstirii, pentru ca apoi să dispară.

Fiind o zi de duminică și probabil și o sărbătoare religioasă, mănăstirea și incinta exterioară erau pline de vizitatori, veniți ca la un picnic.

Continuăm călătoria spre portul Tartus, reședință de județ.

Pe parcurs trecem prin Safita, un oraș locuit apoape numai de creștini având mai multe biserici dintre care o biserică-fortăreață construită în epoca cruciaților. Este foarte cald. Ne oprim la o braserie și bem toate categoriile de sucuri în pahare ambalate în sticle sau în cutii metalice, în tetraedere din carton cerat, sucuri de o calitate excepțională.

Ne hrănim cu abâza, un fel de clătită umplută cu carne, pește, legume, roșii, ceapă, stropită cu lapte acru - o mâncare ușoară, consistentă și preparată în fața clientului, care se poate asigura de calitatea componentelor.

De altfel ne-am întrebat deseori, fără a găsi un răspuns, cum de nu se alterează carnea, expusă în cârligele măcelăriilor una-două zile. Excesul de căldură pasteurizează probabil carnea care nu se alterează.

Ieșim din Safita, pe un drum asfaltat, șerpuind printre dealuri pietroase, având ogoare cultivate cu grâu, ogoare minuscule, de diferite forme, dictate de teren și terasate cu subziduri făcute din pietre, Totul arată migala și răbdarea cu care se lucrează aceste ogoare, a căror cultură nu poate fi mecanizată. Ici-colo pâlcuri de copaci, chiar păduri, care încântă ochiul. Dar cât de firave par aceste ogoare și păduri față de infinitul Bărăgan și pădurile, enigmatice ca din povești din țara noastră.

7.3. Pe litoralul sirian. Ugarit

Intrăm în Tartus, al doilea port al țării, reședință de judet, oraș în plină reconstrucție, cu blocuri moderne, dar păstrându-și specificul național.

Orașul este axat pe un larg bulevard, lung de câtiva kilometri. Bulevardul are zonele verzi plantate cu palmieri și cactuși și conferă orașului o personalitate aparte.

În portul de pasageri, lume multă adunată atât pentru a se amuza cât și pentru a lua vaporul spre insula Rouad, locuită neîntrerupt încă de pe timpul faraonului Ramses al II-lea, care în una din campaniile sale pe teritoriul Siriei, a fost cantonat pe această insulă.

Așteptând vaporașul spre insulă, consumăm fructe de cactus, foarte răcoritoare. Aceste fructe sunt ca niște mingi țepoase, pe care vânzătorul, cu o dexteritate uimitoare le curăță cu un cuțit, rămânăd

miezul moale şi zemos şi plin de seminţe.

Cumpărăm mărgele făcute din scoici de forme curioase şi estetice. Ne face plăcere această flanare pe promenada oraşului, populată şi gălăgioasă, însă soarele nemilos ne săgetează; transpirăm abundent şi consumăm iar răcoritoare deşi unii români cu experienţă în clima Siriei ne recomandă să ne abţinem de la consumul acestora, întrucât se produce o reacţie în lanţ, consumi, transpiri, iar consumi şi tot aşa întreaga zi.

Ne îmbarcăm spre localitatea de pe insula Rouad. Pe mare este mai răcoare. În portul insulei, copii se zbenguie în apă, băieţii oricât de mici în chiloţi, iar fetiţele în rochiţe. Aici nu a pătruns încă modernismul în materie de vestimentaţie de plajă, proces pe care îl vom vedea în curs la Banias şi datorat în special românilor, care au avut plaja lor vizitată de sirieni care s-au obişnuit cu slipurile bărbaţilor şi deux-pièces-urile româncelor.

Vom vedea mai târziu la Latakya, oraş şi port la mare, plajă rivalizând cu cele din Italia ca dotare şi modă. În Siria sunt prezente încă toate epocile şi în vestimentaţie.

Pe insulă, facem un raid rapid prin localitatea prin care au răsunat paşii egiptenilor faraonului Ramses.

Bineînţeles timpul a suprapus, a contopit şi retopit civilizaţiile, arhitectura şi atmosfera. În prezent aceasta este foarte musulmană.

La cafenea, mulţi bărbaţi stau ziua întreagă în faţa unei ceşcuţe de cafea şi trag în narghilea. Ni se pare, nu ştiu cât de justificat, că narghileaua reţine o parte din toxinele tutunului. La fiecare aspiraţie apa bolboroseşte şi se pare, filtrează fumul de tutun.

Pe chei prăvălii foaret animate, cu unele lucruri interesante dar şi cu multă marfă de prost gust, cuverturi, feţe de masă, covoare de perete cu scene ca răpirea din Serai şi altele similare de un prost gust notoriu.

De multă căutare se bucură, la Sirieni, peşti din sticlă colorată importaţi din România.

La înapoiere, căutăm vaporasul cu care am venit şi nu am plătit, întrucât ni s-a spus că plata se va încasa la întoarcere. Nu-l găsim, probabil este în cursă şi suntem neliniştiţi.

După ce sirienii s-au lămurit că aştemptăm vaporul, ne-au îndreptat către primul vaporaş. Întrucât proprietarii sunt sindicalizaţi, toţi fac curse continuu şi seara câştigurile se

împart egal.

Ne întoarcem în portul Tartus și cineva ne spune că în apropierea orașului se găsește un șantier arheologic cu ruine feniciene.

Consultăm ceasurile, și spre regretul nostru, abandonăm tentația, pentru a putea ajunge la timp Banias, unde există o colonie română de cca. 3000 de muncitori, tehnicieni, ingineri și vara, un număr mare de soții în concediu.

Banias, un orășel mic, port la Mediterană, amintește perfect de Mangalia noastră înainte de perioada modernizării. Numai că în spatele orașului se ridică dealuri semețe, pe unul din ele fiind și fortăreața cavalerilor cruciați Makat Kalab.

La marginea orașului se ridică mândră cetatea modernă a rafinăriei Banias, construită de români.

Prietenia româno-siriană a avut o expresie concretă în această colaborare. Aici s-au cimentat prietenii adevărate, bazate numai pe munca în comun, dar și pe marea modestie a românilor, care în mod natural, evită orice gest, care ar trezi susceptibilitatea sirienilor.

Mulți români au învățat araba și mulți arabi au învățat româna. Unii negustoiri și-au subtitrat firmele în românește, alții au luat lecții de limba română. Comerțul este catalizator pentru învățarea limbii clientului. Totuși, deseori, în prăvălii convorbirile se purtau cu ajutorul calculatorului de buzunar.

Pe șantier, copii sirieni care vindeau răcoritoare și înghețată făceau reclama atât de autentic românește, încât uitai pentru moment că nu ești acasă.

Colonia română era bine organizată și sistematizată. Curată, gunoaiele se păstrau în lăzi, care erau golite zilnic și transportate la rampa de gunoaie. În fața fiecărei barăci erau plantate flori, ca în țară, și îngrijite cu multă atenție, dând un aer românesc așezării. În orele libere muncitorii și tehnicienii români se ocupă cu cititul, cu jocul de table și șah, cu sportul și cu câte un hobby. unii cerșteau porumbei, alții iepuri de casă, pentru a avea o ocupație și pentru a mai atenua dorul de țară.

Într-o zi vizităm orașul Djable, pe litoral mai la nord de Banias. Orașul are arhitectură veche, musulmană, modernizarea este abia la începutul ei. Sunt de reținu bazarul, o promenadă frumos amenajată pe faleza mării Mediterane, cu un restaurant frumos, fost club al

francezilor, în scurta lor dominație asupra Siriei.

Frapant este însă un amfiteatru roman foarte bine conservat și care este în curs de restaurare.

Ieșim din Djable, mai mergem spre Nord și la o răspântie părăsim șoseaua paralelă cu litoralul și ne angajăm pe un drum accidentat spre munți.

După cca. 20 km ajungem la o stațiune climaterică montană, Slenfe, cu vile cochete, cu un parc natural și mai ales, cu un aer respirabil, neașteptat după clima umedă și caldă de pe litoral.

În apropierea stațiunii mai vizităm un castel al cavalerilor cruciați, aproape o replică a castelului Crac des Chevaliers, dar mai puțin bine conservat. Asemenea castele situate pe înălțimi, la o distanță de cca. 20 km de țărmul Mediteranei, formau o rețea între care se comunica cu mijloacele timpului pentru a se ține sub control întreaga regiune. În prezent, sunt locuri mult apreciate de turiști.

Foarte mulți sirieni, în grupuri-grupuri vizitează vestigiile frământatei istorii a patriei lor.

Ne întoarcem pe litoral și ne îndreptăm spre Latakya, cel mai mare port sirian, un oraș modern, foarte frumos, animat, comercial, fiind și stațiunea balneară maritimă numărul unu a Siriei.

Un oraș cu un trecut bogat, cu nenumărate vestigii. În apropierea orașului se găsesc ruinele orașului antic Ugarit, ale cărui începuturi sunt pierdute în negura vremurilor, mileniul VII înaintea erei noastre.

În oraș, vestigii mai recente, la scara istoriei Siriei și anume un arc de triumf roman foarte bine conservat și atât de integrat în arhitectura de astăzi a orașului ca și vestigiile de la Roma.

Orașul are multe străzi comerciale. Deosebit de caracteristică este strada bijutierilor și a aurarilor, mai dezvoltată ca în altă parte, magazin lângă magazin; totuși nu duc lipsă de clienți. Arta prelucrării aurului are tradiții bogate în Siria, iar varitetatea inelelor și a broșelor este uimitoare.

Printre bijutieri, în afara sirienilor, sunt și mulți armeni.

Si la Latakya negustorii știu cuvinte românești și minimul de conversație pentru a-și face meseria. De îndată ce află că clientul este de altă naționalitate, trec imediat la conversația pe altă limbă, fiind poligloți, este drept la un nivel mediocru.

Portul Latakya este legat cu cale ferată de Alep. Calea

traversează o regiune muntoasă şi a necesitat viaducte şi lucrări de artă importante.

Nivelul economic al Siriei este în continuă şi rapidă creştere. În călătoriile prin Siria am întâlnit foarte multe fabrici de industrie alimentară şi textilă, construite în special de firme italiene, realizate în construcții uşoare, cu tablă ondulată, aluminiu, polistiren etc.

În apropierea oraşului Latakya, pe drumul spre Antiochia la kilometrul 5,7 se desparte un drum care duce după 3,5 km în localitatea Ras Shamra.

Aici, la marginea comunei este un teren improvizat de fotbal, pe care evoluează cu pasiune copii satului.

La câțiva metri distanță pe un platou de cca. 10 m înălțime se află ruinele celei mai vechi civilizații din lume, civilizația Ugarit.

Platoul este artificial, în sensul că s-a format din prăbuşirea şi suprapunerea straturilor de ruine ale diferitelor epoci ale civilizației ugaritice.

În prezent este excavat cam un sfert din oraşul secolelor XIV şi XIII înaintea erei noastre.

Straturile inferioare nu sunt cunoscute decât prin câteva săpături şi sondaje care pot fi văzute în diferite puncte, Descoperierea cetății Ugarit a fost făcută în 1928 de un țăran care își ara lotul de pământ pe platou. La un moment dat plugul a scos câteva pietre sub care se afla o boltă. În interiorul incintei o cantitate de oale de pământ.. Anunâțând autoritățile, acestea au apelat la Academia de Inscripții de la Paris, care a decis explorarea locului, numindu-l pe Claude Schaeffer conducătorul lucrărilor.

Vizităm actualul şantier arheologic; ghidul a expus istoricul cetății din care redăm pe scurt: "În mileniu al VII-lea î.e.n, triburi nomade s-au statornicit în aceste locuri. Sunt foarte puține cunoștințe despre acești primi locuitori. Se știe că foloseau obiecte din obsidian. Există 2 statuete din acest material și din acea epocă. Ele reprezintă idolii feminini ai fertilității. În mileniul V și IV populația din Ugarit folosea ceramica pictată, uneori policromă, cu desene geometrice elegante. După o perioadă de declin, de durată, în aceste locuri s-a așezat o populație nouă din Mesopotamia meridională. Ceramica acestpra este similară cu ceramica de la El Ubeid de lângă Ur. Urmează o migrație a unei populatii din Anatolia care a creeat o ceramică de tipul Khirbed el Kerac, de

culoare roșie sau neagră și arsă până la obținerea unui luciu avansat, foarte plăcut la atingere.

Sosirea Canaanienilor se poate atribui celei de a doua jumătăți a mileniului III î.e.n.

Se stabilesc relații amicale cu Egiptul și cu lumea egeeană.

În secolul XVIII î.e.n apare menționat numele de Ugarit pe un text descoperit la Mari, făcându-se mențiune de regi ai Ugaritului ca Niqmadou și Vagaroum.

În prima jumătate a secolului XV î.e.n Ugaritul este cucerit de faraonul Tutmes III. Regele Ugaritului Ammistamrou I devine vasalul Egiptului.

Odată cu domnia fiului său Niqmadou II (1360-1330) istoria Ugaritului este mai bine cunoscută întrucât din această perioadă datează tăblițele scrise în alfabetul cuneiform din Ugarit. Aceste tăblițe abundă în date despre obiceiurile, instituțiile și cultura timpului.

Ugaritul era un important centru portuar și comercial cu Egiptului, Anatolia și lumea egeeană.

Majoritatea populației erau canaanieni și vorbeau o limbă apropiată de araba. Regele locuia într-un palat luxos. Perioada se caracterizează printr-o intensă activitate diplomatică menită să salveze independența regatului, așezat între doi giganți: regatul hitit în nord și Egiptul în sud.

Niqmadou era căsătorit cu fiica faraonului Ammophis IV și a reginei Nefertiti. Urmașii lui Niqmadou se apropie de hitiți, în special în timpul domniei lui Niqmepa (1324-1274). Influența hitiților asupra Ugaritului se exercită prin intermediul curții din Karkemish, vasal hitiților.

Lui Niqmepa îi urmează fiul său minor Ammistamrou II, regentă fiind soția sa Akhatmilkou (1274-1240). Pe doi din frați, care au conspirat contra sa, i-a executat în Cipru.

Ultimul rege al Ugaritului a fost Hammourabi, în timpul căruia Ugaritul a fost distrus de popoarele mării (1200 î.e.n).

Mult mai târziu (sec. V și IV î.e.n) pe platoul care acoperea minele Ugaritului s-au istalat pescari greci, care pescuiau în golful cunoscut cu numele de "Leukos Lemen".

Excavațiile existente dau o idee destul de precisă despre Ugaritul secolelor XIV și XIII î.e.n. Obiectele găsite sunt

numeroase în muzeele din Damasc, Alep și Luvru. Sunt obiecte din fildeș, aur, bronz, alabastru și multe tăblițe scrise pe ceramică.

În perioada contemporană Ugaritului, în orientul mijlociu, existau două tipuri de scrieri: hieroglifică și cuneiformă. Ambele tipuri aveau sute de semne care reprezentau cuvinte întregi (noțiuni) sau silabe. Pentru prima dată în Ugarit se foloseau numai 30 de semne cuneiforme, fiecare reprezentând o literă. Este primul scris alfabetic din lume. Acest alfabet este la originea alfabetului fenician, grec și ale celor moderne. (Anexa 2).

Descifrarea acestui alfabet s-a făcut de H. Bauer, Gh. Virolleand și E. Dhorme. După descifrarea alfabetului s-a trecut la traducerea textelor. Aceste sunt scrise într-o limbă semită, cu oarecare apropiere de limba arabă, cu care are comune cca. 700 de cuvinte. Această limbă a fost numită limba Ugaritică. Majoritatea populației vorbea această limbă. Se mai vorbea, așa cum reiese din textele scrise cu același alfabet ugaric, limba accadiană sau babiloniană care era limba internațională a Orientului antic. S-au mai găsit texte scrise în hurită, cipro-minoică, hitită și sumeriană.

De asemenea în Ugarit s-au găsit texte în limbile egipteană și hitită, redate în scriere hieroglifică.

În prezent, sunt decopertate și se vizitează ruinele palatului mare, ale palatului mic, fortăreața, acropola, încăperile arhivorelor și ale bibliotecilor, precum și arealul rezidențial. Un spațiu mare este ocupat de ruinele templului dedicat zeului Baal.

La plecare din Ras Shamra cumpărăm tăblițe de lut cu scriere cuneiformă în limba ugratitică, còpii executate în număr mare pentru satisfacerea turiștilor.

Părăsim trecutul și ne cufundăm în prezent, consumând o cantitate mare de sucuri excelente și mai ales naturale.

Ne întoarcem la Latakya. Seara, orașul puternic luminat, conoaște o agitație deosebită, conferită și de prezența numeroșilor străini, sosiți în special cu vasele ancorate în port. Comerțul cu bijuterii este foarte prosper.

Străzile centrale, comerciale sunt în posesia negustorilor cu tarabe, insistenți și intentivi în reclama produselor lor.

7.4. Pe drumul Alepului. Orașe bizantine părăsite

Ne apropiem de Alep. Drumul caravanelor de altădată a cedat

locul unei autostrăzi moderne, foarte circulată. Se simte apropierea unui oraş mare, cu respiraţia sa, cu forfota sa. Dacă n-ar fi arşiţa am uita că suntem în apropierea pustiului, soarele însă arde nemilors; sunt 47°C la umbră. Motorul are rateuri; şoferul le explică prin evaporarea benzinei la ieşirea din carburator. Este necesar să facem pauze. Coborâm din maşină. Contactul direct cu razele soarelui este şi mai greu de suportat. Abia acum ne dăm seama cât de potrivită cu clima este pânza pe care o poartă pe cap arabii, fixată cu inel de cârpă. Este bună atât împotriva arşiţei soarelui, cât şi împotriva prafului care se stârneşte în deşert.

Intrăm în Alep. Pe cerul albastru se profilează cetatea din Alep, înălţată pe o stâncă. Oraşul s-a dezvoltat în jurul cetăţii în cercuri concentrice. Imediat în jurul cetăţii este bazarul, imens, labirint cu străzi acoperite, răcoroase, aglomerate şi de o curăţienie relativă, aspecte inedite, neobişnuite pentru un european.

Este plin de clădiri şi vestigii istorice.

Urmează oraşul modern, cu străzi mai largi, cu clădiri administrative cazone, cu clădiri de locuit de 2-3 etaje având logii, balcoane din lemn, închise cu ferestre. Casele au un specific al lor, nu se expun ochiului străin; principiul este ca din casă să se vadă tot, dar să nu fie văzut nimic din afară. Această grijă se referă în special la femei, a căror condiţie este stabilită după principiile Coranului.

Această zonă este locuită în proporţii egale de musulmani şi de creştini. Alepul este un centru important al creştinismului în Siria. În istoria creştinismului Alepul este cunoscut ca fiind locul de baştină al apostolului Paul din Alep. Astăzi creştinii din Alep sunt de rit ortodox, greco-catolic, catolic, maronit, armean. Fiecare rit îşi are bisericile sale. Toate se caracterizează prin acelaşi stil arhitectural gen mănăstire, având curte interioară cu arcade pe toate laturile. Pe una din laturi, biserica, masivă, construită din piatră.

Ultima centură a Alepului o reprezintă oraşul contemporan, în plină dezvoltare. Este partea cea mai plăcută a oraşului. Vile cu 2-3 etaje construite din piatră, într-un stil arhitectonic de o fantezie şi diversitate nebănuite, cu mini-parcuri aranjate cu migală, cu pomi aduşi din regiunea muntoasă sau chiar din import, cu havuzuri şi fântâni ţâşnitoare, adevărate oaze de răcoare, în care uiţi de arşiţa de afară.

Garduri înalte din piatră separă, pre cât posibil, strada de locuințe. Se construiește febril, se construiește frumos. Arhitecții sirieni nu-și dezmint faima, pe care o au din vremuri de demult, de mari artiști în executarea construcțiilor din piatră.

Ne-am amintit de Apolodor din Damasc, constructorul podului peste Dunăre, la Drobeta, unul din vestigiile importante ale actului de naștere a poporului român.

Universitatea, spitalul clinic și alte clădiri de o arhitectură modernă, cu un ușor specific local, atestă marșul vertiginos al Siriei de astăzi spre modernizare, civilizație și tehnica actuală. Unele tradiții retrograde ale religiei nu pot opri cursul pe care l-a luat Siria modernă de a ajunge în rândul națiunilor industriale, cu consecințele de confort pentru cetățenii săi.

Saltul pe care îl face Siria este de la evul mediu la contemporaneitate. Dacă oamenii bogați locuiesc acele vile excepționale, sirianul din clasa muncitoare se mută în cartiere de blocuri tipice pe toate meridianele lumii, părăsind acele locuințe vechi, îngrămădite, având curți minuscule și străzi prin care abia te poți strecura.

În Alep și în împrejurimi sunt multe fabrici. Cea mai mare este șantierul fabricii de ciment din cartierul Sheik Said, construit integral de România. Această fabrică este o expresie a sentimentelor de prietenie pe care le nutrește poporul român pentru poporul sirian și viceversa.

Modestia, stilul direct de adresare, inteligența și umorul românului i-au cucerit din primul moment pe sirieni, un popor deloc simplu, bun observator al firii umane, filosof și generos cu cei care știu să se apropie de el. Si românii au știut din primul moment.

Alepul merită să fie parcurs pe jos stradă cu stradă. Dacă geometria sa este concentrică așa cum a fost descrisă, atunci parcurgându-l în sensul radial traversezi istoria orașului cu monumente sau simple construcții caracteristice fiecărei epoci. Să nu uităm că la începutul mileniului al II-lea înaintea erei noastre Alepul este capitala statului amoreilor aflat sub influența celei de a 3-a dinastii din Ur. Influenței Babilonului, îi urmează influența asiriană, hurită, hetă, egipteană, mai târziu persană. S-au suprapus astfel civilizațiile și influențele, lăsând amprente asupra sirienilor popor arab astăzi, dar mai tolerant decât alte popoare arabe. Așa se

explică și prezența unei puternice comunități creștine în Siria, circa 30% din populație. La Damasc există străzi comerciale, în care sunt alături prăvălii ale musulmanilor, ale creștinilor și ale evreilor.

Circulația rutieră pe străzile Alepului este de-a dreptul amețitoare. Pe El Telal, principala stradă comercială, se înghesuie într-un vacarm asurzitor mașini, biciclete, motorete, cărucioare trase de asini și mulți, foarte mulți pietoni. La apariția mașinilor poliției, micii comercianți ambulanți se evaporă instantaneu.

În Siria comerțul este ocupația la care visează orice sirian. Este un popor de comercianți. Fiecare luptă să-și procure un capital inițial pentru a începe o negustorie.

Copiii, de mici sunt crescuți în acest spirit. Cu o mică tarabă practică comerțul, de cele mai multe ori în asociație. Se agită, fac reclamă; clientul trebuie convins să cumpere.

Pe o stradă laterală, pornită din strada El Telal sunt instalate magazinele de bijuterii. Vitrinele sunt încărcate de bijuterii din aur. Inelele, lanțurile, colierele, pendantivele, brățările îți încântă ochiul. Unele modele de medalioane sunt caracteristice și se găsesc în toate magazinele: Nefertiti-modelul preferat, apoi Sf. Gheorghe - pentru creștini, Coranul - pentru musulmani; varietatea inelelor însă este foarte mare, sunt ingenioase, îmbinând cu multă artă și imaginație pietrele - prețioase și semiprețioase - cu aurul.

În dreptul unei vitrine am auzit vorbindu-se românește. Erau muncitori veniți de la Santierul sistemului de irigații de la Raqqa, pe Eufrat, pe care îl construiește statul român pentru Siria.

I-am întrebat de climă, ne relatează că este și mai cald ca în Alep, termometrul urcase la mijlocul lunii iulie la +50°C la umbră. Maneta buldozerului se manevrează având mănuși pe mâini, altfel metalul frige. În plus, din când în când, apar furtuni de nisip; în aceste cazuri lucrările se opresc din cauza vizibilității redise; există pericolul de ciocnire a mașinilor ce lucrează pe șantier.

Ne bucurăm că la Alep nu este chiar așa; oricum, numai 47°C; la umbră acum ni se pare suportabil.

Într-o zi, ne propunem să vizităm împrejurările Alepului.

Plecăm pe autostrada Damascului pe o distanță de 23 km apoi ne îndreptăm spre Vest, spre Antiochia, teritoriu turcesc, disputat de Siria ca fiind un vechi teritoriu sirian când a fost ocupat în 1938 de Turcia.

Satul Biniamu, la 6 km de Damasc, conține case tradiționale în

forma căpățânii de zahăr sau a stupilor primitivi, împletiți din nuiele.

Aceste construcții sătești, răspândite în Siria de nord, sunt cunoscute încă de pe reliefurile asiriene din secolele IX și VIII înaintea erei noastre.

Regiunea fiind lipsită total de arbori, localnicii fac cărămizi din lut și paie pe care le usucă, construind apoi aceste locuințe cupolă, agreabile, după spusele locatarilor, fiindcă sunt răcoroase vara, iar iarna conservă căldura. În interior au un etaj destinat femeilor, bărbații dorm la parter.

În satul Qurem el Songra, ne înscriem pe șoseaua Antiochia și ajungem în curând la faimoasa șosea romană "Antiochia-Chalcis" monumentală și foarte bine conservată în această zonă.

Ai impresia că această șosea abia a fost terminată, atât este de netedă, atât de perfect se îmbină dalele mari, din care este construită.

La doi km de șoseaua romană drumul se bifurcă; mergem spre nord, spre satul Dana, lăsând la dreapta o vale, cunoscută în perioada cruciadelor ca "Ager Sanguinis" (valea sîngeroasă), după bătălia care a avut loc aici, în 1119 între Roger de Salerno, prinț al Antiochiei și Il Ghazi I, prinț de Mosul și Alep.

Mai departe, în stânga se detașează satul Tell Adé, antica Tellada, în care Sf. Simion Stilitul a petrecut 10 ani de viață monahală.

De departe, se profilează pe o stâncă Qual'at Sam'an sau bazilica - fortăreață a Sf. Simion Stilitul. Până a ajunge acolo, în dreapta și în sânga drumului, se văd orașe romane și bizantine părăsite. Vile somptuase, parțial distruse, porțiuni de străzi, porticuri, morminte, biserici dau o impresie ciudată de eleganță în peisajul actual.

Astfel se observă în depărtare mănăstirea Sitt-Ar-Roum (Fecioara grecilor), apoi orașul Refadé, cu cea mai bine conservată vilă antică, și orașul Qatoura, cu piatra monumentală a lui Aemilius Reginus, susținută de două coloane de 7,5 m înălțime și 0,9 m în diametru, datată cu anul 195 al erei noastre.

Ne abatem din drum și pe o șosea asfaltată îngustă urcăm spre bazilica Sf. Simion Stilitul. Acest ascet a locuit timp de 42 de ani pe o coloană de 17 m înălțime. Hrana îi era adusă de discipoli, care o urcau pe scări spijinite de coloană. La moartea sa în iulie 459 corpul a fost depus într-un sicriu de plumb și îngropat la baza coloane; ulterior a fost ridicat din ordinul lui Martyrius, episcop de

Antiochia şi dus la cea mai mare biserică din acea epocă Sf. Constantin din Antiochia, ca peste un an să fie transportat, în mod solemn, la Constantinopole şi depus în Martyrion-un construit de împăratul Leon.

Împăratul Zenon a construit, între anii 476-490, în jurul coloane, bazilica, care se vede şi astăzi, parţial restaurată.

Bazilica are un plan cruciform; fiecare braţ al crucii are dimensiunile de 25/24 metri (braţul estic este de 32/24 metri) şi 3 naosuri, separate prin coloane. Arcadele şi pereţii, coloanele şi capitelurile sunt în bună parte conservate. Capitelurile corintice ale căror frunze de acant par a se apleca sub efectul vântului, sunt de o mare frumuseţe.

În centrul bisericii există un octogon, pe care se ridică o parte din coloana pe care Sf. Simion şi-a trăit viaţa de ascet.

Deocraţia arcelor absidelor conţine foi de acant, foi de viţă de vie, ciorchini de struguri, toate de o execuţie plină de rafinament artistic.

Bazilica a fost ocupată de perşi şi arabi, apoi a fost recucerită de bizanti şi fortificată cu ziduri şi turnuri de protecţie.

În anul 986 fortăreaţa a fost ocupată de trupele lui Saas - el - Daula, stăpânitorul Alepului si după trei zile de asediu cucerită şi parţial distrusă.

Spre vest, din curtea cetătii, se arată o vedere splendidă asupra câmpiei Afrinului, afluent al fluviului Orante. Tot de aici se văd, profilându-se în depărtare, oraşele vechi părăsite, Refadé, Fédré, Quatoura, Sitt-or-Rum etc.

Curtea bazilicii - fortăreaţă era utilizată ca loc de plimbare şi de adunare a pelerinilor. Din curte pătrundem prin poarte principală pe Via Sacra. Din această cale au rămas unele ruine: prăvălii recent descoperite, părţi de case şi un arc de triumf. Pe această Via Sacra se ajunge la oraşul Telanissos (sec. I-IV), astăzi satul arab Dier Sem'an, risipit şi sprijinit de măreţele vestigii.

Pătrundem în Telanissos pe Via Sacra aşa cum o făceau în antichitate pelerinii, care urmau Via Sacra cu lumânări aprinse în mâini, psalmodiind cântări. Este un oraş întreg cu piaţă, hoteluri, vile de locuit, biserici. Oraşul este locuit astăzi de câteva familii cu case modeste în formă de căpăţână de zahăr, risipite printre ruinele oraşului fastuos.

Una din vilele oraşului este foarte luxoasă, cu trei etaje, galerie-

promenadă şi colonade.

Dacă ne întoarcem la bifurcaţia drumului spre Antiochia întâlnim satul Sarmanda, trecem pe sub poarta vântului (Bab ele Hawa) monument din anul 323. Mai departe la Bashmeshli se văd ruinele ansamblului de monumente monastice (Sf. Daniel) din se evacuează VI al erei noastre. Mai departe, spre vest, apare oraşul vechi, părăsit astăzi, Bamouqqa, care deşi este destul de ruinat, dă o impresie grandioasă asupra trecutului acestor locuri. Bifurcând spre sud în direcţia Kourkania, dăm de ruinele oraşului Kirk Bizó, având o biserică, una din primele în Siria, de la sfârşitul secolului III. Porticuri, curţi interioare, vile, sunt răspândite peste tot. O stradelă ne duce în afara satului, pe cărarea pe care ajunge la admirabila bazilică: Qualb Loze (Inima migdalului). Această biserică este unul din cele mai frumoase monumente creştine din Siria (sec. VI). Ornamentaţia bogată şi de un gust perfect sunt de o varietate şi de o fineţe extraordinare.

Multe alte oraşe părăsite acoperă zona şi reprezintă o sursă inepuizabilă pentru istorici şi arheologi.

Ne întoarcem la Qal'at Sem' an şi continuăm drumul pe valea Afrinului în apropierea oraşului Azaz se află o aşezare turistică, compusă din o serie de restaurante originale, traversate de canale, lacuri şi cascade, derivate din Afrin şi care atrag un număr mare din populaţia Alepului, care se refugiază pe căldurile caniculare din oraş, în orele libere. La restaurant se serveşte mâncare siriană şi europeană. Ne tratăm cu bere însoţită de tradiţionalele fisticuri, alune, arahide, seminţe de dovleac, care sunt nelipsite de la orice masă.

Vizităm în grabă cascada Afrinului din apropiere; se face baie, imediat sub cascadă; ne aşteptăm la mai mult faţă de reclama care i s-a făcut. Pătrundem în oraş printr-un bulevard larg, cu palmieri pe mijloc, bulevard care ne conduce în cartierul select, cu aer rarefiat, al vilelor celor ce deţin puterea economică în oraş.

În ziua următoare ne întâlnim cu sirieni care fuseseră în călătorie turistică în România. Sunt plini de impresii frumoase. România este o ţară foarte frumoasă, spun ei, cu oameni ospitalieri, cu oraşe curate, cu staţiuni de munte şi mare excepţionale (fuseseră la Poiana Braşov şi pe Litoral), cu monumente interesante - se refereau la mănăstirile din Bucovia. A propos de Bucovina le-a plăcut peisajul şi clima atât de mult, încât au declarat că raiul, de

care vorbesc cărțile sfinte, nu poate fi decât în Bucovina. Edenul nu este în sudul Mesopotamiei, ci în Bucovina, cu grădini frumoase, cu pajiști de neuitat, cu clima blândă, cu ambianța de înțelegere a frumuseții vieții. Sunt hotărâți să mai vină în România să cunoască mai îndeapropape: au auzit că mai sunt încă multe locuri minunate care merită efortul de a fi vizitate. Ni se face dor de țară. Abia în clima aceasta sufocantă și în peisajul arid al Siriei ne dăm seama, cât de binecuvântată și de dotată este natura țării noastre, ne dăm seama de ce a reprezentat o atracție irezistibilă pentru atâtea poapoare care au năzuit ocuparea țării noastre.

7.5. Spre Aman. Petra

Ieșim din Damasc pe o magistrală care este în direcția Sudului. Pământul este destul de fertil la început, însă cedează locul pustiului pe măsura avansării spre sud. Peste tot eforturi susținute din partea locuitorilor și a statului pentru acumularea apei și înființare de ferme roditoare. Ne apropiem de orașul Deraa, un oraș mic, dar foarte viu, activ, agitat, fiind și ultima localitate la frontiera cu Regatul Hașemit al Iordaniei.

Vama iordaniană este severă, având în vedere nivelul mai ridicat al prețului mărfurilor.

În Iordania peisajul este tot mai arid. Circulația rutieră este mai ordonată ca în Siria.

Pe șoseaua spre Zarqa, din loc în loc, panouri mari informează călătorii câți kilometri mai sunt până la Medina. Este unul din drumurile cel mai frecventate ale pelerinilor musulmani.

Ajungem în orașul Zarqa, unde românii au construit rafinăria Zarqa. Peisajul, pentru ochiul nostru obișnuit cu pădurile românești, părea de-a dreptul selenar: nici un pom, nici o floare. Dar drumurile sunt asfaltate, bine întreținute.

În orașul Zarqa de 200.000 locuitori problema apei este problema număru unu. Fiecare este preocupat de asigurarea rezervelor suficiente de apă. Tot felul de instalații de pompare și distribuire sunt manevrate de proprietarii apartamentelor. Apa este o problemă vitală.Orașul posedă însă și un ștrand cu apă limpede care se schimbă mereu, fiind utilizată apoi în irigații.

Orașul Zarqa, cu un centru meschin, dar cu cartiere periferice mai elegante, s-a dezvoltat vertiginos datorită rafinăriei de petrol.

După primul război mondial avea 6000 de locuitori și ocupa actualul cartier vechi, în curs de demolare; în prezent populația sa depășește 200000 de locuitori.

Viața comercială se desfășoară pe strada galbenă și pe strada albastră, numite așa după culoarea tuturor magazinelor de pe aceste străzi. Pecetea musulmană este mult mai pregnantă ca în Siria. Puține femei pe stradă și în orice caz majoritatea îmbrăcate tradițional, musulman sau beduin.

Femeile beduine sunt foarte împodobite cu brățări, salbe și coliere de aur. De altfel, în peregrinările prin Iordania, am observat că prezența unui Mercedes lângă cortul unui beduin nu este o excepție. Crescătorii de cămile, de capre și de oi sunt bogați, însă continuă să ducă existență nomadă. O parte din ei totuși se stabilesc în sate și orașe. Este greu să se schimbe obiceiuri ancestrale și care sunt explicate prin argumente economice, sociale și de securitate.

Între Zarqa și Aman, situat la o distanță de 25 km, autostrada modernă străbate un teren stâncos, din care se extrage tot materialul necesar construcției celor 2 orașe.

Munți de piatră concasată de diferite nuanțe pe ambele părți ale drumului; de asemenea cariere de fosfați și industrii de prelucrare a acestora.

În sfârșit ajungem la Aman, oraș așezat pe șapte coline abrupte.

Când circuli pe o stradă vezi mereu altele paralele, la fel de aglomerate, dar situate cu 50 metri mai sus, casele fiind așezate între ele în cele mai variate și ciudate compoziții. Centrul este mai oriental.

Orașul nu are aspectul cu totul european al Damascului; este o poartă spre orașele Arabiei Saudite.

Bulevardul central cu spațiu verde pe mijloc, plantat cu palmieri, este aglomerat cu magazine frumoase, bănci, agenții de voiaj și de turism.

Mărfuri de calitate superioară importate din multe țări ale lumii, au prețuri inaccesibile omului de rând. Pentru aceștia există bazarul cu varietatea sa de mărfuri și de prețuri.

Pe colina cea mai înaltă Djebel Ashrafieh domină maiestuos moscheea bicoloră. Pe bulevardul central (strada regele Telal), alături de costumele europene, nenumărate djalabe (halate) și kefie (o basma prinsă cu un cerc pe cap).

În centrul orașului domină hemiciclul teatrului roman construit în secolul II al erei noastre.

Este întreținut perfect și aici se dau spectacole la care pot participa 6000 de spectatori.

Flanând prin oraș ajungi la bulevardul cu intersecții circulare Circle I, Circle 2, Circle 3. Ce surpriză, ca în basmele cu 1001 de nopți. Nici urmă de orașul oriental în vale.

Mulțime de vile ultraelegante, într-o atmosferă rarefiată de lux, de dolce farniente. Magazine luxoase cu cele mai năstrușnice lucruri inutile: aparat de imitat cântecul canarilor, aparat de amestecat cărțile pentru canastă, aparat pentru imprimat fotografii pe tricouri, etc.

De pe acest bulevard, așezat pe coama unei coline se văd alte asemenea cartiere. Le vizităm cu mașina, ținând seama de distanțele lungi. Surpriza continuă: cluburi, hoteluri elegante, terenuri de tenis, eleganță, lux și prețuri exorbitante. Turul de informare asupra Amanului s-a terminat.

În Iordania există și o numeroasă populație creștinită, apreciind cel puțin numărul bisericilor din Zarqa și Aman. La Madaba, pe muntele Moab, locuit în timpurile biblice de moabiți, se găsește o biserică din secolul VI cu un mozaic, care reproduce într-o manieră naivă, planul orașului din acele timpuri.

Autostrada deșertului pleacă din Aman spre Sud, spre golful Akaba pe o distanță de 400 km. Parcurge țara beduinilor. Automobilele cu o circulație destul de intensă se intersectează cu caravanele de cămile. Acestea mai constituie încă modul de deplasare privilegiat al celor 70000 de beduini (oamenii deșertului), care nomadizează între Jafr și Wadi Sirhan. Poliția deșertului veghează asupra deplasărilor în deșert.

Patru din cele mai mari triburi de beguini (Huwaytat, Beni-Sakhr, Al el Jabal și Sirhan) posedă peste 20000 de cămile.

Cinstea beduinilor este ireproșabilă. Un obiect lăsat într-un loc din deșert va rămâne acolo până la întoarcerea proprietarului său.

La marginea deșertului, la Wadi Rum se cultivă grâu după tehnici specifice studiate în stațiuni agricole experimentale.

Cortul beduinului, din lână de capră, este jos, lung și bine ancorat pentru a rezista furtunilor. În interior este bine amenajat.

Pe șoseaua deșertului ne îndreptăm spre Sud. În apropierea

orașului Ma'an ne angajăm pe o șosea asfaltată în direcția munților. După o călătorie de aproape o oră ajungem la Wadi Mousa, un târg așezat la intrarea Siq-ului, celebrul defileu, în pereții căruia s-a construit orașul Petra. Orașul fosilă, colecție de palate și de morminte sculptate în piatra pereților. Petra este unică în felul ei.

Capitala Nabateenilor, apoi a romanilor și bizantinilor, Petra a fost dată uitării ca să fie redescoperită în 1812 de exploratorul elvețian Burkhardt.

Defileul, pe o lungime de câțiva km, având uneori o lățime de numai 2 metri, se parcurge pe cai. La intrare în defileu un hotel modern și o agenție turistică, semne ale civilizației moderne, marchează și sfârșitul asfaltului. Se pătrunde în trecut, se avansează în secolele scurse pentru a descoperi cu uimire pe pereții defileului sculptate în altorelief fațade impunătoare de cavouri, palate, mănăstire. Prima încândtare îți este oferită de fațada roză, aproape intactă, cu frontoane clasice, etajate, a palatului Trezoreriei, care adăpostea camerele funerare ale regilor Petrei. La intrare în defileu valea, aridă de altfel, este plină de oleandri, cu frunze mari și frumoase și cu flori albe și roz.

Cavoul palatial are cel mai lung fronton sculptat din Petra. În apropierea sa, este amfiteatrul roman, construit în anul 106 al erei noastre, după cucerirea capitalei Nabateenilor de către romani și conservat astăzi aproape intact. Fericită coincidență pentru vizitatorii români, a căror act de naștere ca popor s-a semnat în același an 106 al erei noastre.

În tot lungul defileului, pe peretele din stânga se văd urmele apeductului săpat în stâncă. Orașul Petra era alimentat cu apă adusă din Wadi-Musa.

Gresia cavernelor interioare are nuanțe violete, roze, albastru și ocru.

Toate aceste culori se întrepătrund, se moarează desenând misterioase picturi abstracte. Localnicii exploatează aceste pietre frumoase și se îndeletnicesc cu fabricarea artizanală a colierelor de o rară frumusețe și delicatețe.

Arcele de triumf romane punctează și atăzi, peste veacuri, calea triumfală de-a lungul defileului din Petra. Astăzi drumul este presărat cu pietre de râu și drumul pe jos este mai dificil.

Călătoria se face pe cai pe care îl închiriază localnicii la intrarea în defileu. Este posibil ca acesta să fie motivul pentru care nu se asfaltează aleea din defileu.

Familii de păstori locuiesc temporar în cavernele în care au locuit strămoșii lor de două mii de ani. Pe faleza munților care bordează defileul Petra se găsesc ruinele altarelor nabateenilor. Sacrificiile de animale și de oameni se făceau pe aceste altare în cinstea zeiței Dushara, principala divinitate a nabateenilor. Numele amintește de zeița Ashtarte a fenicienilor contemporani cu nabateenii.

Întoarcerea spre Aman o facem pe un alt drum, paralel cu drumul deșertului, dar mult mai spre vest în apropierea frontierei cu Israelul.

Prin orașele Subac, Tefile, Karnac, pe o șosea în serpentine străbatem un peisaj muntos, cu vegetație, dar atât de diferit de peisajul românesc. Suntem stăpâniți mereu de sentimentul parcurgerii unui ținut nelocuit, imobil, fantastic.

Facem o incursiune spre Marea Moartă. Drumul coboară vertinginos din înălțimile platoului transiordanian spre depresiunea Mării Moarte. Pietre indicatoare anunță că ne aflăm la 100 m sub nivelul mării, apoi la 200 de metri, apoi la 300 de metri și, în sfârșit, șoseaua aleargă spre malul acestei mări atât de celebră. Apa este transparentă, te îndeamnă la baie, intri și, surpriză, simți o anumită imponderabilitate. Se poate sta pe apă ca pe un fotoliu pneumatic. La ieșirea din apă este obligatoriu dușul, altfel sarea depusă pe corp usturä, iar sărurile de magneziu, litiu, potasiu irită pielea foarte puternic. Amenajările constau dintr-un club-hotel și câteva cabine. Ni se spune că este luată în studiu amenajarea mai completă și complexă a litoralului iordanian.

Plecăm spre Zarqa. Apropierea de orașul Aman ne aduce în forfota contemporană. Încântați de cele văzute, ne bucurăm că am ajuns în civilizația contemporană. Obișnuința își spune cuvântul. Apreciem locurile fruste și perene numai atât încât să ni se facă dor de viața trepidantă în care suntem angrenați ca într-un mecanism fără sfârșit.

7.6. Din nou în Siria. Bosra

Ne întoarcem în Siria. La vamă un personaj romanesc. Un șofer de TIR, englez, pe drumul de înapoiere de la Abu Dhabi spre Londra, în saboți, jeanși, coafură afro, exuberant și lipsit de orice constrângere. Aflând că suntem din România ne declară că a rămas impresionat de orașul Sibiu, unde, se pare că a avut o haltă mai prelungită.

Mimează ducerea repetată la gură a paharului și pronunță "Noroc". Suntem convinși că nu va uita Sibiul, pe care l-a cunoscut într-o asemenea ambianță.

Traversăm frontiera și ne oprim la Deraa. Ne interesăm de drumul spre Damasc prin Bosra. În prezent un mic orășel, Bosra a fost în perioada romană o mare capitală ridicată la rangul de oraș colonie de Septimiu Alexandru și de metropolă de către Filip Arabul.

Bosra posedă numeroase vestigii arheologice atât din epoca romană, cât și din epoca arabă, medievală.

Dintre toate aceste vestigii rămâne celebru teatrul roman construit la mijlocul secolului II-lea, care uimește astăzi prin maiestatea și aplendoarea sa precum și prin extraordinara sa conservare. Ai impresia că romanii au părăsit amfiteatrul cu puțin timp înainte.

De altfel guvernul Sirian a reluat de câțiva ani reprezentațiile teatrale și dramatice în acest amfiteatru și aceste reprezentații se bucură de o prezență masivă și internațională.

Bosra mai posedă un arc de triumf, nymphaeum, sanctuarul păgân, critoporticul ș.a.

Obosiți de plimbarea prin imensul amfiteatru poposim la braseria din incintă și servim câte o cafea. Un grup de tineri occidentali degajați dar pertinenți ne privesc cu insistență. Simțim că vor ceva și intrăm în vorbă. Sunt studenți francezi, care circulă prin Siria făcând autostopul. Au dormit chiar în amfiteatru și văzându-ne cu mașini se interesează dacă nu am fi amatori să-i luăm și să facem un ocol până într-un sat din munții Druz-Djabel, unde se află sediu și locuința șefului spiritual al Druizilor, o sectă musulmană destul de fanatică.

Conversăm mai îndelungat cu francezii, sunt foarte agreabili, iar fetele vorbesc o limbă atât de cântată, încât încercăm să le rezolvăm cererea. Ne interesăm la localnici asupra stării drumului, se uită la Daciile noastre și ne spun că este păcat să le maltratăm. Cu regrete și urări de succes ne despărțim. Tinerii nu renunță la planul pe care și l-au întocmit încă din Franța după "ghidul bleu".

Continuăm drumul spre Damasc prin Sweida, capitala Mohafazatului (județului) cu același nume.

În antichitate a fost locuit de arabii Nabateeni (înainte de Islam) care au construit un templu pentru venerația zeului lor Duzares. Se mai văd câteva coloane corintice.

La 7 km nord de Sweida la Qabawat se văd coloanele templului lui Helios, coloane printre care trece șoseaua modernă. De asemenea se văd ruinele impozante ale unei bazilici creștine.

Chahba este fostul Filipolis, orașul natal al împăratului roman Filip Arabul. Si aici importante urme romane: amfiteatrul, colonade, terme grandioase, nymphaeum și altele. La intrare în Damasc, vizităm moscheea închinată fiicei lui Mohamed. Este o bijuterie de o minuție și frumusețe de neuitat. Exteriorul este împodobit cu un mozaic albastru cu cele mai complicate arabescuri, iar interiorul este placat cu plăcuțe de cristal.

Moscheea a reușit să fie impunătoare nu prin forța ei, ci prin delicatețea pe care o degajă.

În interiorul moscheii unii credincioși se roagă, alții meditează, iar alții pur și simplu dorm.

Intrăm în orașul Damasc. De data aceasta reușim să cunoaștem mai bine orașul modern extins pe munte. Bulevarde largi, piețe circulare, în care debușează cinci-șase străzi, blocuri cu confort european, având fiecare o grădină cu palmieri și oleandri, totul arată tendința susținută spre civilizația contemporană. Numai moscheile marchează orientalismul orașului. Tot în această zonă este situat hotelul Meridien, aparținând lanțului de hoteluri cu același nume răspândite în multe țări ale globului.

Hotelul o adevărată bijuterie excelează și în prețurile camerelor și ale apartamentelor sale. Străzii comerciale centrale românii îi spun Lipscani, și nu fără dreptate. La un moment dat uiți că ești în altă țară, te cuprinde forfota, febra shoppingului.

Numai handicapul limbii și al rezervei de lire siriene te oprește din activitatea comercială.

Abia la hotel, examinând cele cumpărate, îți dai seama că multe nu-ți sunt necesare, le-ai cumpărat cuprins de febra locală.

7.7. Revedem Alepul

Plecăm din Damasc spre Alep. Construcția autostrăzii, în anul care s-a scurs a făcut progrese însemnate. Circulația pe autostradă este intensă și foarte rapidă. Înainte de intrarea în Homs o bifurcație la stânga, cu indicația "Combinatul chimic". Si acest combinat s-a extins cu ajutorul specialiștilor români, și cu echipament românesc.

Nu am avut posibilitatea să-l vizităm.

Spre dreapta, o șosea asfaltată se pierde în pustiu până la linia orizontului. Este șoseaua spre Palmyra.

Intrăm în Homs. În centru facem o haltă pentru refacerea formei fizice. Comandăm un cocktail de fructe cu gheață.

Cocktailul se fabrică la fața locului într-un mixer manual. Se simte aportul fiecărei fructe: banană, mandarină, ananas, mere. Este reconfortant și te face să uiți imediat oboseala drumului prin peisajul monoton al stepei deșertice.

De la Homs spre Banias, prin Misiaf, șoseaua traversează o regiune agricolă fertilă.

Orașul Misiaf îți dă impresia de mare vechime. Transpare patina celor trei milenii de existență. Pe lângă acest oraș un centru medieval ca cel de la Sighișoara sau Sibiu par a fi ultramoderne. Urme ale hitiților, egiptenilor, grecilor, romanilor, arabilor, cruciaților stau alături, mărturii mute ale unor eforturi umane gigantice depuse în scopul eternizării unor existențe efemere.

De la Misiaf, șoseaua urcă pe povârnișul munților sinuos și uneori periculos, curmele fiind foarte accentuate. Gospodării mai izolate sau sate compacte alături de o multitudine de ogoare minuscule, bordate cu garduri de bolovani și lucrate cu multă migală.

Pe câmpii recolta este practic non-stop. Se obțin trei recolte pe an. La munte iarna se face totuși simțită, uneori mai apre și zăpada.

Intrăm în Banias, apoi continuăm călătoria spre Alep. Drumul parcurge o regiune de livezi. Cumpărăm cireșe gustoase care se vând în dreptul livezilor.

Acest obicei ne-a adus aminte de țară. La Săftica de asemenea se pot cumpăra fructe pe marginea șoselei.

Pe drumul spre Alep trecem printr-un orășel traversat de râul Orante, Idlib. Prezența râului este simțită în tot, în arhitectura orașului, în urbanismul acestuia-bulevarde cu palmieri, ștrand pe malul râului - , în peisajul orașului. Dispare amprenta luptei pentru apă așa cum o au orașele din zonele aride.

Intrăm în Alep într-o dimineață agreabilă, cu un cer irizat. Panorama zonei de vile a orașului, așezată pe înălțime este magnifică. În oraș se construiește foarte mult. Creștinii au construit o catedarală cu un turn maiestuos. A dispărut interdicția ca nici o clădire să nu depășească minaretul. Dar și musulmanii contruiesc o moschee gigant cu minaretul mai înalt decât turnul

catedralei creştine. Se dărâmă cartierul comercial, vechi, El Telal. Excavatoarele şi buldozerele lucrează non-stop.

Tot oraşul trăieşte febril. Cel puţin în bazar cel mai mare din Orientul Mijlociu, forfota este de nedescris. Ne-am lămurit asupra alcătuirii bazarului în fiecare străduţă acoperită, se vinde o anumită marfă şi sunt sute de stradele. Trebuie să cunoşti topografia bazarului sau să rătăceşti la întâmplare şi să cumperi după inspiraţie.

Vizităm încă o dată cetatea Alepului: de data aceasta, însoţiţi de un ghid, care ne expune istoria şi legendele legate de istoria cetăţii.

"Cetatea actuală este o capodoperă a arhitecturii militare arabe; ea a fost la început o acropolă siriano-hitită, apoi un templu consacrat zeităţii siriene Hadad. Tot aici s-au durat şi templele în cinstea lui Shamas, soarele, zeul justiţiei, lui Ishart, zeiţa dragostei, (Afrodita din mitologia greacă). Acropola fortificată a continuat să fie reşedinţa guvernatorilor romani, apoi bizantini. În perioada cuceririi arabe, Youkinna, guvernatorul bizantin al oraşului s-a refugiat în citadelă împreună cu o parte a populaţiei şi nu se simţeau deranjaţi de asalturile musulmanilor. Aceştia, descurajaţi, ridicaseră asediul şi se pregăteau să părăsească Alepul, când un ostaş musulman Dames, a cerut voie să folosească un şiretlic, el şi câţiva camarazi s-au îmbrăcat în piei de capră şi legaţi cu o frânghie unul de celălalt au început escaladarea rambleului cetăţii. Când gardianul bizantin devenea atent, Dames trăgând coada îi avertiza pe tovarăşii săi să stea nemişcaţi şi să mănânce biscuiţi pentru a da impresia că pasc iarbă uscată. În felul acesta au ajuns în cetate, unde unii se luptau cu gardienii, alţii au aprins un foc mare pentru a anunţa armata musulmană să înainteze spre porţi, care au fost deschise între timp de Dames şi tovarăşii săi, cu preţul vieţii lor. Cetatea a devenit musulmană; o bună parte din soldaţii garnizoanei şi din refugiaţi, în frunte cu guvernatorul Youkinna, au îmbrăţişat religia islamului.

S-a construit o cetate puternică, care a suferit numeroase atacuri şi asedii din partea bizantinilor".

Seif-el Daula, învins de bizantini a trebuit să părăsească Alepul, care a rămas în mâinile bizantinilor.

În 1139 un cutremur puternic a dărâmat cea mai mare parte a cetăţii.

În epoca aiubită, Alepul revine musulmanilor, sub conducerea regelui el-Zaher Chazi, unul din fii lui Saladin. Acest monarh

important a reconstruit orașul și cetatea în forma în care se păstrează și astăzi. În timpul domniei lui s-au construit celebra poartă de intrare în cetate, intactă și astăziș soția sa Daifa s-a născut, a trăit și murit în cetate, unde este și înmormântată, fără să fi părăsit niciodată cetate.

După Mongoli, cetatea a trecut în mâinile musulmanilor, apoi a imperiului turc otoman. Aceștia au lăsat în părăsire cetate. Cutremurul din 1822 și lipsa de preocupare a turcilor, au adus cetatea în starea de astăzi.

În prezent, Serviciul de Antichități și Muzee a început o operă sistematică de consolidare.

După vizitarea cetății, ne-am îndreptat din nou spre bazar, atrași de pitorescul și ineditul acestuia. Poți flana ore în șir în bazar, care este o sursă permanentă de informații și impresii. În bazar este concentrată arhitectura și modul de viață tradițional alături de comerțul cu tot felul de mărfuri, de la artizanat la articole electrice, de la obiecte rustice la fabricate din Taivan, Hong-Kong, Japonia, Tailanda, țările occidentale.

Ieșind din bazar am ajuns în fața unei vitrine cu obiecte de Murano; am intrat în magazin. Magazinul este o feerie de forme și culori, te cuprinde emoția artistică, estompând dorința de a cumpăra, de altfel prețurile obiectelor sunt foarte mari.

Există în Alep și străzi anoste cu hoteluri vechi, cu locuințe insalubre, dar sunt pe cale de demolare. Se construiește și la Alep un hotel Meridien. De altfel se pare că această firmă franceză este specializată în hoteluri în toate statele de pe malul Mării Mediterane.

Intoarcerea la Damasc. Suntem invitați de colegii arabi la recepție la prânz. Serviciul este parțial cu autoservire și anume pentru prima repriză defilezi cu farfuria prin fața unor mese încărcate cu diferite feluri de mâncare și indici ospătarului cu ce să te servească.

Ulterior, odată oaspeții așezați la masă, ospătarii circulă cu platourile și-ți oferă suplimente sau feluri din care nu ai servit prima dată.

Berbecul este o specialitate unică a arabilor. Este atât de bine preparat și asezonat încât poți spune că este porc, vită, vânat sau chiar morun. Bucătarul îl tranșează cu mâna și-ți pune bucăți în farfurie.

Orezul este asortat cu fistic și alte semințe. Puiul este umplut. Am luat un picior de pui și eram convins că voi mânca un copan. Dar nici urmă de os; era umplut, gustos și aromat. Sosuri multiple, chifteluțe din carne și legume, kebab și, la cerere, abîza, clătită umplută cu carne și legume.

Totul udat cu foarte mult suc și coca-cola, băuturile alcoolice nefiind permise.

Cafeaua este ultra concentrată, numai câteva lingurițe de esență, parcă ar fi un medicament.

La Damasc la ambasada României sîntem în emoție. Avioanele spre București sunt foarte aglomerate și este o problemă obținerea O.K. pe bilete.

Numeroși turiști sirieni se îndreaptă spre minunatele plaiuri românești. Sînt nerăbdători și se informează întruna.

Obținem mult râvnitul O.K. și într-o zi călduroasă de iulie ne îndreptăm spre patrie.

Acasă, bucuria revederii și....răcoare.

7.8. Siria, Iordania și locuitorii acestor țări

Fiecare din aceste țări își are propria sa identitate politică, socială, economică, religioasă și culturală, dar prezintă asemănări importante și anume: contraste între munții și câmpiile pline de verdeață și estul deșertic al acestor țări; mozaic de etnii și de confesiuni; orașe moderne cu centre antice; bazaruri în care furnică o mulțime imensă, în care alături de orășanul îmbrăcat europenește se scurg numeroși țărani îmbrăcați în haine lungi și keffie; prăvălii minuscule în care ultimele gadgeturi japoneze stau alături de produsele artizanale locale. Aceste particularități dau călătorului din Europa impresia unei lumi diferite, care în diversitatea sa prezintă o unitate profundă și puțin enigmatică.

Acesta este Orientul.....

Orientul de astăzi se dezvoltă însă cu pași rapizi în direcția tehnologiei occidentale.

Diferitele regiuni ale acestor țări oferă o succesiune de peisaje variate și uneori minunate: nisipuri de culoare ocru în valea Eufratului; spațiile stâncoase din nordul Siriei cu ale sale "orașe moarte" confundate cu solul stâncos; câmpiile bogate ale văii Oronte, unde aurul grâului se armonizează cu verdele argintat al

măslinilor; podișurile austere ale djebelului Druizilor, unde negrul bazaltului contrastează cu verdele viței de vie; peisajul lunar din cheile Petrei cu munții săi fantastici purpurii și violeți; stepele înflorite în primăvară cu covoare de flori.

O călătorie în aceste țări înseamnă o apropiere de sursele civilizației. Câte civilizații nu s-au succedat pe litoralul estic al Mediteranei, în oazele din interiorul țărilor și chiar în deșert, unde mereu se scot la iveală vestigii ale unor orașe-cetăți trecute.

Acestea încep cu civilizația natufiană din mileniul IX î.e.n., ale căror locuințe circulare au fost descoperite la Tell Moureibett, pe malul Eufratului. Apoi civilizația Ebla, mileniul III î.e.n., descoperită în 1974 de arheologi italieni la Tell Mardikh. Apoi civilizațiile:akkadiană și asiro-babiloniană (Mari, Emar), feniciană (Byblos, Ugarit), hitită (Tell Halaf, Tell Ahmor), greacă și elenistică, nabateană (Petra), romană (Baalbek, Bosra, Jerach, Palmira), bizantină (Qalat Siman, Qalbloze), omeiadă (Damasc, Qusayr Amra) și, mai aproape de noi, civilizația medievală, în care cruciații și musulmanii s-au înfruntat și au împânzit țările cu fortărețe impunătoare (Krak des Chevaliers, Marqab, Kerak etc.).

Suprafața Siriei este de 185.180 km2 iar a Iordaniei de 97.000 km^2.

În Iordania se disting două zone climatice: climatul subtropical din Valea Iordanului și climatul deșertic în estul țării.

În Siria climatul mediteraneean se localizează pe o porțiune o porțiune relativ redusă; cea mai mare parte a țării are un climat deșertic, cu veri foarte calde și ierni uneori reci. Ploile sunt rare, dar sunt adevărate diluvii.

Iordania are o populație de 2.185.00 locuitori, iar Siria 7.300.000 locuitori.

În ambele țări predomină populația arabă. În Siria mai sunt curzii (250.000 locuitori), iar în Iordania cerchezii (20.000 locuitori).

Creștinii și musulmanii coexistă în aceste țări și se divid în mai multe rituri și secte diferite.

Comunitățile creștine sunt destul de diverse, astfel:

- creștinii ortodocși, care depind de patriarhiile de la Ierusalim, Antiohia, Alexandria și Istanbul;
- greco-catolicii sau melchiții, de rit oriental dar raliați Romei;
- nestorienii;

- chaldeenii, raliați patriarhiilor de la Bagdad și Mosul și prin acestea Romei;
- copții ortodocși, în special la Ierusalim;
- copții catolici;
- sirienii ortodocși sau iacobiții, utilizând limba arameică ca limbă liturgică;
- sirienii catolici;
- armenienii ortodocși, folosesc limba armeană ca limbă liturgică și sunt cuprinși în cinci patriarhii;
- armenienii catolici;
- romano-catolicii;
- maroniții, raliați Romei, folosesc limba arabă ca limbă liturgică.

Musulmanii se divid în:
- suniți sau musulmani ortodocși;
- șiiți, considerându-se descendenții profetului prin fiul acestora, Ali;
- izmaliții s-au separat în secolul VIII de șiiți și au ca șef spiritual pe Aga Khan;
- druizii, a căror origine urcă până la califul fatimid El Hakim, sunt grupați în munții din Siria și Liban;
- alauiții, apropiată de șiiți, sunt răspândiți în Siria de nord.

Mai sunt iazâdii, care nu aparțin nici comunităților creștine, nici celor musulmane.

Mai există o minoritate de evrei si de samariteni.

În Siria, proporția religiilor este, aproximativ: suniți (2.700.000), șiiți (15.000), ismaeliți (38.000), alauiți (355.000), creștini, în special ortodocși (510.000), druizi (100.000).

În Iordania suniții reprezintă 90% din populație, iar creștinii, în special ortodocșii sunt circa 70.000.

7.9. Gastronomia

Bucătăria acestor țări se aseamănă și nu diferă decât prin modul de asezonare a diferitelor feluri de mâncare.

Mâncarea națională în Siria este kebbé, amestec de grâu concentrat cu bucăți de carne cu berbec. Se poate propara în mai multe feluri: amestec simplu, la cuptor sau fasonate sub formă de găluști, umplute cu nuci, usturoi, bucăți de carne și prăjite în ulei sau într-un fel de iaurt. Se servește cu un fel de salată de mentă, tomate, usturoi, grâu concasat (borgul).

De asemenea o mâncare națională mai este kawarna, frigărui de berbec. Se servec mult sandwich-uri cu bucăți de carne, foi de mentă, bucăți de roșii și usturoi (abâza).

O altă specialitate o reprezintă bucăți de carne de miel servite în clătite, care păstrează căldura fripturii.

Gama legumelor folosite este mare: foi de viță, foi de mentă, dovlecei, vinete etc.

Prăjiturile sunt pe bază de nuci sau fistic cu mult sirop în ele: baclava, burma, kenafa.

Sucurile preparate la fața locului din citrice, la prese manuale, sunt specialitatea Damascului, iar turta de migdale este specialitatea Alepului.

Băutura națională este aracul, alcool cu anason, care se servește cu apă la orice fel de mâncare.

De-a lungul drumurilor, în locuri umbroasem lângă câte un izvor, se găsesc bodegi, unde în jurul unui pahar de arac, se servesc un număr mare de feluri de mâncare, din care alegi ce-ți place: o bucată de pui, o sărmăluță în foi de viță, un kebbé, brânză și tot felul de hors-d'oeuvre și de semințe. La capătul unor ore petrecute pe drumuri prin regiuni aride sau stâncoase, o asemenea gustare, într-un asemenea peisaj bibilic, reprezintă o desfătare nu numai pentru gurmanzi.

7.10. File de istorie

Siria și Iordania se găsesc la răspântia marilor civilizații ale antichității, Mesopotamia și Egiptul. Istoria acestor ținuturi este în zona de contact și de influență a acestor civilizații.

Primele date despre activitatea umană au fost descoperite pe coasta mediteraneiană la Ajloun, în Siria Centrală (Iabrud), Siria de Nord (Murbet), în jurul Mării Moarte (Quum Qatafak) și datează din mileniul X î.e.n. Săpături arheologice la Iericho au scos la iveală clădiri gigantice din mileniul VIII î.e.n. La Ras Samra (Ugarit) se descoperă civilizații aparținând mileniului III î.e.n. Tot în această perioadă se fixează și scrierea, destul de complicată, care peste un mileniu și jumătate, prin simplificări succesive ajunge la alfabetul fenician, baza alfabetelor moderne: grec, latin, slavon.

După anul 3000 un prim val de semiți se instalează pe Eufrat, fondând regatul Mari, în timp ce canaanenii și fenicienii se

instalează pe litoralul mediteraneean. In Siria, amoreii coboară spre Sud pe ambele maluri ale Iordanului și înființează regatul Ebla.

Între 2414 și 2358 î.e.n Sargon din Akad crează un regat, ce se întinde de la Golful Persic până la Marea Mediterană.

Hitiții

În jurul anului 2000 î.e.n hitiții (indo-europeni) ocupă Asia Mică și se întind spre regiunile sudice. S-au găsit vestigii ale civilizației hitite în orașul Emar (între Alep și Raqqa), descoperite de o echipă de arheologi francezi în 1972.

Între 1830 și 1759 î.e.n regatul din Mari atinge apogeul său, apoi este distrus în 1759 de regele Babilonului Hamurabi (1792-1750).

De la 1715 pâna la 1580 î.e.n, hicsoșii (semiți) cuceresc Siria, Iordania, Palestina și Egiptul.

În 1612, hitiții cuceresc nordul Siriei.

Între 1504 și 1450, faraonii Tutmes II și Amonozis II invadează Siria și ies victorios din confruntarea sau hitiții.

De aici înainte, egiptenii și hitiții își dispută zona Siria, Iordania, Palestina, Liban și își fixează zone de influențe.

Aproximativ în aceeași perioadă, arameii fondează mai multe regate la este de fluviul Iordan: Aman, Moab, Edom. Apoi poporul israelit sub conducerea lui Moise, părăsește Egiptul și se instalează pe pământul Canaanului, fondând un regat, în jurul anului 1000, având capitala la Ierusalim și ca prim rege pe David.

Către anii 1200 imperiul hitiților dispare sub presiunea "popoarelor mării".

Arameii rămân instalați pe pozițiile lor.

Asirienii

În urma dispariției hitiților, asirienii încep expansiunea lor din Mesopotamia spre țărmurile Mediteranei.

În jurul anilor 1100 î.e.n Tiglatpalasar I, regele Asiriei, atinge litoralul Mării Mediterane. Arameii opun rezistență acestei invazii.

Către anul 880 î.e.n Assurbanipal II cucerește Tirul, Sidonul, Biblosul și instituie un tribut asupra popoarelor acestor țări-cetăți.

În 850 î.e.n Salmansar II ajunge din nou în Fenicia, dar este respins de aramei și de evrei.

În 792 î.e.n, Sargon II cucerește Samaria, desființând statul Israel din nord și duce pe toți locuitorii săi în captivitate.

Sub domnia lui Manase (696-642 î.e.n) regatul lui Iuda devine provincie asiriană.

Între timp, puterea Asiriei slăbește, întărindu-se din nou babilonul.

Neobabilonienii

În anul 587 î.e.n Nabucodonosor cucerește Ierusalimul și îi duce pe locuitorii săi în captivitate.

Templul lui Solom este distrus, iar zidurile orașului sunt dărâmate.

Ahemenizii

În anul 539 î.e.n. Cirus, regele perșilor, fondatorul dinastiei Ahemenizilor cucerește Babilonul. El permite evreilor să se întoarcă la Ierusalim și să-și reconstruiască templul.

Sub Darius I (521-485 îen.), Siria, Iordania, Palestina, Libanul sunt organizate în a 5-a satrapie a imperiului persan. Unele orașe de pe coastă ca Sidonul, Tirul, Tripoli se revoltă. Artaxerxe I ripostează violent, distrugând Sidonul.

Grecii, seleucizii și ptolemeii

Între anii 336-323 î.e.n, Alexandru cel Mare începe cucerirea Orientului.

Cucerește coasta mediteraneeană, inclusiv orașul Tir, îi zdrobește pe perși la Gaugamela și îl urmărește pe Darius prin Babilon, Suza, Persepolis și Ecbatana. După ce atinge frontiera răsăriteană a Ahemenizilor, Indul, se întoarce la Babilon, unde moare în anul 323 î.e.n.

Generalii săi împart imperiul cucerit astfel: Seleucos, fondează dinastia seleucizilor și domnește peste Antiohia, Siria de nord și Irak.

Ptolemeu se instalează la Damasc, Iordania, sudul Palestinei și Egipt și fondează dinastia ptolemeilor.

Între anii 223 și 187, Antiochus III cucerește Palestina, regatul seleucizilor atingând apogeul său; dar apar alți cuceritori, parții.

Romanii și parții

Romanii susțin revolta macabeilor și a dinastiei evreești asmoneene. Seleucizii părăsesc Palestina. În anul 64 î.e.n, Pompei intră în Damasc și creează provincia romană Siria. În anul următor, 63 î.e.n, cucerește și Palestina.

În anul 66 e.n, împăratul Vespasian reprimă o revoltă a evreilor. Titus, fiul lui Vespasian, cucerește Palestina, distruge Ierusalimul și dărâmă templul.

În anul 103 e.n, împăratul Traian, cuceritorul Daciei, încorporează imperiului roman regatul nabateean, având capitalele Petra din Iordania de astăzi şi Bosra din Siria actuală.

Între anii 193-211, Septimiu Sever, căsătorit cu o siriană, transformă Siria într-o provincie prosperă şi îi învinge definitiv pe parţi, al căror imperiu dispare definitiv în anul 220.

Romanii, sasanizii şi bizantinii

Pe ruinele imperiului part apare în anul 224, dinastia sasanidă, fostă vasală a parţilor.

În anul 260 sasanidul Shahpur I ocupă Antiohia, îi bate pe romani la Edessa (Homs) şi îl capturează pe împăratul Valerian.

În anul 262, Odeinat, prinţ de Palmira şi aliat al romanilor, ajunge la Ktesifon, capitala sasanidă şi cucereşte Dura-Europas.

În anul 267, Odeinat este asasinat, iar soţia sa Zenobia, devenită regentă, cucereşte Egiptul. În anul 271, Aurelian, împăratul care a părăsit provincia Dacia Felix, ajunge în orient, cucereşte Siria, inclusiv Palmira, o ajunge din urmă pe regina Zenobia pe malurile Eufratului şi o aduce, ca prizonieră, la Roma.

Lupt între romani şi sasanizi continuă. În anul 324 dominaţia romană este înlocuită de dominaţia bizantină. Imperiul roman de răsărit capătaă o altă împărţire administrativă. Ţara se umple de biserici creştine. La Bosra, o catedrală magnifică, la Gerasa nu mai puţin de 11 biserici. În Siria de nord bazilica Sfântul Simion (Qalaat Simaan), vizitabile şi astăzi, ca model de arhitectură bizantină monastică.

În anii 338, 346, 350 au loc atacuri importante ale sasanizilor împotriva Bizanţului. În anul 363, ambele imperii acceptă Eufratul drept frontieră. Dar războiul continuă. În anul 561, Chesroes I cuereşte Ktesifonul; sub Justinian (527-565), acelaşi Chosroes cucereşte Antiohia şi invadează toate provinciile orientale ale Bizanţului.

În anul 562, împăratul Justinian cumpără o pace pe perioadă de 50 de ani, de la Chosroes.

În anul 613, Damascul cade sub sasanizi, apoi urmează Ierusalimul. În anul 627, bizantinii recuceresc provinciile orientale ale imperiului bizantin, ajung la Ninive şi la Ktesifon. Eufratul devine din nou graniţa dintre cele două imperii.

Arabii

Începând cu anul 629, soldații bizantini se ciocnesc de arabi, trimiști ai profetului Mahomed să cucerească lumea pentru a răspândi noua credință. În anul 636 arabii, învingându-i pe bizantini la Ianuuk (Palestina), ocupă toată Siria.

În anul 632, toată Arabia este unificată sub primul calif Abu Bakr.

În anul 638, sub al doilea calif Omar, arabii ocupă Ierusalimul și, în același timp, Ktesifonul, pe care astfel ultimul rege sasanid îl abandonează.

Între anii 640-646, generalul arab Amr cucerește Egiptul. Apoi continuă cucerirea Africii de nord și a Spaniei. Abia în anul 732, arabii sunt opriți în expansiunea lor la Poitiers, în Franța. Imperiul arab devine un imperiu imens întinzându-se de la Ind până în Franța.

Dinastia omaiadă

După califatul lui Ali, ginerele Profetului (656-661) și după un arbitraj între partizanii lui Ali și ai Mouwiia, acesta fondează dinastia arabă a omaizilor, cu capitala la Damasc, între anii 661-705.

Califii omaiazi au realizat construcții grandioase. La Ierusalim, califul Abd al Malik (685-705) înalță moscheea al-Sakhra. La Damasc califul Walid I (705-715) construiește celebra moschee a omaiazilor. Același calif construiește, la Ierusalim, moscheea Al-Aqsa.

Se înalță palate somptuase la: Qusair (Iordania), Jabal Usals (Siria), Khirbat al Mafjar (Cisiordania), Qasr al Hair (Siria) etc.

Abasizii, fatimizii, seldjukizii

În anul 750, se fondează o nouă dinastie, aceea a Abasizilor (750-1258). Damascul este abandonat, în profitul Bagdadului, fondat în anul 762 de Al Mansur. Ce mai fastuasă domnie a fost sub califul Harum al Rașid (789-809), care a forțat Bizanțul să-i plătească tribut și cărui Carol cel Mare i-a trimis o ambasadă. Dar din cauza vieții trândave a califilor, puterea acestora scade și se întărește în schimb autoritatea guvernatorilor din provincii, care întemeiază dinastii mai mult sau mai puțin independente.

În Siria puterea o deține dinastia Tulunizilor (868-905), apoi a Tahșidiților (935-969). Ulterior fatimizii din Egipt cuceresc Siria, Iordania și Palestina. În 1009 califul fatimid al Hakim devine stăpân în Ierusalim.

În Siria de nord, la Alep, conduce dinastia Hamadizilor, dintre care Sayf ed Davla s-a dovedit a fi cel mai dârz dușman al Bizanțului.

Cruciații

În 1097, o puternică armată cruciată sub conducerea lui Godefroy de Bouillon debarcă în Orientul apropiat și reușesc, în 1099, să cucerească Ierusalimul și să întemeieze un stat franc. Alți cuciați au întemeiat principatul Antiohiei (Bohemund) și comitatul Edessei-Homs (Baudouin de Bourg).

Aceste regate ale cruciaților coexistă cu statele musulmane din regiune, fiind într-o permanentă stare de tensiune, fiind într-o permanentă stare de tensiune. La Alep, Zarghi, un guvernator de origine turcă, încearcă o unificare a regiunilor Siriei, în vederea unei rezistențe și a unui atac împotriva Francilor. Fiul său Nur ed Din reușește să cucrească Damascul, în anul 1154.

Un urmaș al său, Saladin, cucerește definitiv Damascul în 1174 și apoi Ierusalimul în 1187. Se pun astfel bazele dinastiei Aiubizilor.

Aiubizii

Cruciada a 3-a sub conducerea lui Federic de Barbarossa, Richard Inimă de Leu și Filip Augustul, încearcă să recucerească Ierusalimul. Rezultatul confruntării acestora cu Saladin a fost un compromis, prin care Ierusalimul rămâne sub dominația musulmanilor, iar cruciații păstrează litoralul mediteraneean.

În 1244, Ierusalimul ajunge sub săpânirea tătarilor. Este de remarcat că în aceeași perioadă și principatele române suportă năvălirea tătarilor.

În Egipt se instalează o nouă dinastie de origine turcă, mamelucii, care sub conducerea lui Baibar cuceresc Iordania, Siria, Palestina și Libanul în totalitate.

Mamelucii împart această zonă în 6 provincii, conduse de guvernatori locali.

În 1400, mamelucii reușesc să respingă invazia mongolă de sub conducerea lui Timur Lenk.

În această perioadă, se ridică o altă dinastie, tot de origine turcă ca și seldjukizii și anume otomanii.

Otomanii

În 1516, într-o confruntare de proporții dintre mameluci și otomani, care a avut loc la nord de Alep, otomanii sub conducerea sultanului Selim I, cuceresc întreaga zonă, inclusiv Egiptul.

Întregul Orient trece sub dominația otomană timp de patru secole.

În 1832 Mehmet Ali, viceregele Egiptului, se răscoală împotrivă sultanului Mahmud II și cucerește Damascul și Homsul. După un anumit timp aceste orașe ajung din nou sub dominație otomană.

Dominația otomană se termină abia în 1916, când țările din această zonă ajung sub tutela puterilor coloniale, Anglia și Franța. Siria și Libanul ajung sub mandat francez, iar Palestina și Iordania sub mandat britanic.

În 1939 sandjacul Alexandretta este ocupat de Turcia. Siria nu recunoaște nici în prezent această ocupație.

După cel de-al doilea război mondial țările din zonă devin independente și pășesc pe calea reconstrucției naționale.

Vestigiile unei istorii atât de îndelungate și de zbuciumate se înâlnesc la tot pasul; la început curiozitatea te îndeamnă să te oprești la fiecare din aceste vestigii, apoi te obișnuiești cu ele și le admiri doar mângâindu-le cu privirea reintrând în viața cotidiană tot așa cum, la Roma, forul roman constituie un peisaj obișnuit pentru locuitorii Romei.

Siria și Iordania sunt adevărate muzee în aer liber accesibilie oricărui călător. În ultima perioadă se depun eforturi de ambele țări, dar în special de către Iordania, pentru restaurarea și conservarea acestor vestigii.

7.11. Din nou spre Iordania

Călătoria precedentă în Iordania o făcusem cu mașina, venind dinspre Damasc. O nouă călătorie spre Iordania o facem venind cu avionul pe ruta București-Larnaca-Aman.

Culuarul aerian pe care se înscrie avionul pe acest traseu, traversează Câmpia Bărăganului în linie dreaptă spre țărmul Mării Negre, apoi de-a lungul litoralului vestic al acesteia, până la Istanbul; de aici traversează podișul Anatoliei ca să facă o escală în insula Cipru, la Larnaca. În continuare se înscrie pe ruta în unghiul drept Homs-Damasc-Aman.

Deasupra țării noastre se vede de la înălțime Dunărea, în zona

brațului Borcea. Imaginea Dunării văzută de la înălțime este maiestuasă. Meandrele și culoarea apoi îmi aduc în memorie Mississippi din descrierile lui Mark Twain.

Din păcate, la survolarea Istanbulului suntem în nori și suntem privați de imaginea Cornului de Aur. Deasupra podișului Anatoliei ieșim din nori și ore întregi zburăm deasupra unui teritoriu, care, din înălțimea avionului, pare arid, convulsionat cu munți despăduriți, de culoarea ocru, cu multe lacuri albastre, printre văi prăpăstioase. La un moment dat monotonia ne cuprinde și pasagerii dormitează. Este efectul peisajului Asiei Mici. Mă gândesc că și Dobrogea noastră are ceva din relieful asiatic. Este altfel decât restul țării, mai veche și mai misterioasă. Este în multe feluri legătura noastră cu Orientul apropiat.

Aceste idei sunt întrerupte de apariția Mării Mediterane sub aripile avionului. Marea este foarte calmă, albastră și parcursă de mici jucării, vapoare. Un vapor pare atât de solid când stai pe el, reprezintă pământul, legătura cu acesta, dar este atât de minuscul privit de la 8000 de metri înălțime. De altfel la orizont apare insula Cipru. O insulă mare, de 9250 km2, care însă, de la înălțimea avionului, poate fi cuprinsă dintr-o privire. Conturul insulei este atât de clar, ca în atlase. Insula pare o palmă strânsă, cu degetul arătător îndreptat spre Siria. Avionul survolează insula și scade din înălțime, în vederea aterizării. Tot conturul insulei este o plajă continuă, înzestrată cu multe hoteluri. După ce avionul face câteva ocoluri deasupra orașului Larnaca, se îndreaptă spre pista de beton a aeroportului și aterizează cu grație, atingând ușor pământul dintr-o singură încercare.

Facem escală de o oră la Larnaca. În aeroport, descoperim ceva din atmosfera țării. Restaurantul și barul sunt curate, personalul îndatoritor. La shop se cumpără suveniruri. Se vând vederi cu asini și cu mănăstiri situate în peșteri, inaccesibile, asemănătoare locuințelor troglodite.

Îmi cumpăr o farfurie, care are desenate pe fundul ei harta Ciprului, iar pe margine imagini caracteristice.

În apropiere de Larnaca se găsește zona militară britanică de la Famangusta. Rămășiță a perioadei coloniale, zonele militare ar reprezenta elementul de echilibru între cele două națiuni care populează insula: grecii majoritari și turcii minoritari. Cât de

eficiente sunt aceste zone s-a văzut în conflictul dintre Turcia și Cipru. În prezent se duc tratative între cele două comunități pentru a găsi un modus vivendi, în spiritul ideilor moderne de coexistență pașnică. Larnaca este în zona grecească și personalul feminin al shopurilor este îmbrăcat în costume tradiționale grecești.

Oricum, scurta vizită la aeroportul din Larnaca, îți lasă parfumul unor clipe agreabile și a unei atmosfere de pace profundă. Nu-ți imaginezi că alături mai sunt garduri de sârmă ghimpată și a fost război cu toate atrocitățile și nenorocirile sale.

Continuăm zborul spre Aman. În avion este mai multă vioiciune, după răcoritoarele consumate la Larnaca. În plus, apare interesul pentru orientul apropiat, mai ales pentru acei care nu au mai fost în această parte a lumii. Survolăm munții înzăpeziți în aceste zile de iulie toride, survolăm apoi deșertul sirian, Damascul și, în sfârșit, ne apropiem de Aman.

Din avion se zărește o regiune foarte cultivată, cu ogoare și livezi, apoi, spre est, zone mai aride, în jurul Amanului. Aterizarea decurge în condiții normale, vama este rapidă, în schimb evacuarea sălii se face cu multă greutate, fiindcaă pasagerii arabi sunt așteptați de nenumărate rude și îmbrățișatul are loc chiar în ușă.

Manifestarea durează destul, iar cei ce stau la coadă așteaptă fără urmă de enervare, ba chiar participă la bucuria revederii. Pentru firea românului însă, această încetineală este supărătoare și ne pierdem răbdarea. Dar cu asta rămânem, în țări străine trebuie să te adaptezi obiceiurilor țării.

În sfârșit, suntem afară, ne așteaptă prietenii și ne ducem direct la Zarqa. Revederea unor prieteni sau chiar a unor cunoștințe într-o țară străină are mult mai multe semnificații decât în țară. Îți oferă un sentiment de continuitate, de siguranță. Perioada de adaptare practic dispare, întrucât prietenii te informează cu plăcere despre orice, excursii posibile în timpul liber, monumente, shopping etc.

7.12. Prin Iordania. Yerash. Madaba.

În perioada bibilică Amanul era cunoscut ca Rabbath Amman, iar mai târziu, în perioada Ptolemeilor, ca Filadelfia, unul din orașele Decapolisului. Astăzi Amanul, așezat pe cele sapte coline numite djebel, este un amestec de antic și ultramodern, de cartiere insalubre și de altele magnifice, având aerul rarefiat al luxului de bun gust.

In această zonă o mulțime de terenuri de sport. Aici este și zona ambasadelor. Majoritatea se găsesc pe djebelul Aman, cu al său bulevard modern și ale sale cercuri (ronduri circulare), numerotate de la 1 la 4, puncte de reper importante, în acest oraș, cu care nu toate străzile se identifică prin denumiri și nu toate orașele prin numere, ci și prin unele explicații ca: alături de..., în față ..., etc.

O serie de ambasade sunt pe alte djeboluri ca Weibdeh, Hussein. Ambasada României se găsește pe Shmeisani. Tot în această zonă sunt și ambasadele Chinei, Coreei, Omanului.

În apropiere este și hotelul Ambasador unde am locuit 2 nopți. Hotelul este de factură europeană ceea ce m-a impresionat în mod special la hotel au fost shopurile cu artizanat și cu bijuterii de o mare diversitate și frumusețe. De remarcat, la Aman, prezența hipodromului, pe care se fac curse de cămile și de cai arabi.

La o mică distanță de Aman, spre nord se găsește orașul Jerash, denumit "Pompeiul Orientului mijlociu". Este orașul greco-roman cel mai bine conservat.

Orașul a fost distrus de cutremure și de către cruciați și îngropat sub starturi de pământ. Abia în anul 1866 germanul Soetzen redescoperă orașul și începe săpăturile pentru a-l readuce în circuitul cotidian.

Si astfel au reapărut străzile pavate, aleile străjuite de coloane, temple, băi, hipodromuri. Impresionant este arcul de triumf al lui Adrian și aleea cu coloane de o lungime de peste 1 kilometru.

La o mică distanță vest de Jerash se găsește Ajlun, oraș cu o istorie de milenii.

Ajlunul se găsește într-o zonă de pini și de măslini, una din puținele regiuni verzi ale Iordaniei. În prezent Ajunul este cunoscut în circuitele turistice pentru castelul său, Qalat er Rabadh, replică arabă la castelele cruciaților.

Din acest castel se prezintă o belvedere panoramică a întregii văi a Iordanului.

În treizeci de kilometri la sud de Aman, se găsește Madaba, cu mozaicurile sale bizantine, dintre cele mai fine, cunoscută până astăzi. Cel mai interesant este mozaicul care reprezintă harta Țării Sfinte. Aproape două milioane de plăcute multicolore au fost folosite la realizarea acestui mozaic.

În apropierea orașului Madaba, se găsește muntele Nebo. La

Siyaga, între ruinele unei biserici mici, se găsește unul din cele mai frumoase mozaicuri, care arată diferite animale, care cutreierau câmpurile și pădurile Iordaniei în perioada lui Cristos.

Sunt realizate cu o măiestrie rară căprioare, gazele și struți. La sud de muntele Nebo, la 3 kilometri de Marea Moartă, se găsesc izvoarele de apă termală Hamman az - Zarq, care atrag mii de vilegiaturiști. În aporpiere la Machauros, se găsea și palatul lui Irod "cu minunate ape". În acest palat dansa biblica Salomee pentru Irod, pentru a I se aduce capul lui Ioan Botezătorul.

În partea opusă, la răsărit de Aman, înspre oaza Azraq, se găsesc castelele califilor omaiazi: Qusr Harranah, Quasr Amra și Quasr Asraq. Castelul din Amra păstrează fresce interesante cu scene din viața epocii omaiade. Castelul Azraq, din bazalt negru, a fost cartierul general al vestitului colonel Lawrence, din perioada revoltelor arabe împotriva stăpânitorilor turci.

Oaza Azraq cunoaște o dezvoltare și o înzestrare turistică rapidă, datorită lacului de 12000 mile pătrate, refugiul a sutelor de specii de păsări migratoare din nord, inclusiv din țara noastă.

Călătorind spre sud pe drumul regelui, se ajunge la Kerak și Subak cu ale lor castele cruciate, iar mai la sud misteriosul oraș mort al nabateenilor, Petra.

Mai la sud se ajunge la Aqaba, port la Marea Roșie, vis-à-vis de portul israelit Eliath. Aqaba este și stațiunea maritimă, dotată cu instalațiile necesare pentru cazare, sporturi nautice, pescuitul marin. Câmpurile de corali din largul golfului Aqaba sunt dintre cele mai frumoase de pe glob. În Aqaba se pot cumpăra corali, stele de mare, scoici ciudate de o deosebită frumusețe. De la Aqaba se poate vizita deșertul Wadi Rum, un platou de 20 km, în lungime și 3 km în lățime, cu cel mai autentic peisaj selenar.

Diferite universități și institute de arheologie din America, Australia și Europa sunt în cercetări arheologice și aduc la lumină, un perete pictat acum 6000 ani la Teleilat Gassul, în Valea Iordanului, iar la Bad edh Dhra ruine bănuite a fi biblicele Sodoma și Gomora. La Umm Qaia, se descoperă orașul Gadara, la Umm el Jwal (Marea Cămilelor), un oraș nabateean, iar la Arak el Amir (caverna piraților) un palat din secolul al doilea înaintea erei noastre, cu impozante basoreliefuri de leoaice.

Revenind la zilele noastre, Valea Iordanului și tersele sale se

bucură de atenția specialiștilor, pentru punerea în valoare a terenurilor și a climei sale.

Barajul Regele Talal de pe râul Uarqa, afluent al Iordanului, formează o retenție de apă, din care printr-o rețea de canale se irigă toată regiunea. Irigațiile, climatul umed și munca locuitorilor conduc la 3 recolte pe an de roșii, banane, grâu, orz. Se proiectează construirea unui oraș de 200 de mii de locuitori în centru acestei regiuni agricole.

7.13. Din istoria Damascului

"C'est une dés residences de la poésie, un des châteaux de l'âme. Il n'est guère possible de ne pas être envoûté par son charme" (Maurice Barres)

Oaza în care s-a dezvoltat Damascul este irigată de Barada și de afluenții săi care aduc viață oamenilor și fertilitate solului.

Este situat pe versantul estic al munților Antiliban, la intersecția marilor căi spre Mesopotamia, Egip, Arabia, litoralul mediteraneean.

Damascul este menționat în biblie (Geneza: 14), în textele egiptene ale Dinastiei XVIII, precum și în textele asiriene.

În a doua jumătate a mileniului al doilea Damascul devine capitala regatului aramean, aflat deseori în conflict cu evreii. Arameenii au construit la Damasc un templu celebru închinat divinității siriene Hadad.

Fără să prejudicieze prosperității economice a Damascului, diversele imperii: Egiptenii, Asirienii, Babilonienii au înglobat Damascul în cuprinsul lor.

După cucerirea Damascului de către Alexandru cel Mare orașul s-a dezvoltat după legile urbanisticii elenistice. Urmează stăpânirea Seleucizilor și Ptolemeilor.

În anul 85 î.e.n, regele Nabateenilor, Aretas III, a cucerit, dar pentru scurt timp, Damascul. Este vorba de nabateeni care aveau drept capitală inegalabila și unica Petra, aflată astăzi în Iordania.

După cucerirea romană, templul Hadad a fost înlocuit cu templul lui Jupiter Damascenus.

Damascul, sub Adrian, devine metropolă și apoi colonie romană sub Alexandru Sever. Epoca romană a adus impactul său caracterizat prin apeducte, temple, străzi drepte, colonade, etc.

În perioada triumfului creștinismului, Teodosiu a ridicat

bazilica Sfântului Ioan Botezătorul pe locul sanctuarului lui Jupiter. Câte temple și religii suprapuse în dorința de a șterge memoria precendetei și de a se eterniza. Damascul perioadei creștine este cunoscut prin conversiunea la creștinism a sfântului Paul, prin autoritatea lui Ioan Damaschinul și a lui Andrei din Creta, gânditori ai religiei creștine.

Dar, în curând orașul Damasc trece din mâinile bizabtinilor în mâinile arabilor. De altfel aceștia se infiltrează, pătrund cu mult înainte Islamului. În peregrinările lor din Damasc spre ținuturile deșertice, arabii duceau cu ei viziunea splendorilor orașului pe care îl cântau în frumoase versuri.

După cucerirea Siriei de către arabi, aceștia și-au stabilit capitala la Damasc. Arabii s-au arătat toleranți față de populația autohtonă. Astfel Ioan Damaschinul a fost consilierul mai multor califi.

Formele artistice s-au îmbogățit cu elemente caracteristice urbanismului arab: grădini, fântâni arteziene, palate.

O știință savantă a irigațiilor a permis transformarea oazei într-o regiune înfloritoare.

Mozaicurile moscheilor din Damasc ilustrează peisagii din oraș și din împrejurimile sale, abundente în vegetație, rod al muncii locuitorilor oazei.

Urmează apoi perioada de stagnare până în epoca lui Saladin, când Damascul devine centrul unei industrii și al unui comerț prosper, care au permis locuitorilor săi să ridice majoritatea monumentelor care împodobesc și astăzi orașul.

Gingis-Khan și Tamerlan la interval de 150 de ani au adus lovituri dezastruoase orașului și locuitorilor săi. Tamerlan l-a adus la Samarkand pe artiștii și meșteșugarii și savanții din Damasc care au scăpat cu viață din masacrul care a însoțit cucerirea Damascului de către mongoli.

Dominația otomană a redat Damascului securitatea internă necesară unui avânt industrial și comercial. Totuși Damascul, capitala unei provincii otomane, a suferit impactul unei guvernări proaste și injuste.

Abia după cucerirea independenței definitive la 17 aprilie 1946, Damascul odată cu întreaga țară prosperă și se dezvoltă febril, în manieră europeană, după planurile celebrului urbanist francez

Ecochard. S-au creat cartierele moderne, aerate, elegante Abu Rumane, Adnan Malki, Konssouv, Tijara, Adani. În cartierul Adnan Malki se găsește Ambasada Română și Agenția economică.

Orașul modern are hoteluri, restaurante, cluburi, magazine de cea mai bună calitate și mai ales multe librării. La librăria internațională Avicenne se găsesc dicționare, enciclopedii, atlase, cărți de artă, reviste și jurnale în limbile de circulație mondială și bineînțeles în limba arabă. Se tipăresc multe cărți și traduceri. Librăria Dar el Yakaza este de asemenea o sursă de delectare intelectuală.

Călătoriile prin Siria și Iordania lasă în urma lor un parfum de amintiri, nostalgii și dorința revederii.

8. Fragmente de istorie și nu numai.

Rezumat

În capitolul 2 se expun opiniile privind colaborațiunea româno-cumană în secolele XII-XIII. Se trage concluzia că primii regi româno-cumani sunt în prima jumătate a secolului al XIII-lea. Separat, se expune o bibliografie, în care cumanii sunt considerați stămoșii găgăuzilor, teza respinsă în zilele noastre.

În capitolul 3 se arată evoluția hotarului de sud-est al Moldovei de la Dunăre și Marea Neagră până la hotarul lui Halil Pașa.

În capitolul 4 se araă istoria lui Cantemir Mârza, care a jucat un rol important în Moldova, între anii 1610 și 1635.

În capitolul 5 se expune o scurtă istorie a insulelor grecești din Marea Egee și Marea Ionică și legăturile lor cu Țările române.

În capitolul 6 se expune istoria de 750 de ani a localității Celei, prima localitate amintită documentar în Diploma Cavalerilor Ioaniți. În 1997 s-a serbat aniversarea a 750 de ani de la înscrisul documentar amintit.

Capitolul 7 este cel ce dă sintagma "și nu numai fragmente de istorie" din titlul cății. Se descrie o călătorie a autorului în Siria și Iordania și vizitarea unor situri arheologice: Ugarit, Petra, Orașele creștine bizantine părăsite din provincia Antiohia, Bosra romană și altele.

9. Fragments d'histoire et plus encore.

Resumé

Le volume est une continuation du "Segments et fragments d'histoire". Il contient des aspect divers d'histoire et, séparément, la description d'un voyage en Syrie et Jordanie avec la visitation des sites archéologiques: Ugarit, Petra, Les villes chretiennes abandonnées d'Antiochie, Bosra.

Le premier chapitre c'este la préface;

Au 2-ème chapitre on expose des opinions rélatives à la colaboration roumaino-coumane dans les XII-e et XIII-e siecles. On remarque au commencement du XIII-e siècle les premiers rois roumains (roumaino-coumans).

Au 3-ème chapitre on expose l'évolution de la frontière sud-estique de la Moldavie, de Danube et Mer Noire jusqu'aux confins de Halil Pacha.

Au 4-ème chapitre on présente l'histoire de Cantemir Myrza qui a joué un important rol dans l'histoire de la Moldavie des années 1610-1635.

Au 5-ème chapitre on présente brièvement l'histoire des îles grecques des mers Egée et Ionique et leurs liens avec les Pays Roumaines.

Au 6-ème chapitre on expose l'historire de 700 anées de la première localité rurale attestée documentairement dans la Diplôme des Chevaliers des Saint Jean de Jerusalem.

La 7-éme chapitre décrit la voyage de l'auteur en Syrie et Jordanie avec la visitation des sites archéologiques Ugarit, Petra, Les villes chretiennes abandonnées dans la région d'Antiochie, Bosra.

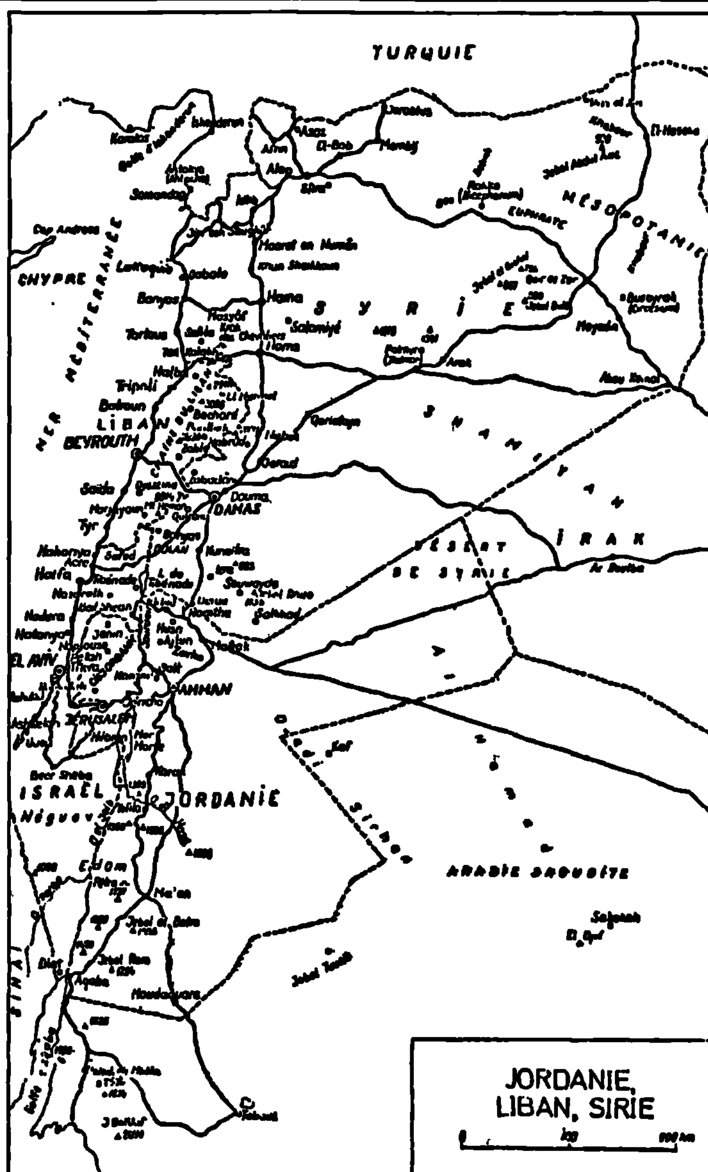

ALPHABET D'UGARIT

UGARIT	Alph. Latin	Alph Arabe	UGARIT	Alph. Latin	Alph Arabe	UGARIT	Alph. Latin	Alph Arabe
𐎀	A	أ	𐎊	Y	ي	𐎔	P(F)	ف
𐎁	B	ب	𐎋	K	ك	𐎕	ṣ =	ص
𐎂	G	ج	𐎌	š =	ش	𐎖	Q	ق
𐎃	ḫ =	خ	𐎍	L	ل	𐎗	R	ر
𐎄	D	د	𐎎	M	م	𐎘	ṯ =	ث
𐎅	H	ه	𐎏	ḏ =	ذ	𐎙	ǵ =	غ
𐎆	W	و	𐎐	N	ن	𐎚	T	ت
𐎇	Z	ز	𐎑	ẓ =	ظ	𐎛	I	إ
𐎈	ḥ =	ح	𐎒	S	س	𐎜	U	ؤ
𐎉	ṭ =	ط	𐎓	ʿ =	ع	𐎝	(S)	(س)

TURQUIE
CHYPRE
MER MÉDITERRANÉE
SYRIE
LIBAN
BEYROUTH
DAMAS
IRAK
JORDANIE
ISRAËL
AMMAN
MÉSOPOTAMIE
DÉSERT DE SYRIE
ARABIE SAOUDITE
Alep
Hama
Homs
Tripoli
Saida
Tyr
Haifa
Aqaba
Ma'an
JORDANIE,
LIBAN, SIRIE

Cuprins

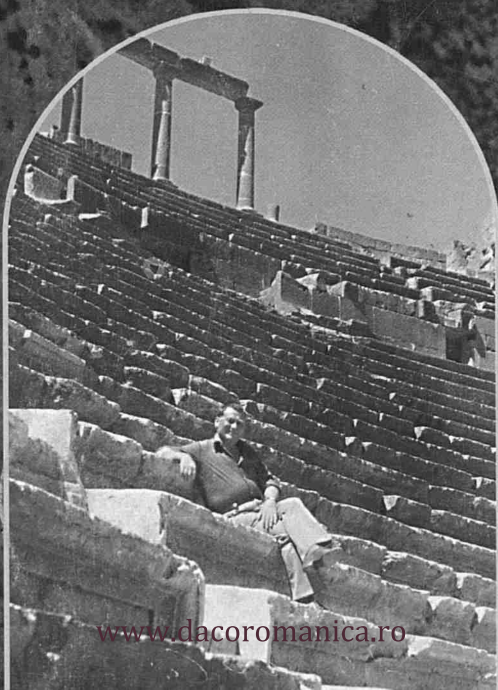
De acelaşi autor:

1. Tradition et continuité. L'enseignement supérieur en Roumanie, în volumul Recherches sur l'historie des Institutions et du Droit, XVI, Bucharest, 1996, pag. 147-175
2. Găgăuzii, ediţie bilingvă română şi franceză, Editura Agerpress Typo, Bucureşti, 1999, 97 pag.
3. Găgăuzii şi românii, Însemnări, Editura Agerpress Typo, Bucureşti, 2000, 48 pag.
4. Segmente şi fragmente de istorie, Editura Agerpress Typo, Bucureşti 2000, 168 pag.
5. O cale sigură de progres. Învăţământul superior românesc, Editura Agerpress Typo, Bucureşti, 2000, 60 pag.

Vor apare:

- Opinii în legătură cu volumele "Găgăuzii" şi "Găgăuzii şi românii"
- Note de călătorie şi alte scrieri.

editura
AGERPRESS TYPO

ISBN 973-99414-6-X